

TERPLÁN ZÉNÓ

IFJAN - ÉRETTEEN - ÖREGEN

- 80 kérdés-válasz közel nyolc évtizedről -

*Beszélgetőtárs:
TÓTH LÁSZLÓ*

TERPLÁN ZÉNÓ

IFJAN – ÉRETTEEN – ÖREGEN

- 80 kérdés–válasz közel nyolc évtizedről -

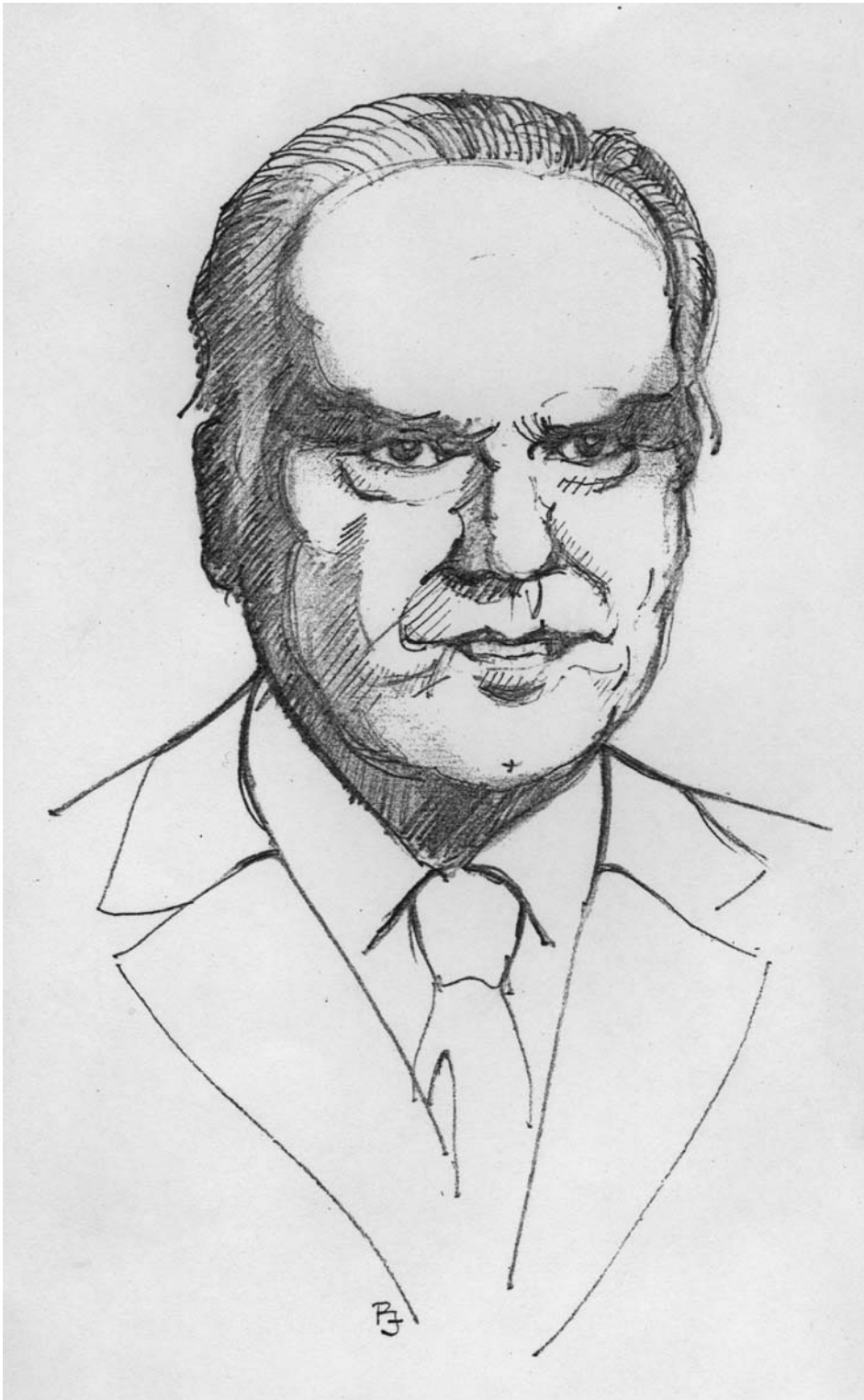
Beszélgetőtárs:

TÓTH LÁSZLÓ

2001

B/II. oldal

KOLOFÓNUM

Terplán Zénó

(Péter József rajza - 1991)

PROLÓGUS

Terplán akadémikust, a nagyon sokak számára az elismerést és szeretetet tükrözően egyszerűen Zénó bácsit 1964-ben, első éves egyetemistaként ismerhettem meg. Az akkor még Nehézipari Műszaki Egyetem nevet hordozó intézmény „zöldfülű” hallgatójaként csodálhattam meg az „Általános géptan” címmel tartott előadásainak rendszerezettségét és számomra, a gépészmérnök számára is lenyűgöző rajzkészségét. Egyszerre két kézzel rajzolt úgy, hogy a két krétával azonos időben teljesen különböző „műveleteket” végzett és az eredményt fényképezni lehetett. Szerintem különösen a gimnáziumból jött diáktársaimnak ez a megfejthetetlen csodák kategóriájába tartozott, amin csak ámulni lehetett, megismételni nem.

Terplán professzor az őt körülvevő életnek mindig is motorja volt. Diákkoromra visszatekintve ez a „motor” volt a hajtóereje a tanár-diák viszony mindennapjait karikírozó „Húzótüske” című kiadványnak is.

Miskolci oktatóvá–kutatóvá válva egyetemi doktori értekezésem - amely az ütvehajlító vizsgálat alkalmazásához kapcsolódott - készítése során említette Bartel János (1862-1945) nevét. Ez volt az a pillanat (1973 körül), amikor először éreztem, hogy érdeklődési körünknek egy kis területe – a műszaki tudományok története – közös, hisz Bartel volt hazánkban az, aki a század elején részletesen foglalkozott az ütvehajlító vizsgálat információtartalmával, melyet a francia G. Charpy (1865-1925) 1901-ben a Budapesten rendezett konferencián ismertetett először. A Bartel név kapcsán értettem meg teljes mélységében azt a korábban is hallott, de tartalommal addig nem teljes mértékben kitöltött kifejezést, hogy „...aki a múltat nem ismeri, az a jelent nem értheti meg, és így esélye sincs a jövő formálására.”

Kapcsolatunk fokozatosan elmélyült és nagy megtiszteltetésnek éreztem, hogy az 1981. szeptember 28-30. között Aggteleken megindított Országos Törésmechanikai Szeminárium rendezvényein többször hallhattuk Terplán professzor megnyitó szavait. Az elsőt még „improvizált”, de az összes többinél már a pontosság és megbízhatóság érdekében a sokak által távolról ismert „kis füzetekre” támaszkodott.

Számomra lenyűgöző az a precizitás, amelyet közvetlenül tapasztalhattam a „Magyar Mérnök-és Építész–Egylet közlönyének adatai (1867-1944)” című kiadvány összeállítása kapcsán és a sort még hosszan folytathatnám. E pontosságot, megbízhatóságot minden írásában tetten

értem, hisz ha véletlenül új adatokat – ne adj' Isten hibákat - talált kinyomtatott könyveihez, munkáihoz, a törzspéldányba azokat gyöngybetűivel azonnal átvezette.

E mindenre kiterjedő gondossága könnyítette meg és egyben adott nehéz örökséget számomra, amikor közvetlenül tőle vehettem át a Miskolci Akadémiai Bizottság Klubjának vezetését és követhettem őt a Magyar Tudományos Akadémia Tudomány- és Technikatörténeti Komplex Bizottságában.

Máig is őrzöm számos levelét, amelyeknek egyenes sorai és szabályos betűi egyéniségének tükröképei. Különösen kedvesek számomra azok, amelyek életem egy-egy fontosabb állomásához kötődnek. Ezek közül az egyik nemrégiben örömteli családi eseményhez kapcsolódott. A levélből áradt a megélt és átélt kor bölcsessége, a „család” fogalmába vetett azon hit, amelyet életének 80 éve is híven tükröz.

E kerek szám és minden szempontból tartalmas élet idézte fel bennem többször Munkácsy Mihály (1844-1900) nagy méretű festményét, az Ecce Homo-t, amely előtt már gyermekkoromban is sokat álldogáltam szülővárosomban, Debrecenben, a Déri Frigyes (1852-1904) alapította Múzeumban. Emlékeimben a részletek időnként szürkülnek vagy eltűnnek, de hazalátogatván újból előtűnnek és teljes színükben, formájukban pompáznak.

Legyen ez a „kis füzet” az a festmény, amely egy gazdag, sikeres, örömteli és küzdelmes – tehát emberi – élet eddigi mozzanatainak vázlata, amely Terplán professzor életét gyermekkorától napjainkig 80 kérdéssel és az azokra adott 80 válasszal mutatja be kiegészítve néhány függelékbeli konkrét jegyzékkel és néhány képpel, másolattal.

Az Ecce Homo beszélgetéseink során egy új jelentést is kapott. Talán Önöknek is!

Miskolc, 2000 végén

Tóth László

A TARTALOMJEGYZÉK HELYETT A KÉRDÉSEK KULCSSZAVAI

PROLÓGUS (Tóth László)	4		
1. Miért a Berzsenyi idézet?	8	41. Kornélia megtanul olvasni – írni magyarul	48
2. Mi a Charybdis?	9	42. Az unokáknak írt levelek	49
3. Veszélyhelyzetek, betegségek, válságok	10	43. Dédunokák	50
4. 1956 és utóregzései	11	44. Petrich Géza barátsága 1966-ig	51
5. Ismerősök halálának elviselése	12	45. A barátság folytatása 1999-ig	52
6. Az iskolába járás szeretete	13	46. Miskolci 3 professzortárs	53
7. Iskolai kudarcok	14	47. A szakma "Az én gépészeim"-ről	54
8. Iskolás sikerélmények	15	48. Az „Életünkben életem” visszhangja	55
9. A szabadidő kitöltése	16	49. Az „arany” öregkor kezdete	56
10. Lányok, feleség, dédszülőség	17	50. A tanszervezés átadása 1988-ban	57
11. Hosszú házasság és anyósprobléma	18	51. „Fapados” professzorként 1988-91 között	58
12. Zsebpénz, fiatalkori öltözködés	19	52. Ezekre az évekre eső elismerések	59
13. Bencés diákevek és pályaválasztás	20	53. A nyugállományba kerülés napja: 1991. Július 1.60	61
14. Alkalmi állások	21	54. A Széchenyi-díj (1994)	62
15. Alapításokban részvétel	22	55. Elismerések 1994. március 15. Után	63
16. Sok megbízás – elégedettség?	23	56. Gyűjtőszemély?	64
17. Vidám emlékek	24	57. Az elismerések tárolása	65
18. Pogány Béla prof. jobb keze gipszben	25	58. Az irattartók otthoni rendezése	66
19. Munkakör az M.Tk.I-ben	26	59. A levélírásról	67
20. TMB-szakkbizottságban 1963 óta	27	60. Naplóról	68
21. Sportrajongás	28	61. Noteszokról	69
22. Zeneszeret	29	62. Családi kör	70
23. Irodalom – művészet élvezete	30	63. A községi nagymama	71
24. Hegyeshalom, mint határállomás	31	64. Találkozások magyar írókkal, költőkkel, művészekkel	72
25. Külföldi kiruccanások a háborúig	32	65. MTA-tagság	73
26. Maradandó emlékü külföldi utak professzorként	33	66. MMA-tagság	74
27. Meteorológiai élmények	34	67. Magyar Nagylexikonbeli munka	75
28. Nyelvtudás angolul, oroszul	35	68. Az utóbbi évtizedbeli könyvek, tanulmányok	76
29. Az írás módja	36	69. Visszhangok a szakirodalmi munkásságról	77
30. Vezérfonal ... 1949-ben, 1982-ben	37	70. Terplán Kornél könyvei	78
31. Tapasztalatátadás	38	71. Terplán Krisztina esküvője (1994. június 18.)	79
32. Társzerzők	39	72. Egészségről, műtétekről	80
33. Támogatók	40	73. Rádió- és TV-szereplésekről	81
34. A HÚZÓTŰSKE – beli szerep	41	74. Az ME (NME) és a MAB jubileuma	82
35. Barátságok a HŰTŰ révén	42	75. Újabb interjúk	83
36. Adél élete Miskolcig	43	76. A világ műszaki múzeumairól	84
37. Adél élete Miskolcon	44	77. Olvasmányok, TV – nézés	85
38. Adél géptan vizsgája Egerben	45	78. Mit kellene másként csinálni?	86
39. Krisztina élete	46	79. Jelenlegi tervek	87
40. Kornélia élete	47	80. Miért a Zrínyi idézet?	88
EPILÓGUS (Terplán Zénó)	88		

A FÜGGELÉK JEGYZÉKE

Családfa	90	Továbbképző, főiskolai ill. egyetemi jegyzetek	101
Disszertációk és székfoglalók	91	Érdekesebb elismerések felsorolása	103
Előadott tantárgyak	92	Terplán Zénó életpályájával foglalkozó írások forrásadatai	105
Hazai és külföldi tudományos előadások	93	Rövidítések	108
Szakkönyvek, kiadványok, könyvrészletek, alapvető idegen nyelvű tanulmányok	97	Névmutató	110

KÉPEK JEGYZÉKE

- Terplán Zénó -3
 „Életünkben életem” belső címoldala és az előszó (1999) – 7
 Berzsenyi vers – 9
 Otthon Döbröczi Ádámmal és Siposs Istvánnal (2000) – 10
 Ganz-gyári felvételi jegy (1940) – 21
 Áthelyezési levél Budapestről Miskolcra (1949) – 22
 Pogány Béla neves fizika-professzor (1942) – 25
 A Kuwankler-család Zell am Zillerben (1937) – 32
 A Tarnóczy-Terplán-féle kiadvány címoldala (1949) – 37
 A „Fogaskerek-bolygóművek” c. könyv belső címoldala (1979) – 39
 A 13. HÚZÓTÜSKÉ – kötet címoldala, Péter József rajza (1982) – 41
 Molnár István rajza (1967) – 42
 Terplán Kornélia a miskolci nagyapjával (1977) – 47
 A dédunokák a miskolci dédszülőkkel (1999) – 50
 Petrich Géza professzortárs levelének részlete (1992) – 52
 Péter József rajzai „Az én gépészeim”-ből (1998) – 53
 Lehofer Kornél baráti levelének részlete (1999) – 54
 A 100. évében élő Endre Árpád baráti levele (2000) – 55
 A tanszékvezetés ünnepélyes átadása után (1988) – 57
 Kosáry Domokos MTA-elnök baráti levele (1990) – 58
 A Mihaikich-díj (1989) - 59
 Farkas Ottó ME-rektor levele a Prof. Em. cím adományozásáról (1996) – 60
 A Széchenyi-díj oklevele (1994) – 61
 A Széchenyi-díj kitűzője (1994) – 62
 Néhány érdekes jelvény (TH Dresden 1966; SME Dearborn 1988; VDI Aachen 1989) – 63
 Napló-bejegyzések (1990) – 67
 Notesz-bejegyzések (1994) – 68
 Németh László az NME-n (1966) – 71
 Oklevél az MTA-tagságról (1990) – 72
 Oklevél az MMA-tagságról (1991) – 73
 Újabb művek címoldalai (1997; 1998) – 75
 Részlet H. Strauch könyvéből (1970) – 76
 Az ME jubileumi érme, Varga Éva műve (1999) – 81
 A „Stationen eines Lebens” belső címoldala (2000) – 86
 A Jármai Károly-féle interjú befejező része (1999) – 87
 Az első akadémiai székfoglaló címoldala (1990) – 91
 A második akadémiai székfoglaló címoldala (1995) – 96
 A fogaskerek-bolygóművekről szóló német nyelvű könyv címoldala (1974) – 100
 A BMGE doktori aranyoklevele (2000) – 104
 Havas Miklós MTESZ-elnök köszöntője (1996) – 107

I-IV-es betét. Képek a családról, labdarúgócsapatokról, ballagásról, érettségi találkozóról, íróasztalokról, tanszékről, baráttá vált egykori tanítványokról.

A könyv borítójának fotómontázsát Tóth László tervezte a Terplán-házaspár fényképalbumaiból válogatott felvételekből. A hátoldalon a kérdező és a válaszoló életpályája olvasható és beszélgetésük jelenete látható.

- *A rólad írt életrajzok valóban problémamenteseknek tűnnek. Melyek voltak az előbb említett emberpróbáló helyzetek életedben?*
- Mind minden ember életében akadt több is, de ezek nagy részét az ember öregkorára elfelejti. Néhány azonban emlékezetes maradt. Kezdem a születéssel. Szüleim 1919-ben házasodtak össze. Egy évre rá első gyermekük halva született. Ezután jöttem én a világra 1921-ben. Később egyszer megkérdeztem anyámat, megszülettem volna-e akkor, ha a bátyám életképes? Anyám nagyot nevetett, de nem válaszolt, hanem eldicsekedte baráti körben többször is, hogy mit kérdeztem tőle. Elmesélte, hogy néhány hónapos koromban kicsúsztam a kezéből, amikor a hegyeshalmi kavicsbányatóban megmártott. Alig tudott elkapni. Talán öt éves lehettem, amikor átmásztam a kőszegi nagyszüleim kertjének vaskerítésén és nyakamnál fogva fennakadtam az egyik kiálló gúlaszerű hegyes valamin. Majdnem elvéreztem. Az 1959-es súlyos mozgásszervi megbetegedésem és az 1996. évi gerincműtétem is vészhelyzetnek tekinthető. De behívhattak volna a második világháborúban katonának, lehettem volna hadifogoly, akár civilként is, mint oly sok kortársam, akik életüket veszítették. Túléltem családommal Budapest két nagy szőnyegbombázását és számos kisebbet, a város ostromát a Rákóczi út 57/B alatt, a megszállást, éhezést, inflációt sok magyar fővárosi lakótársunkkal együtt úgy, hogy gyermekünk néhány hónapos volt csupán. Aztán furcsa helyzetbe kerültem a miskolci Egyetemvárosban az 1956-os forradalom napjai alatt, és utána engem is „meglegyintett” a megtorlás szele. Ezek mellett eltörlül az a tény, hogy sok utazásom közben háromszor ültem utasként karambolozó személyautóban, de az ijedtségen kívül más bajom nem esett. Vigyáztak rám eddig az Égiek....

Terplán Zénó otthonában Döbröczöni Ádámmal és Siposs Istvánnal, az ME gépelemek tanszékének mai vezetőivel (2000)

- *Az 1956-os egyetemvárosi eseményekről ma már keveset tudunk. Mi volt a szereped, ami miatt 1959-ben egyesek az egyetemről is el akartak távolítani?*
- Az itt történeteknek pedig viszonylag nagy az irodalma. De közben az akkori fiatalság megöregedett, az oktatói testületből pedig alig él valaki. A legalaposabb áttekintést Ungváry Rudolf, 1956/57-ben II. éves gépészmérnök-hallgató, azóta okl. gépészmérnök, író 1991-ben megjelent „Utána néma csönd” című könyvéből kap az érdeklődő. Ő átélte az örömteli napokat, majd a letartóztatás, kínzás, elítéltetés nagyon nehéz időszakát, s ezért is hiteles az írása. Engem is több helyen megemlít. Kiegészítésként annyit jegyzek meg, hogy 1956 októberében első rektorhelyettesként álltam a miskolci egyetem élén, mert a rektor külföldön tartózkodott. November 3-án este tért vissza, így 4-én hajnalban ő is átélte az egyetemvárosi lövöldözést. Ezt megelőzően, október 29-én az akkori rendelkezéseknek megfelelően munkástanácsot kellett választani, amely választást az egyetemi szakszervezet bonyolította le. Összehívták az oktatókat, a többi dolgozót és a diákparlament képviselőit, hogy titkos szavazással tíz tagú munkástanácsot válasszanak. Bárki bárkit jelölhetett, nevét felírták a táblára, majd a legtöbb szavazatot kapott első tíz fő alkotta a munkástanácsot. Én is közéjük kerültem, sőt a tízek engem választottak meg elnöknek. A rendeletnek megfelelő jogosítványok értelmében például november 2-án csak úgy lehetett a fizetéseket utalványozni, hogy azt a munkástanács elnöke is aláírta. A rektorhelyettesi aláírás kevés lett volna. Ez a tanács emlékezetem szerint egyszer ülésezett és nem fejtett ki politikai ténykedést. Október 29 és november 3 között az Egyetemvárosban senkinek nem történt baja. Az 1958/59-es tanévben minisztériumi kezdeményezésre lista készült azokról, akiknek az 56-os ilyen–olyan szerepvállalás miatt el kellett volna hagyniok állásukat. Egyesek engem is javasoltak ebbe a névsorba, ám végül is lekerültem róla. De az 1956 végétől 1961-ig tartó időszakra, mint a nyugtalanság éveire emlékszem, elsősorban az igazságtalan megtorlások miatt, amelyek az egyetemi hallgatóság egy részét és néhány oktatót–dolgozót érintettek. Előbb–utóbb aztán mindenki visszanyerte szabadságát. A szovjet hadsereg 1956. november 4-i hajnali beavatkozásának jóvátehetetlen mérlege két akkori I. éves hallgató (Kiss Gábor és Kölber Gábor) halála és Molnár Kálmán ugyancsak akkori gépészmérnök-hallgató lábainak amputálása, aki 1999-ben hunyt el svájci otthonában. Minden mondatomból további emléksorozatok indíthatók. Ezek kifejtésére azonban nincs idő, meg bizonyára az eltelt hosszú idő után hézagossra sikerülne az elfelejtett részletek miatt.

- *Maga a rövid felsorolás is félelmetes. Interjúkban mindig megemlítettéd édesapád korai elvesztését. Családtag vagy közeli ismerős halála mindig nagy tragédia.*

- Apám halálakor még annyira gyerek voltam, hogy el sem vittek a temetésre. A szomszédokra bíztak. Ott hallottam először a halál szót és nem értettem. Aztán már elemista koromra esett előbb az apai, majd az anyai nagyapám, egyetemista időmre az anyai, majd a háború befejezése utáni hónapra apai nagyanyám halála. Mind a négyen fiatal éveim, fejlődésem részesei, így elvesztésüket nagyon megéreztem, megsirattam őket. Apám korai elvesztését azért szoktam megemlíteni, mert anyám néhány év múlva újra férjhez ment, új családot alapított Hegyeshalomban, vagyis életem 8 és 18 éves korom között megváltozott körülmények között zajlott le. Kisebb megszakítást jelentett 10 és 12 éves korom között, hogy a nyolc osztályos gimnázium első két tanéve idején a kőszegi nagyanyámnál laktam. Környezetemben gyakran halt meg váratlanul ismerős. Leginkább a gépészmérnök-hallgató társam, Volena–Koczor Imre (az évfolyam egyik legtehetségesebb tagja) elvesztése rázott meg, akit civilként szedett le a vonatról egy szovjet katona és hadifogolytáborban halt meg, vérhas végzett vele. Még ma is meg–megjelenik álmomban és ébredéskor ér újra csalódás, hogy már nem él. Egy mellette fekvő betegtársa meggyógyult és hazatérve ő hozta a gyász hírt. De elemista, majd gimnazista társaim közül meghaltak néhányan, sőt a labdarúgócsapatból is egy 1938-ban katonaként. Szomorú emlékek. A hozzám nagyon közelálló Pattantyús–fivérek közül Imre, a miskolci professzortárs 1956 januárjában, az idősebb Géza, volt budapesti professzorom és első főnököm pedig ugyanazon év szeptemberében hunyt el pótolhatatlan veszteséget okozva a hazai mérnöki szakmának, műszaki egyetemeknek, a tudománynak, családjuknak, nekem. Aztán ahogy idősebb lettem, egyre nőtt és nő a családtagok, régi osztálytársak, munkatársak, ismerősök örökre elmenő száma és valóban számomra minden gyász hírt nagy tragédia. De – gondolom – ezt mindenki hozzám hasonlóan éli át.

- *Sok interjúalany beszél arról, hogy nem szerettek iskolába járni, feszélyezte őket a sok kötöttség, nyomasztó emlékek maradtak bennük. A rólad szóló írásokból nem ezt érzem. Igazam van?*

- Mindig szerettem iskolába járni. Elemit a kőszegi evangélikus iskolában kezdtem (Orbán Károly és id. Bács Kálmán tanítókkal) és a hegyeshalmi állami iskolában folytattam (Unger Margit és Mihalecz Bertalan tanítókkal). Aztán következett a nyolc osztályos bencés gimnázium először két tanéven át Kőszegen (Horváth Simon osztályfőnökkel), folytatódott Győrött (Lovas Elemér osztályfőnökkel a III.-IV. A-ban, Heckenast Kolos osztályfőnökkel az V-VIII. osztályban). És végül a budapesti József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen szereztem meg a gépészmérnöki okleveletem 1943. november 5-én. Ma is tudom az érettségi tételeimet magyarból, latinból, történelemből, mennyiségtanból és természettanból, illetve a műegyetem végszigorlatának szóbeli kérdéseit hőerőművekből, vízerőművekből és elektrotechnikából. Tizenhat évnyi iskolába járás alatt minimális volt a hiányzó óráim száma kisebb betegségek miatt. Könnyen tanultam. Általában a jobb tanulók közé soroltak. Szerettem szépen írni, rajzolni. Vagyis inkább vizuális típus vagyok, mint auditív. III. éves egyetemi hallgatóként a későbbi Kossuth-díjas akadémikus professzor, a már megemlített Pattantyús-Á. Géza mellé kerültem díjtalan gyakornoknak, aki kineveztetett később díjas gyakornoknak, tanársegédnek, majd adjunktusnak. Igyekeztem minden tanulmányi feladatot időben elkészíteni és beadni. Egyszer I. éves koromban az ábrázoló geometriai kúpszeletekről készített rajzomat a gyakorlatvezető tanársegéd egyedül tőlem fogadta el a 70 fős csoportból, a többiekkel újrarajzoltatta. I. év végén általános géptani szépen kidolgozott házi feladataimért dedikált könyvajándékot kaptam Pattantyús professzortól. Akkor nem is álmodtam arról, hogy III. évesen már munkatársam lehetek. Számos szép emléket őrzök iskoláimról, tanítóimról, tanárimról, professzoraimról, osztálytársaimról, évfolyamtársaimról. Kár, hogy Budapest ostroma, általában a háború, majd a költözködések miatt számos tárgyi emlékem elveszett.

- *Ez a 16 évnyi folyamatos iskola is olyan „simának” látszik. Nem voltak kínos eseteid? Hiszen ilyenek minden diáknál előfordulhattak.*
- Nálam is akadtak hullámok, mélypontok. Nagyon megsínylettem például az iskolaváltozásaimat. Egy mai diák az oklevélig három iskolatípusba jár: az általánosba, a középiskolába, az egyetemre vagy főiskolára. Én 3 helyett 6-szor kerültem új körülmények közé. A 6 éveskorbeli iskolakezdés mindenkinek nagy erőpróba. Két tanév után Kőszegről Hegyeshalomba kerültem. Aztán a kőszegi bencéseknel jártam két gimnáziumi osztályt, majd hat évet vonatos bejáróként Győrött, de azon belül is volt egy váltás: a IV. A-ból és B-ből egyetlen ötödiket rostáltak. És következett a műegyetem, szerencsére a nehézkes kezdés után törés nélküli befejezéssel. Mindig megviselt az épület, az osztálytársak, a tanítók–tanárok teljes vagy részletes cseréje. Még a kényszerű tanító-tanár-professzor helyettesítéseket is nehezen fogadtam el. Aztán a serdülő „dackorszak” engem is belezavart néhány – ma már esztelennek minősíthető – hülyeségbe, ami egyrészt átmenetileg rontotta az átlagomat, másrészt átlapozva gimnáziumi tanulmányi értesítőmet, előfordultak nem „példás” magaviseleti jegyek. Az egyetemen pedig akadt egyetlen uv.-m (utóvizsgám) is. II. év végén a sikeres első szigorlat után három napom maradt az alkalmazott mechanikára. Váratlanul Budapestre érkezett kőszegi nagyanyám elvárva, hogy minden rokoni látogatására elkísérjem. Nem értette meg, hogy erre nincs időm. A sikertelen vizsgámat aztán ómama–uvénak neveztem el. Ősszel jelesre korrigáltam. Később ez is hasznomra vált, amikor a vizsgán nem tudó tanítványaimat „nekem is volt uv.-m” szavakkal vigasztaltam. A sors fintora, hogy az alkalmazott mechanika vizsgát a következő évfolyam már őszre halaszthatta. Több kínos esetemre most hirtelen nem emlékszem. De arra igen, hogy valami miatt mindig szoronganom kellett. Az okokat persze mind elfelejtettem, de a hangulataimat nem. Aztán minden megoldódott idővel, hol simán, máskor bizony otthoni vagy iskolai büntetésekkel.

- *Mindezeknek ellenpontjaként akadtak-e emlékezetes sikerélményeid diákként?*
- Számos apró, ma már jelentéktelennek mondható, de adott pillanatban esetleg hosszabb időn át boldog érzetet adó esemény is akadt. Elsős elemista tanítóm módszere szerint, aki tudott kérdéseire válaszolni, helyet cserélhetett a hátrább ülővel, ha az történetesen nem tudta. Így én nála általában az utolsó padban csücsültem. Egyébként nyomasztó módszernek tartom ma is. Elsős gimnazistaként szavalóversenyt nyertem Petőfi Sándor „Az Alföld” című versével. Arany János összes balladáit kaptam jutalmul, amelyet ma is őrzök könyveim között. 1933-ban Gödöllőn rendezték meg a világ cserkészeinek találkozóját: a jamboree-t. A kőszegi gimnázium cserkészcsapata - melynek másfél éven át tagja voltam - gyűjtött, hogy ezen minél többen részt vehessenek. Betanultuk tehát Koszterszitz József katolikus író (népszerűen Koszter atya) „Cserkészek a meseerdőn” című ifjúsági alkalmi darabját, és a nagy siker miatt az 1932/33-as tanévben többször is eljátszottuk a gimnázium színielőadásra is alkalmas dísztermében. A „Kőszeg és vidéke” elnevezésű újság annak idején többek között így tudósított: *„Csak jót és szépet mondhatunk róla előadás és kiállítás tekintetében egyaránt. A darab lelkének a jamboree javára mindenkit, még a kísérteteket is megpumpoló cserkészfiúnak alakítója, Terplán Zénó II. o. t. valóban kitett magáért...”*. Tény, hogy a siker miatt gyengültek osztályzataim. Anyám ezért határozta el az iskolaváltoztatást és büntetésként nem mehettem el a csapattal a gödöllői jamboree-ra. A győri gimnáziumban – a napi 50-50 km-es oda-vissza utazgatás miatt – nem igen tudtam részt venni az iskolai rendezvények szereplőjeként. Hat éves „bejárásom” során egyszer aludtam át a reggeli vonat indulását Hatodikos korom utolsó tanítási napján! A következő vonattal 10 órára értem be és megkeresve osztályfőnökömet, őszintén elmondtam mindent. Ekkor tudtam meg, már keresett, hogy latinból a jobb jegyért újra feleltessen. Így lettem a gimnáziumban először jeles átlagú és aztán már az is maradtam. 1939-ben a csaknem 70 fős osztályban az öt kitüntetéses érettségiző közé kerültem. De mi lett volna, ha 1937-ben elbliccelem azt az utolsó tanítási napot? M sem tudom, hogy egy utolsó tanítási napon miért nem kértem anyámtól valamilyen igazolás félét és miért vállaltam az esetleges ódiomot. De tény, hogy így történt, ahogy elmondtam...

- *Ma mást se hallunk, mint hogy a középiskolások tengnek-lengnek szabadidejükben és egyre többen kerülnek ezért is veszélyhelyzetbe. Te mit csináltál akkoriban falun, ha már túl voltál a napi tanuláson?*

- Kevés szabadidőm maradt az utazgatás és az alapos tanulás miatt. Ébresztő óra csengetése kellett. Petroforon megmelegítettem a tejet. Megreggeliztem. Zsíros kenyeret és gyümölcsöt készítettem tízóráira, és már rohantam is az állomásra. Éveken át 6 óra 11 perckor indult a vonat gőzvontatással, később már Kandó-mozdonnyal. Ha nem kellett Győrött maradni iskola után, akkor háromnegyed 3-ra értem haza. Az odakészített ebédet meg kellett melegítenem. Evés közben – ma már tudom, hogy nem egészséges – elolvastam a napilap sportrovátát, vagy magát a Nemzeti Sportot és máris folytattam a tanulást másnapra, amit már a vonatban megkezdtem. Aztán kikerekeztem a falusi sportpályára és általában fociztam. A nyári szünidőben tekéztem és teniszeztem is. Télen pingpongoztunk vagy összejöttünk zenélni. TV nem volt, a rádiózás is csak a kezdetén. Kőszegi nagymamám egész kicsi koromban már zongorázni taníttatott. Megtanultam a kottáról játszást. Közel laktunk az evangélikus templomhoz. Az egyszerű egyházi énekek zenei aláfestését egészen jól játszottam. Később Győrött is folytattam egy ideig a zongoratanulást, de valószínűleg nem volt se tehetségem, se különösebb kedvem, így abbahagytam. Ekkor viszont kaptam egy kis tangóharmonikát, amelyen az akkor divatos tánc- és filmdalokat egészen elfogadható módon megtanultam játszani, így alakítottunk a faluban diáktársaimmal egy olyan szalonzenekar félét, amely még bálokon is fellépett. Ezzel párhuzamosan csapattag lettem a hegyeshalmi vasutasok labdarúgócsapatában és természetesen a gimnáziumi osztályban, sőt egy alkalommal játszottam a gimnáziumi válogatottban is. Kipróbáltam képességeimet a csapat minden posztján: kapustól a balszélsőig. Sose dolgoztam edzővel, inkább ellestem az akkori nagyok alakításait. Vasutas családtagként ingyen utaztam, s így Budapesten láttam az akkori válogatott labdarúgócsapat néhány győzelmét és számos mérkőzést Győrött, Magyaróvárott. Az érettségi után persze átmenetileg sok minden abbamaradt: sport, tánc, zene, hogy aztán új formában később egy és más folytatódjék.

- *A táncról jut eszembe, milyen volt a kapcsolatod tizenévesen a lányokkal? Az „Életünkben életem”-ben megható a házasságról, a feleségről szóló rész.*

- Köszezen „egyke”-ként, Hegyeshalomban két alig idősebb nagynénémmel (anyám húgaival) nőttem fel. Az óvodákban, elemi iskolákban együtt voltak a fiúk a lányokkal. Szerettem velük lenni és mindig akadt egy, aki kedvesebb volt számomra a többinél. Ez gimnazista időszakomra is folytatódott, a tánciskolában, bálokon, hol viszontérezve a szimpátiát, hol nem. Igaz, hogy félszezen közeledtem feléjük, mert tárgyilagosan megállapítottam, baráti körömben akadtak kisportoltabb, jobban öltözött, beszédesebb társaim. A serdülőkor érese közben persze mindent meghallgattam, elolvastam, amiről családi körben nem illett beszélni. Az ún. otthoni felvilágosítás tehát elmaradt. De gondot nem okozott, hiszen az újságok sportszerű életmódját elfogadtam, ezt hirdették a hittanórákon is. Sose szoktam rá a dohányzásra, nem ittam egy korty alkoholt sem, nem voltak mai értelemben barátnőim és viszonylag fiatalon nősültem, túl a tizenéves veszedelmeken, a húszas éveim elején. Hegyeshalomban nyaralt az egyik németül beszélő családnál egy budapesti kislány. A strandon mutattak be neki 1937 augusztusában, egy nappal a hazautazása előtt. 14 éves volt, hosszú copfos frizurával. Eltelt egy év és tulajdonképpen a következő nyáron kezdtünk el beszélgetni. Nagyot változott, copfnélküli nagylánnyá fejlődött és ő sem felejtette el, hogy már ismerjük egymást. Örültünk minden együtt töltött pillanatnak. A falusi búcsún táncoltunk. Amikor hazautazott, megbeszéltük, hogy levelezni fogunk. Rövidre fogva a további eseményeket, Ő lett a feleségem 1943 nyarán és azóta élünk együtt Adéllal, örülve az élet szép adományainak, közösen vészelve át történelmi megpróbáltatásokat, gyászolva szeretteink elvesztését, aggódva saját családunk mindenkori megpróbáltatásaiért, amelyekből akadt bőven, hiszen 1994 óta már dédszülők vagyunk.

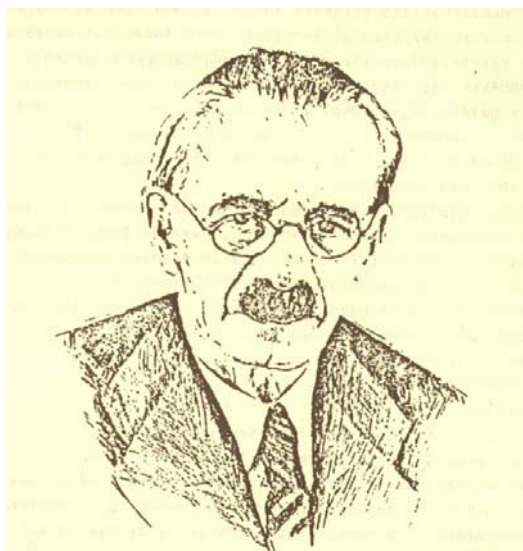
- *Úgy hangzott mindez, mint a legszebb mesében. A legjobban sikerült házasságokban is előfordulnak azonban nézeteltérések. Hogyan hidaltátok ezt át az aranylakodalom öt évtizedét is jóval túlhaladó időben?*
- Mint minden családban, nálunk is előfordultak viták. Ezeket kiválthatták külső körülmények, aztán a nő és férfi eltérő gondolkodásmódja, betegségek, időjárási frontváltások stb. Kezdem problémáink felsorolását azzal, hogy nősülésemkor, a második világháború kellős közepén, engem Adél szülei befogadtak maguk közé. A nagy lakásban jól elfértünk. Rossz hatást váltott azonban ki, hogy apósom és anyósom házassága nem minősíthető jól sikerültnek, amihez öt éven át kellett alkalmazkodnunk. Ekkor apósom - szlovák lévén - kivándorolt Csehszlovákiába. Elhatározását megbánta ugyan, de ott hunyt el 86 éves korában. Nem sokkal kivándorlását követően engem Miskolcra helyeztek. Ingázóvá váltam négy éven át, amit családommal együtt megsínylettem. Családom 1953. évi Budapestről Miskolcra hurcolkodása és egy merőben megváltozott új élet kezdete feleségemnek és fiamnak jelentett áldozatot. Anyósom velünk maradt és csaknem 90 évet élt. Nehéz természete miatt Adélnak is türelmesnek kellett lennie, nekem is. Fiúnk aztán felnőve időnként megmondta neki az igazat, bírálva lehetetlen viselkedését, indokolatlan egoizmusát. A vitákban engem mindig az vezetett, amit Pattantyús professzor mondott a tanszéki együttműködésre: *„Arra kell vigyázni, hogy egyidőben csak egy valaki lehet mélyponton.”* A családomra vetítve tehát sosem volt kiabálás, harag, kiborulás. „Kialudtuk” viszonylagos elkeseredésünket és összességében - a sok gond és megpróbáltatás ellenére - eddig egy szépen eltöltött életre gondolhatunk vissza, amelyhez Adél jó természete és szíve adta a biztos alapot.

**Születésnap i koccintás 2000 januárjában
(Terplán Adél, Zénó és Kornél)**

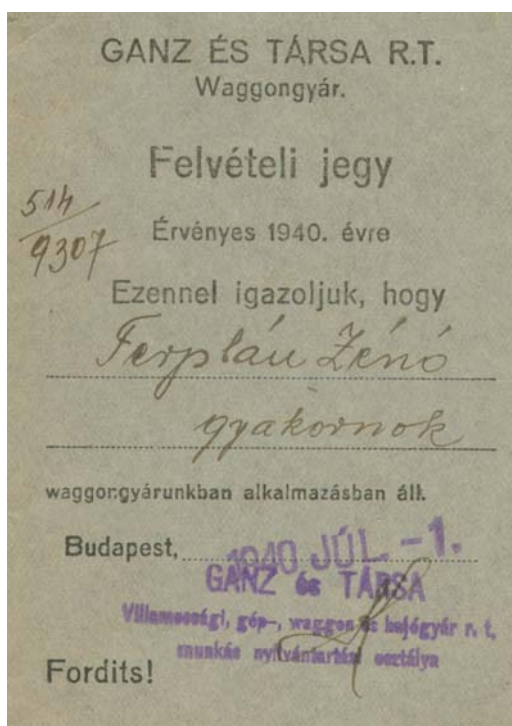
- *Ma csillagászati összegekről hallhatunk–olvashatunk gyerekek felnevelési (öltöztetési, iskoláztatási, zsebpénzellátási stb.) költségeiről. Hogyan éltél gyerekkorodtól az 1943. évi nősülésedig, amikor már volt állásod?*
- Nem voltam elkényeztetve. Rendszeres zsebpénzre pl. nem emlékszem. Kőszegi nagyanyám csúsztatott időnként kisebb dugipénzeket. De ő, aki talán legjobban szeretett, hiszen fia (apám) halála után én maradtam az egyetlen leszármazottja, inkább ajándékokkal segített. Tőle kaptam a már említett tangóharmonikát, kerékpárt, átengedte zongoráját, később ezüst étkészletét a házasságunkhoz.. Ruházkodási gondokra nem emlékszem. Szerényen megvolt mindenem. Az elemi iskola azt hiszem nem került semmibe, a gimnázium tandíját már megérezte anyám új családja. Ehhez jöttek még a drága tankönyvek, előírt füzetek, tornaruha, egyensapka stb. Egyetemre iratkozásom előtt anyám azért örült volna, ha felvesznek katonatiszti akadémiára, mert az ingyenes volt. Nem kaptam anyámtól biztatást sem az egyetemi költségekhez (csak a családi pótlékot kaptam meg), sem a nősülés utáni kezdéshez. Kőszegi nagyanyám egyetemi éveim alatt ugyanannyit küldött havonta, mint a családi pótlék, ez a két alap 1939 őszétől havi 80 pengőt tett ki és nem nőtt a pengő háború alatti lassú értéktelenedésével. Összességében tehát nem kerültem sokba anyámnak, mostohaapámnak. Vagyis, amit kilenc évvel fiatalabb féltestvérem anyai unokatestvéreimnek időnként mondogat, hogy az ő apja taníttatott ki engem, enyhén kifejezve magam: tévedés. Éppen mostohaapám kiszámíthatatlan életvitele változtatta anyámat annyira óvatossá anyagi támogatások tekintetében. Ezért is vállaltam VI. gimnázium után minden nyári szünidőben alkalmi munkákat, hogy legyen egy kis zsebpénzem is, és ki tudjam fizetni pl. az egyetemi tandíjamat, amely jó tanulásom kedvezményei után is nagyobb kiadást jelentett. Egyetemi éveim alatt külön munkákért már én vásároltam egy–egy ruhadarabot, szakkiadványokat, szépirodalmi remekműveket.

- *Azt hiszem az ember életében a párválasztás mellett a pályaválasztás a másik meghatározó esemény még akkor is, ha a világon a sok válással és még több pályamódosítással átalakulás figyelhető meg. Hogyan választotta az egykori bencésdiák a gépészmérnöki pályát, amelyen eljutottál hazánkban és nemzetközileg is az elismertségig?*
- A bencés gimnázium adott volt Kőszegen, mint egyetlen fiú-gimnázium, és fiatalon elhunyt apám is odajárt, ott érettségizett. Amikor anyám úgy határozott, hogy elérvén a serdülőkort, kőszegi nagyanyám helyett Hegyeshalomban inkább szembe elött vagyok, ismét adva volt vasúti bejárással a győri bencés gimnázium. A gépészmérnöki pályaválasztásomról már több interjúban szóltam. A vasútra kerülésem helyett utolsó pillanatban elfogadtam néhány gimnáziumi osztálytársam hívását, és mivel könnyedén oldottam meg a matematikai és fizikai számítási feladatokat velük tartottam, és gépészmérnök-hallgató lettem. Ők tájékozottabbak voltak erről a pályáról, mint én. Eltartott egy ideig, amíg megéreztem rátermettségemet. Sokat köszönhetek tanáromnak és első főnökömnek, Pattantyús–Á. Géza professzornak, hogy megszerettem szakmámat. Pályafutásom további részét már a szerencse, a feladatok eredményes elvégzésének törekvése irányította, határozta meg. Vagyis hogy egyetemi oktatóként vettem részt ipari megbízások teljesítésében, kerültem be a szakmai közéletbe, lehettem néhány intézmény alapítója és kifejlesztője, taníthattam tízezernyi gépészmérnök-hallgatót előbb Budapesten, majd Miskolcon, értem el tudományos kutatási eredményeket, gazdagítottam a szakirodalmat. Ebben az egyetlen mondatomban benne van az egész szakmai fejlődésem, életem. De nem felejttem el, hogy mindig valamilyen kollektíva tagjaként dolgoztam. Nélkülük történetem másképpen alakult volna. Áldom a sorsot, hogy gépészmérnök lettem.

Pattantyús–Á. Géza (1885-1956)
 aki a mai BMGE jogelődjein
 volt Kossuth-díjas akadémikus
 professzor

- Említetted a nyári szünidei, átmeneti, alkalmi munkavállalásaidat. A pénzkeresés mellett hatottak ezek fejlődésedre?
- Valamilyen hatása mindegyik nyári munkavállalásomnak lett. A változatosságuk akaratlanul is hasznosnak bizonyult. 1938 nyarán a hegyeshalmi főjegyző bízott meg másodmagammal, hogy készítsük el a nagyközség kataszterét, napi 1 pengő tiszteletdíjért. Ezért is tudtam vásárolni a végén egy esőkabátfélét. Érettségi után a Schenker ma is létező szállítási világceg hegyeshalmi határkirendeltségéhez szegődtem el mindenesnek. Főnököm hirtelen tüdőgyulladás miatt az ő szerepét is át kellett venni. Lesni kellett a tehervonatok érkezését, kiírni a Schenker–vagonokat, megtudni, hogy vámkezelés után mely szerelvényrel és mikor indul tovább, erről a bécsi központot értesíteni. Az egyéb munkákat is el kellett végezni. Német nyelvtudásom persze sokat segített. Éjjel–nappal talpon kellett lenni. Jól kerestem, de augusztus végére nagyon elfáradtam. Ezért aztán ősszel budapesti gépészmérnöki tanulmányaimat kedvetlenül kezdtem. És „mesés” fizetéssel vissza is vártak a hazai Schenker–illetékesek. Első évet végzett egyetemistaként a Ganz–gyár gyakornoka lettem. Másod év után egyik évfolyamtársam apjának épületgépészeti kisvállalatában voltam műszaki tisztviselő és 1941 őszétől kerültem Pattantyús-Á. Géza professzor tanszékére. Tanszéki tagként átmenetileg dolgoztam az Esső és Társai felvonóvállalatnál és az AEG magyarországi részlegének szivattyúgyárában. Már miskolci tanszékvezetőként a DIMÁVAG-nak adtam szakvéleményeket. Utóbbiak persze már nem sorolhatók a nyári szünidei kategóriába.

- *A rövid felsorolás is imponáló. De utalva is egyik előbbi mondatodra, mely intézmények alapításából vetted ki részedet?*
- Buda 1945. évi ostroma után mind a műegyetem szállítóberendezések és hidrogépek tanszékét, mind a Mérnöki Továbbképző Intézetet olyan állapotba kellett hozni, hogy újra működni tudjon. Ez szinte megismételt alapításnak tekinthető. 1945 tavaszán a tanszéknek egyetlen asszisztense, a továbbképző intézetnek ideiglenesen megbízott titkára voltam. 1949 őszén az újonnan alapított miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem első hat tanszékének egyikét, a gépelemek tanszékét szerveztem meg és vezettem 1988-ig. 1952-ben engem neveztek ki először miskolci rektorhelyettesnek. 1974-ben megbíztak az Egyetemtörténeti Bizottság megalakításával és vezetésével. De kaptam új, alapító jellegű feladatokat a Magyar Tudományos Akadémián is: 1967-ben a Kinetikai és Kinematikai, majd ennek átszervezése után 1970-től a Gépszerkezettani Akadémiai Bizottság elnökeként, és az International Federation for the Theory of Machines and Mechanisms (IFTOMM) Magyar Nemzeti Bizottsága vezetőjeként, 1979-ben a Miskolci Akadémiai Bizottsága alapító tudományos titkáraként. Az utóbbi évtizedre esik a budapesti Mérnöktovábbképzési Alapítvány, illetve a Borsod–Abaúj–Zemplén megyei Vox Provinciae kuratóriumainak ugyancsak alapító elnöki tisztsége és vezetése. Mindezek nemcsak alapítást jelentettek, hanem egy vagy többévtizednyi kifejlesztést, vezetést is.

Budapest, V., Hold-u.16.
Telefon: 129-450.

1404-D.7-1949. eln.

Adjunktus Urat a miskolci Nehézipari Műegyetem Gépelemek tanszékének megszervezésével és vezetésével ideiglenesen megbízom.

Felhívom, hogy új munkahelyét haladéktalanul foglalja el.

Budapest, 1949. évi szeptember 1.

A miniszter helyett:

hóvá
/Szávai László/
államtitkár.

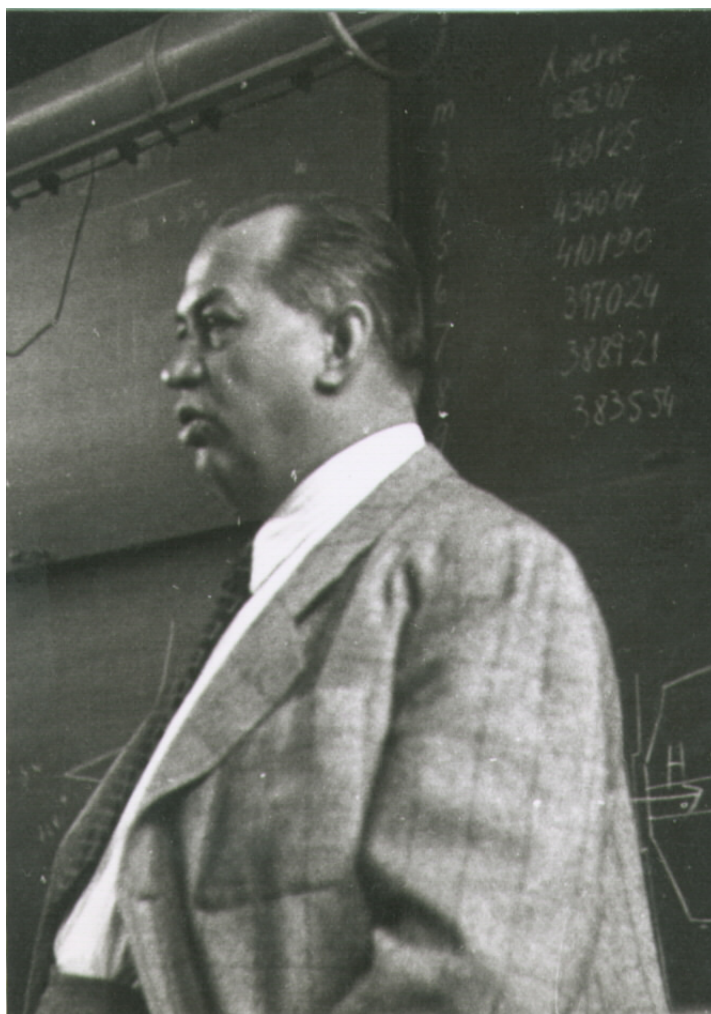
Terplán Zénó
adjunktus urnak,
BUDAPEST.
műegyetem. III. Gépszerkezettani tanszék.

- *A rend kedvéért és a teljesség igénye nélkül egészítem ki, hogy voltál még a miskolci egyetemen a Gépészmérnöki Kar dékánja (1964-68), a Gépipari Tudományos Egyesület országos elnöke (1981-90), a Mérnöki Továbbképzési Tanács országos elnöke (1983-89), a Tudományos Minősítő Bizottság, majd MTA Doktori Tanácsa gépészeti–kohászati szakbizottságának elnöke (1985-2000), a Miskolci Akadémiai Bizottság elnöke (1990-96), a Jedlik Ányos Társaság alapító alelnöke (1993 óta) is. Szerkesztettél kiadványsorozatokat, műszaki lapokat, szótárakat, lexikonokat; írtál számos szakkönyvet, életrajzot, technika- illetve egyetemtörténeti kiadványt, sok tanulmányt. Tudományos teljesítményeid következtében lettél a BME doktora (1950), a műszaki tudomány kandidátusa (1952), doktora (1966), a patinás német mérnökegylet (VDI) levelező tagja (1989), az MTA levelező (1990), majd rendes (1995) tagja. Kitüntettek három egyetemen is a tiszteletbeli doktori címmel (Magdeburg 1981; NME 1989; Leoben 1991), Akadémiai Díjjal (1973), MTESZ–díjjal (1981), a BME aranydiplomájával (1993), a legnagyobb állami kitüntetéssel: a Széchenyi – díjjal (1994). Elégedett vagy?*
- Erre a kérdésre igennel illő válaszolni. Már maga a megbízás vagy megválasztás ténye elismerő. Igyekeztem ezeknek a felsorolt és fel nem sorolt feladatoknak (oly sok volt) mindig eleget tenni nagyon kiváló munkatársak hathatós közreműködésével. Szerencsémre sok fajta tevékenységemet mindig kedvvel fejtettem ki, vagyis nem fáradtam bele. Számos nagyszerű szakemberrel ismerkedhettem meg, dolgozhattam együtt. Nagyon szép emlékeket őrzök annak ellenére, hogy közben ezekben a tisztségekben is akadtak nehéz napok. Feladataim egyébként úgy szűntek meg, hogy lejárt a megbízás ideje vagy én mondtam le, különösen a súlyos gerincműtétemet követően. Az időnkénti elismerések jól estek, különösen mivel a felsoroltak sosem estek össze átmeneti vezető megbízásaim bármelyikének idejével. Vagyis például tiszteletbeli doktori címet nem rektorhelyettesi vagy dékáni időmben kaptam; az Akadémiai Díjjal, MTESZ–díjjal sem kiemelt tisztségviselőként tüntettek ki; a Széchenyi-díj elnyerésekor pedig már nyugállományban voltam.

- *Még kihagyásokkal is túl sok adatot soroltunk föl. Lazításul mondj el egy-két megtörtént esetedet professzori vagy egyetemista korodból. Olyanokra gondolok, amelyek még nem jelentek meg sehol a műszaki egyetemek vidám könyveiben.*

- A 60-as években általános géptanról tartott kettős órák szünete előtt összeszedtem kb. tíz hallgatói jegyzetfüzetet. Kíváncsiságból, hogy előadásomból a füzetekbe mi került. Az egyikben nemcsak a táblára írtakat, rajzoltakat láttam jól-rosszul viszont, hanem szöveget is. Bizonyára helytelen módszer szerint ugyanis egy-egy példa kidolgozásához kihívtam segítségül valakit. A zsebemben mindig vittem erre a célra néhány hallgatói kartotékot. Nos erre a módszerre írta le véleményét az egyik hallgató, kb. ilyen szavakkal: „*Körül lövöldözte a nevemet Zénó, de ha engem kihív, hát egyszerűen s...be rúgom!*” Letelt a tíz perc, visszamentem az előadóterembe, és a füzetek visszaadása előtt felolvastam ezt a szöveget. Óriási sikert arattam. De nevet nem mondtam, csak egyszerűen kiosztottam a füzeteket. A hallgatóságra bíztam, hogy tippeljen, ki lehetett a tíz közül a szöveg szerzője. Én azonnal elfelejtettem. – Amikor II. éves voltam, az 1940/41-es tanév végén, június 25-én került sor az első szigorlatomra matematikából és fizikából. Nagy volt a tét a – „nomen est omen” – pogányhírű Pogány Béla fizika professzornál. A dékáni szoba falitáblája előtt piszmoztunk egyik sorstársammal a kapott kérdéseink megválaszolásán. A szigorlat nyilvános lévén a bejáratú ajtót sűrűn nyitották-csukták az érdeklődők. Egyszer csak éreztem, hogy valaki az ajtószárnyat annyira kitárta, hogy engem hátba vágott. Zavaromban azt mondtam: „Bocsánat...” – mire Pogány professzor megszólalt mélybaritonján: „*Halt Tata! Magát vágta valaki hátba. Adjon neki egy frászt vagy hallgasson. De bocsánatot kérni... Maga soha nem viszi semmire!*” Mindenki felszabadultan nevetett. Ijedtemben megoldattam a feladatot és jóra sikerült a szigorlatom, miközben a jelöltek fele megbukott. Lehet, hogy egyik-másik „esetem” már megjelent valahol, de ha a forrásra én sem emlékszem, akkor nyugodtan elmondhattam ismételten, új olvasókra számítva...

- Szerencsére a jóslat nem vált be. Egyik évfolyamtársad más esetedet mondta el egyszer nekem, amikor együtt „adtál elő” Pogány professzorral.
- Ugyancsak az 1940/41-es tanévben történt. Pogány professzor előadására mindig sokan jártak, hátha történik valami érdekes: jó mondás, az adjunktus nyilvános bírálata, ha nem sikerült a kísérlet; az altiszt letolása, ha túl lassan „egyszerűsített” egy hosszú egyenletben stb. Már a bejövetele is emlékezetes: kezében aktatáska (sose tudtuk meg mi célból), zakógomblyukában virág. Egy alkalommal „megállt a levegő”, mert a jobb keze be volt gipszelve és felkötve a vállához. A hallgatóság felé fordulva megkérdezte, akad-e olyan valaki, aki húsz éves korára megtanult írni? Csend. „Hát akkor szavazzák meg, ki tud az urak közül írni?” Történetesen az én nevemet kiabálták. Kihívott és röviden csak annyit mondott: „Én beszélek, maga ír.” Még ma is remeg a kezem-lábam, ha eszembe jut ez a két óra. De elmúlt botrány nélkül. Sőt a végén valami ilyet mondott: „Mutatkozzon be az adjunktus úrnak, hogy beírja a katalógusba neve mellé: tud írni!”

**Pogány Béla, a budapesti műegyetem neves fizika-professzora
(1942)**

- *Nagy élmény lehetett neked is, évfolyamtársaidnak is. Említetted a Mérnöki Továbbképző Intézetbeli újjáépítési szerepedet. Mit jelentett számodra az intézetbeli titkári, majd főtitkári megbízás?*

- Mérnöktovábbképző jellegű előadások, tanfolyamok régóta folytak hazánkban. Szervezett formát azonban 1939-ben kapott, amikor a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium (VKM) – három évi előkészítés után – elfogadta szabályzatát. A megválasztott intézőbizottság (IB) elképzelését Mihailich Győző hidász–professzor, igazgató irányításával valósította meg. 1941-ben minden mérnöki tudományágra kiterjedő tanfolyamok indultak a budapesti műegyetemen és az elhangzott előadások egy év múlva már vásárolhatókká váltak a könyvesboltokban és az intézet irodájában. Nemcsak az érdeklődés volt nagy, hanem a magyar műszaki irodalom gazdagodása. Jellemző, hogy a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet (MMÉE) az első kiadványsorozatot aranyéremmel tüntette ki. Amikor már gyakornokként dolgoztam a szállítóberendezések és hidrogépek tanszékén részben ábrarajzolási, másrészt tanfolyam–inspekciós feladatokkal bízott meg Pávó Elemér titkár. A tiszteletdíjat mérnöktovábbképző füzetek vásárlására fordítottam. 1944 késő őszen a titkár is kitelepült Németországba, és ekkor egyezett meg Mihailich Győző igazgató Pattantyús–Á. Géza IB taggal, hogy egyelőre ideiglenesen én lássam el a titkári feladatokat, amelyből előbb végleges titkári, majd főtitkári tisztség született (1945-50). Feladatommá vált a tanfolyamok szervezése, lebonyolítása, az előadási anyagok sajtó alá rendezése, a „Technika”, majd a „Műegyetemi Közlemények” szerkesztése, tulajdonképpen az egész intézet vezetése. Nagyszerű munkatársaim voltak: például Hadfi Imre, Bujdosó István, Szerdahelyi Lászlóné. Szép emlékem az az öt év, amelyet egyetemi oktatói munkám mellett ebben a feladatkörben végeztem, de kapcsolatom az intézettel váltakozó formában még ma is tart. A BMGE kertjében Mihailich Győzőnek és Pattantyús-Á. Gézának néhány év óta szobra áll. Pattantyús professzorról a GTE (1957), Mihailich professzorról a BME alapított díjat (1989). Mindkettővel az elsők között tüntettek ki.

- *Életrajzomban találtam még olyan megbízásokat, amelyekről csak szűkebb körök tudnak. Például mi a Gépészeti–Kohászati Szakbizottság feladata, amely régebben a Tudományos Minősítő Bizottságon (TMB) belül működött, néhány éve az MTA Doktori Tanácsához tartozik?*

- 1950-ben megvonták a hazai egyetemektől a doktoravatás és a magántanári habilitálás jogát, és az akkori tudománypolitika – szovjet példára – megalakította a központosított Tudományos Minősítő Bizottságot (a TMB-t), amely 1952-ben kezdte meg működését laza kapcsolatban az átszervezett Magyar Tudományos Akadémia (MTA) osztályaival. 1963-ban alakultak meg a szakbizottságok, amelyek 1995-től – a TMB megszűnése után – az MTA Doktori Tanácsa keretében a folyó ügyek befejezéséig ma is működnek. 1963 óta a gépészeti–kohászati szakbizottságnak vagyok a tagja, 1985-től elnöke. Miután 1952-ben a TMB a műszaki tudomány kandidátusává nyilvánított, azonnal kaptam opponensi (bírálni), bíráló bizottsági tagsági (bizonyos idő múlva titkári, majd levezető elnöki) feladatokat. Több, mint négy évtizedes gyakorlatom van tehát a hazai tudományos fokozatok megszerzésének folyamatáról annak ellenére, hogy a szabályzat, az eljárás módja többször is változott. Az 50-es évek végétől az egyetemek visszanyerték először a doktori cím, majd a habilitáció adományozásának jogát, így a miskolci egyetemen is elláttam ebből eredő feladatokat. A hírközlés szervei folyton támadták az egész hazai tudományos fokozati rendszert, elsősorban a TMB-t. Emlékezetem szerint a vádak nem annyira a reál tudományokra vonatkoztak és azon belül egyáltalán nem a gépészeti–kohászati szakbizottság tevékenységére. Persze – emberi ítéletekről lévén szó – egyedi vagy csoportos hibák mindig előfordulhattak, de kirívó rossz döntésekről nem tudok. A szakbizottság egyébként a műszaki tudományok kandidátusi és doktori kérelmeinek lebonyolításával foglalkozott (foglalkozik) titkos szavazással hozott határozatokkal, javaslatokkal, munkájába bevonva a tudományos fokozattal rendelkezők széles körét. 2000-ben ez a tisztségem is lejár, mert a szakbizottság - munkáját befejezve - megszűnik.

- *A munkáról most váltunk át egy kicsit a szabadidőre. Mi lett a fiatalkori sport-, zene- és irodalomszeretettel?*

- Életem fontos kiegészítő, érzelmi tartozékait kérdezed. Oly sok az emlékem, hogy külön próbálok válaszolni mindegyikre. Az aktív sportolásra az egyetemi tanulóévek, a világháború Magyarországra kiterjedése miatt nem maradt sem idő, sem lehetőség. 1945 után előbb a BME, majd a miskolci NME szakszervezeti labdarúgó csapataiban játszottam tíz éven át, és tagja voltam a budapesti szállítóberendezések és hidrogépek tanszéke, illetve a miskolci gépelemek tanszéke saját csapatainak. Ez a közösség összetartását is növelte és tiszta amatőr jellege ellenére jól szórakoztunk, ma is kedves emlékeink között emlegetjük. A '36-os berlini, '48-as londoni, '52-es helsinki-i stb. magyar olimpiai aranyak, a labdarúgó világbajnokságok '38-as és '54-es ezüst érmei és más sikerek sportrajongóvá tettek több nemzedéket, így az enyémet is. A népstadionban látni a 7:1-re végződött magyar–angol labdarúgó mérkőzést '54-ben a legnagyobb élményt jelentette számomra. A sportújságokat 11 éves koromtól rendszeresen olvasom. Aztán óriási változást hozott a televízió csodája, amely „behozta” a lakásba a világ legnagyobb sporteseményeit. Ezt élvezettel nézem még ma is. Ugyanakkor szomorúan tapasztalom a pénz rátelepedését a sportra, amely megszünteti a vetélkedés játékoságát, sportszerűségét, egészségnövelő erejét, a házához, klubhoz fűződő hűséget, amely fiatal éveimben annyira lelkes szurkolóvá nevelt. Mivel csak 1939-53 között laktam Budapesten, a legkiválóbb hazai labdarúgók közül viszonylag kevéssel hozott össze a sors, de szívesen emlékszem egy–egy személyes beszélgetésekre Lóránt Gyulával, Háda Józseffel, Sárosi Györggyel, Gyetvai Lászlóval, Csikós Gyulával, Lakat Károllyal. Viszont számos hazai mérkőzésen láttam a 30-as, 40-es és 50-es évek további legjobb játékosait. Igazi sportideálom azonban Gerevich Aladár sokszoros világ-, olimpiai és magyar kardvívóbajnok maradt, akit a BME környékén gyakran láttam ugyancsak világszerte neves Bogáthy-Bogen Erna vívóbajnok feleségével, és aki banktisztviselői főállásától világsikerei idején sem vált meg. Néhány kiemelkedő vívását láthattam a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem budai központi épületének aulájabéli rendezvényén. Akrobatikus lábtechnikáját senki nem tudta utánozni az egész világon. A sportújságban olvastam, utolsó világbajnoksága megnyerésének esti fogadásán ívott életében először fél pohár bort (ekkor volt 50 éves!).

- *Hogy állsz a zenével?*
- A fiatakkoriról már szóltam, amelyet az aktív zongorázás jellemzett. Zeneszeretetem a falusi cigányzenétől, a tánczenén, operetten át egészen a komoly hangversenyig, néha párhuzamosan alakult ki. Az operák hangversenyszerű előadásainak élvezetét a Műegyetemi Zenekar havi rendezvényeinek köszönhettem, amelyen már 1939 őszétől rendező feladatokat kaptunk néhányan első évesek a tanárelnök Pattantyús-Á. Géza professzortól. Kenessey Jenő, a budapesti operaház karnagya vezényelte a műegyetemi zenekart és a szólóénekesek olyan operaházi magánénekesek közül kerültek ki, mint Gyurkovics Mária, Páka Jolán vagy Warga Livia, akiknek műegyetemi kapcsolataik voltak. Részt vettem azon a kórushangversenyen, amelyen az egyetemi énekkart a később nevéssé váló Vaszy Viktor vezényelte. A háború utolsó hónapjaiban aztán kényszerből szunnyadó zongoratudásom aktivizálódott: a budapesti szlovák evangélikus egyház eltűnt kántorát helyettesíttem az istentiszteleteken orgonán, harmóniumon. Ezt se tanultam, de a fiatakkori templomba járás során sok mindent ellestem az egyszerű falusi kántortanítóktól egészen a budapesti Fasori templombeli Peskó Zoltán, vagy Deák-téri templombeli Weltler Jenő orgonaművészekig. Ez a váratlan, kiegészítő feladatom a Miskolcra költözésig tartott. Az egyre gyengülő, kevés szlovák nyelvtudásom ezekben az években ragadt rám. Az 1945-53 közötti években feleségem bérletet tudott szerezni először az állatkerti esti hangversenyekre, operákra, majd a Magyar Állami Operaházba. Óriási élményt jelentett az akkori élvonal éneke, rendezése és a karnagyok teljesítménye. Mai értékelések szerint a budapesti operaház fénykorát a Tóth Aladár igazgatása, az Otto Klemperer vendégszereplései és betanításai jelentették. A passzív zeneélményeket a Miskolcra költözés után először a hanglemezek, majd a TV-közvetítések pótolták. Meg az, hogy külföldi utazásaimat, hacsak módom volt rá, kihasználtam erre a célra is, Moszkva, Szentpétervár, Berlin, Párizs, London, Prága, Bukarest operaházaiban is láttam előadásokat, hangversenyeket. Az egyik legemlékezetesebb élményem, amikor feleségemmel és fiammal 1984-ben a veronai arénában láthattam, hallhattam Verdi „Aida” című művét. Őszintén bevallom, hogy a kortárszene élvezésének „magaslatáig” sem a komoly-, sem a könnyűzenében sohasem jutottunk el, pedig megpróbáltuk. De így érzett nálunk zeneileg sokkal iskolázottabb Pattantyús-Á. Géza professzor is.
- *Marad még az irodalom és a művészet élvezete.*

- Irodalmi alapozásunk feleségemmel a két eltérő középiskolánkból ered. Magyar irodalomból jól megtanultam a bencés gimnázium latinos műveltségű tanáromtól mindazt, ami Herczegh Ferencsel és Ady Endrével zárult. Ezt egészítette ki feleségem, aki állami kereskedelmi középiskolában egy nagyszerű tanár révén megismerkedett az akkori kortárs írók–költők műveivel. Erre alapoztuk magyar házikönyvtárunkat, amelyet bővítettünk azokkal a regényekkel, versekkel, amelyeket lefordítottak magyar nyelvre és meg lehetett vásárolni, vagy ajándékba kaptuk az idők folyamán. Sok könyvet elolvastunk és szerencsére ezt a jó szokásunkat nem hagytuk abba a TV-zés beköszönte után sem. A háborús évek külön története, hogy feleségem a budapesti Nemzeti Színházba tudott bérletet váltani, s így az azóta felértékelődött Németh Antal igazgatói korszakát élvezhettük a legkiválóbb hazai színművészekkel. A háború befejeztével számos világhírű darabot játszottak a színházak, amelyekre ugyancsak szerzett feleségem jegyeket. Miskolcra költözésünkig számos feledhetetlen előadást láttunk, amelyek ma is szép emlékeink. A miskolci színházban is láttunk emlékezetes darabokat sok fiatal művésszel, akik azután a fővárosba szerződve, TV-ben szerepelve lettek országosan elismertek. Középiskoláinkban a képzőművészet nem szerepelt a kötelező tárgyak között. Rajzolni szerettem, de megmaradtam a másolás szintjén. A továbbiakban is inkább passzív „befogadók” voltunk feleségemmel. A hazai múzeumok, képtárak mellett néhány külföldi múzeum remekműveit is láthattuk Drezdában, Moszkvában, Szentpétervárott, Bécsben, Párizsban, New York-ban, Londonban, Münchenben, Firenzében, Madridban, Krakkóban, Prágában és máshol. Persze nem hagytuk ki ezekben a városokban az építészeti csodák vagy a műszaki múzeumok megtekintését sem. Mindezekről ugyancsak sok értékes könyvet gyűjtöttünk. Folyamatos élményt jelentett és jelent itt Miskolcon ma is nekünk a közelünkben lakó Feledy Gyula festőművész barátsága, aki betekintést engedett nemcsak művészi hitvallásába, hanem a technikai kivitelek sokszínűségébe is.

- *Mit jelentett számodra, hogy fiatal éveidet egy határfalu vasúti állomása közelében élted át, amikor a polgári repülés még csak kialakulóban volt, de a közúti autóforgalom sem indult meg nemzetközileg?*

- Minden lényeges utazás a vasúton zajlott le a 30-as években és Nyugat felé szinte kizárólag Hegyeshalom volt a magyar határállomás. Az összes vonatnak meg kellett állnia, mozdonyt, személyzetet cserélnie, vámárut, útlevelet kezelnie, műszakilag átadni a szerelvényt. Ez azt is jelentette, hogy az akkori nagy be- és kiutazások itt zajlottak le, „élőben” láthattunk érdekesebbnél érdekesebb embereket, embercsoportokat. Ha az ember kiment az állomásra amelyet akkoriban átépítettek, megnagyobbítottak, csaknem mindig részese lehetett valami látnivalónak. A világhírű Krone–cirkusz sokszínű személyzete, a 33-as jamboree számos országának küldöttsége, neves politikusok különvonata vagy különkocsija gyermekkorom nagy élményei. Volt fogadó- és búcsúbeszéd, virágözön. Az egész falu ott tolongott bámulva azokat, akiket képeslapokon vagy elkésett híradókon a moziban láthatott addig. Gimnazista koromban már nem a véletlenre bízom a programokat, hanem bújtam az újságokat, mikor ki utazik ide vagy oda a mi állomásunkon át. Így láthattam saját szememmel a walesi herceget (a rövid ideig uralkodó VIII. Edward-ot) Simsonnéval (későbbi feleségével) ’35-ben, vagy a hazatérő ’36-os berlini olimpikonokat (élen a tíz aranyérmessel), ’38-ban a Németországba utazó Horthy Miklós kormányzót és feleségét, a budapesti Eucharisztikus kongresszusra érkező népes, színes egyházi küldöttségeket, a franciaországi labdarúgó–világbajnokságról hazautazó válogatott játékosokat, 1939-ben a Szent Jobbot utaztató aranyvonatot és még sok minden mást... Ausztria 1938. évi Anschluss-ja után különösen a háború kitörése, a későbbi „vasfüggöny”, majd a közlekedési szokások gyökeres megváltoztatása, tulajdonképpen véget vetett ezeknek a fiatalkori látványosságoknak.

- *A mai fiatalok életéhez a külföldi utazások szinte gyermekkoruktól hozzátartoznak. Jártál külföldön a második világháború kitöréséig, szóval fiatal éveidben?*
- Amíg Ausztria 1938-ig független volt, többször is. Egyébként a hegyeshalmi MÁV-telepbeli lakásunk teraszáról napos időben láttuk a szomszéd falu Nickelsdorf (Miklósfalva) templomtornyát, a lépcsőház ablakán át a pozsonyi várat, Kőszegen az irottkői kilátó tetejéről Rohoncot (Rechnitz-et). De nézzük a konkrét – legtöbbször vasúti – utazásokat. Mariazell-be anyám vitt el mostohaapámmal 1929-ben. A következő évben Aspang-ban töltöttünk két hetet kőszegi nagymamámmal. Aztán többször átléptem a határt Kőszeg közelében gyalog, kerékpárral vagy autóval a 30-as évek elején. Egy 1937. évi rövid németországi nyári utazás, ugyancsak kőszegi nagyanyámmal Dortmundig is elvitt, de közben megálltunk Bécsben Irma húgánál, Salzburgban Adele húgánál, Zell am Zillerben nagyanyám gyerekkori ismerősénél. Ezen a nyáron láttam a mai Forma 1-nek valamelyik őst a Nürnberg–Ringen, olyan élversenyzőkkel, mint Carraciola, von Brauchitsch, Rosemeyer, Nuvolari stb. Aztán a falumbeli vasutas labdarúgó csapat tagjaként Kittsee-be, Neusiedl am See-re, a ma Szlovákiához tartozó Rusovcéra (Oroszvár) jutottam el, 1939-ben Kassára és Révkomáromba, 1942-ben az északerdélyi Kolozsvárra és a muraközi Csáktornyára, valamint a bácskai Újvidékre. Aztán nagy szünet következett, amíg 1955-ben sikerült egy IBUSZ–rendezte három napos utazással eljutnom Prágába és megnézni a 3:1-re végződött Magyarország–Csehszlovákia labdarúgó mérkőzést. De ez már a második világháború utáni történet.

**A Kuwankler-család Zell am Ziller-ben,
amelynek vendége volt Terplán Zénó
nagyanyjával néhány napon át
(1937)**

- *A tudományos élet a világ számos országába elvitt, nemzetközi konferenciák rendszeres előadója voltál. Ezek hosszas felsorolása helyett mely utazásaid maradandó emlékéik?*
- A GTE, MM, MMA, MTA, MTESZ, NME (ME) segítségével Európában alig akad ország, ahol ne jártam volna, de eljutottam az USA és Kanada, India, Japán, Izrael néhány városába is. Másokhoz hasonlóan nekem is felejthetetlen élményt jelentettek a külföldi utazások során látottak, különösen az 1945-55-ös zárt határok után. Az 1955-ös prágai IBUSZ-utam óta több, mint száz utazásomról készítettem magamnak felsorolást, néhányról részletesebb kötelező beszámolót. Ezekre a külföldi utakra legtöbbször hivatalos meghívásra mehettem egyedül, társakkal, csoporttal és az utóbbi évtizedekben a feleségemmel, néhányszor fiúmmal. A hivatalos anyagi segítség nem bizonyult mindig elegendőnek, ki kellett egészíteni saját zsebből is, hogy például tudományos kutatási eredményeimről beszámolhassak. Utazásaimra a zsebnaptárim segítségével máig is emlékszem, hiszen az 50-es évektől máig, külföldi utaim minden napjának eseményeit esténként egy-egy mondattal rögzítettem. A gimnázium földrajz óráira „bemagolt” városokat, hegyeket, völgyeket, tengereket, tavakat, kis és nagy folyókat közvetlenül megpillantani valóban felejthetetlen emlékű. Ma is „látom” a Pireneusokat, a napsütötte Magas-Tátrát, Mont-Blanc-ot, Zugspitzet, a Rica-tó menti Kaukázust, a ködös Fudzsit stb. Fürödtem a Keleti, a Fekete-, a Földközi tengerben, az Atlanti Óceánban. Megcsodáltam a mi Balatonunk mellett többek között az ausztriai Wörther See-t, a németországi Chiemsee-t, a svájci Genfi tavat, az USA és Kanada határán az Eire-, Huron-, Michigan tavakat. A fővárosok közül nemcsak élhettem 1939-53 között a szépfekvésű Budapesten, de rövidebb időn át megfordulhattam Belgrádban, Berlinben, Bukarestben, Bonnban, Helsinkiben, Jeruzsálemben, Kievben, Koppenhágában, Londonban, Madridban, Moszkvában, New Delhiben, Ottawában, Párizsban, Pozsonyban, Prágában, Rómában, Szófiában, Varsóban, továbbá az USA olyan nagyvárosaiban mint Albany, Boston, Cleveland, Detroit, Miami vagy New York. Hajóztam nemcsak a Dunán és a Tiszán, hanem a Dnyeperen, az Elbán, a Rajnán, a Szajrán és még sorolhatnám. A legnagyobb hatást azonban rám három időjárás-különlegesség átélése tette: az adriai bóra, a decemberi új-delhi-i eső, és egy floridai hurrikán átélése. A filmekben, TV-híradókban addig látottak eltörpülnek a személyesen tapasztaltak mellett.

- *Mesélnél erről egy kicsit részletesebben?*

- 1971. szeptemberében Dubrovnik–Kupari-ban az IFTOMM (International Federation for the Theory of Machines and Mechanism) 3. Világkongresszusán vezettem a Magyar Nemzeti Bizottság küldöttségét. Feleséggel gépkocsival utaztunk. Néhány gyönyörű nap után, miközben akadt idő adriai fürdésre is, három napos bóra következett, vagyis ahogyan valaha tanultuk: viharos erejű, hideg, északkeleti szél sűrű esővel. Szinte nem lehetett kilépni a szállodából. Ma is csodálkozunk, hogy a „könnyű” R4-esünk a parkolóhelyen maradt sértetlenül. Aggódtunk, hogyan autózunk majd hazafelé Mosztáron, Szarajevón, Szegeden át. Addigra gyönyörű vénasszonyok nyara következett. – 1983. decemberében ugyancsak az IFTOMM 6. Világkongresszusának magyar delegációját vezettem. Azért rendezték decemberben indiai barátaink, mert évente akkor a legkellemesebb a nagyváros időjárása. Kibírható a hőmérséklete és nincs esőzés. Erre ottlétemkor egyik éjjel mégis eleredt. Ez annyira ritkán fordul elő náluk ebben a hónapban, hogy a minden reggel beadott helyi angol újság, a New Age az első oldalon vezércikkben emlékezett meg róla, és a helyiek a konferencia idején egész nap erről beszéltek. – 1985. novemberében GTE–elnökként vettem részt másodmagammal Miami-ban, az ASME (American Society of Mechanical Engineers) Technical Konferenciáján, amelyen – többek között – deklarálták az ASME–GTE együttműködési megállapodását. November 19-én reggel felébredve böngésztem egy előző este becsúsztatott körlevelet, de már szólt is a telefon, Bostonban tartózkodó fiam hívott fel mondván átaludtam a „Kate” hurrikánt, a TV szerint góca már Texas államban van. A TV-beli képek lesújtóak voltak. Szállodánk földszintjét már előző este homokzsákokkal körülvették, amit mi, a hotelbeli rendezvényen részt véve nem vettünk észre. Iszonyúan fúj a szél, majd elmondhatatlan felhőszakadást élünk át. Félelmetes emlék. De aztán amilyen váratlanul jött, ugyanolyan gyorsan múlt el. A novemberi „nyárból” a „téli” Cleveland felé szélmentes, szép kék égben röpkelhettünk.

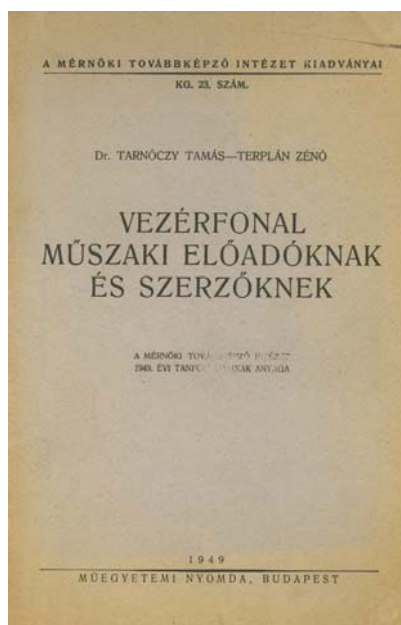
- *Az előbb említett rendezvényeken általában angolul beszéltek. Tudom, hogy nagyritkán kellett mondanod néhány szót angolul vagy oroszul. Hogyan viszonyultál ezekhez a világnyelvekhez?*

- A családi indíttatás a bencés gimnáziumba irányított, amely a klasszikus latin és görög mellett az élő nyelvek közül a németet tanította. Az angol, francia, orosz világnyelv nem került szóba, de nem is lett volna rá időm. A szlovák nyelvről már megemlékeztem. 1945 után aztán magamtól próbáltam meg az angol és az orosz nyelv elsajátítását. Oly fiatalon lettem azonban felelős vezető, hogy megint az időhiány vetett véget a napi gyakorlásoknak. Amikor 1965-ben elkészítettem nagydoktori értekezésemet, biztonság kedvéért lefordítottam néhány alapvető angol illetve orosz nyelvű forrást, mert a megrendelt „hivatalos” fordítások hasznavehetetleneknek bizonyultak. Úgy emlékszem, vizuálisan legalább is, egészen jól belejöttem. De más a beszéd és más az olvasás. Ezért az általam említett egy-két felszólalásom kiejtéseit betanultam, mint egy operaénekes, ha az opera „eredeti nyelvén” kell elénekelnie a szerepét. Ilyenkor persze kellett előzőleg az ellenőrzés, a javítás. Kosztolányi Dezsőnek ismert egy nagyszerű novellája, amikor végig beszélgetett Bulgárián átutazva a vasúti kalauzzal úgy, hogy bolgár nyelven csak az igen, nem, dohányzik szavakat ismerte. Tudott hallgatni és arcával-kezével színészkedni. Ilyen élményt kétszer is átéltem: egyszer 1967-ben Szocsi és Kiev között vonaton ukrán társaim nem bírták ki, hogy egy magyarral ne beszélgessék végig a másfél nap utazást oroszul (!), majd 1983-ban Frankfurt am Main-ből New Delhi-be repülve egy skót atlétatrénerrel kellett angolul beszélnem. Mindkétszer úgy-ahogy helytálltam, de utóbbi esetben ma is szégyellem, hogy a nemzetközileg is nevezetes magyar Sír József atlétát, majd sportvezetőt nem azonnal Szőr-nek mondtam. Német nyelvvel nem kellett nehézséggel küzdenem, legfeljebb a napi gyakorlat hiánya miatt, adott esetben – írás vagy előadás előtt – aktivizáltam a passzív szókinccsemet. Mivel az utóbbi években németül is előadok, szóváltozataimat német keresztrejtvényfejtéssel, olvasással és a német TV-csatornák nézésével és hallgatásával gyarapítom.

- *Aki ismer, tudja, hogy könnyen szólalsz föl. De hogyan írsz? Arra gondolok, hogy könnyen-e, mert azt minden volt diáknod, pályatársad tudja, hogy csodálatos gyöngybetűkkel.*

- Az előadási gyötrelmeimről a „Mérnök vagyok” című könyvben értekezem. Az írás egészen más feladat. Attól függ, mit ír az ember: szakcikket, egyetemi jegyzetet, tankönyvet, tudományos értekezést, hivatalos, baráti vagy szerelmes levelet. Utóbbi persze már az én koromban nem fordul elő. Fiatalon nősültem, mindig együtt éltünk, a külföldi útjaim sem nyúltak hosszúra – nem volt rá szükség. Azt hiszem, már mondtam, hogy 1938-39-ben leveleztünk. Most jut eszembe, hogy feleségem 75. születésnapjára – ő kezelvén a családi kasszát, ajándék helyett – egy hosszabb levéllel örvendeztettem meg. De gondolom, a kérdés nem ilyesmire vonatkozik. Pattantyús–Á. Géza professzor termékeny szerző volt. A mellette eltöltött években talán sikerült ellesnem tőle egyetsmást. Habár egyszer azt vallotta be, gimnazistaként nehezebb esett a magyar dolgozatok írása. Amikor munkatársa lehettem, ennek nyomát nem lehetett észlelni. Együttében képes volt gyöngybetűivel hosszabb–rövidebb tanulmányokat írni (egyszer időzavarában azonnal írógépbe is a „Technika” számára). De pl. a nagysikerű „A gépek üzemtana” fejezeteit otthon írta és éjjel, amikor családja már aludt. Ha a megírandók vázlatát végiggondoltam, esetleg le is írtam, akkor a fogalmazás könnyen s gyorsan megy, különösen, ha nem szakít meg közben semmi, senki. A könyv vagy jegyzetírás leggazdaságosabb ideje nálam a hajnal. Tollbamondás, közvetlen gépelés helyett a kézzel írás vált be, hiszen annak sebessége egyben időt ad a nyugodtabb gondolkodásra. Az adatok helyét üresen hagytam, utólag ellenőrizve írtam be, táblázatokat, ábrákat is mindig a végén szerkesztettem, rajzoltam meg. Ha időm engedte, magam gépeltem le a kéziratomat. Az utóbbi években a szövegszerkesztő bámulatos könnyítésekre képes. Ritkán ugyan, de előfordult, hogy pl. a „Gépipar” szerkesztőbizottsági elnökeként Budapesten a titkárnő mellettem állva megvárta, amíg kézzel gyorsan megírtam az új év 1. számának előszavát. Vagyis nincs határozott módszerem, a feladat határozza meg, hogyan írok.

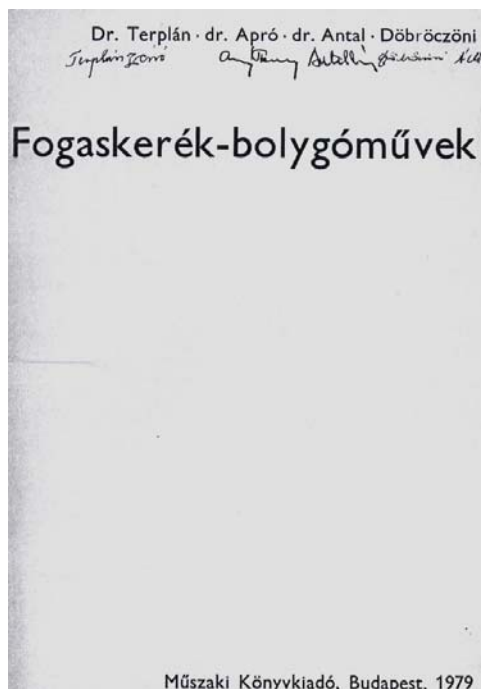
- Az „Életünkben életem” című könyved Bosznay–leveléből, amelyben 1991-ben 70. születésnapodra gratulált, az is olvasható, hogy 1949-ben társszerzővel megjelent egy mérnöktovábbképző kiadványod „Vezérfonal műszaki előadóknak és szerzőknek” címen. Milyen tanácsokat tudtál adni akkor, 28 évesen?
- Az említett kiadvány – éppúgy, mint az 1982-ben tanszéki kiadványként egy másik neves társszerzővel összeállított „Gyakorlati vezérfonal a tudományos munkássághoz” című – nem az íráshoz nyújt segítséget, hanem elsősorban az akkori gépelt „kézirat” nyomdakész előkészítéséhez. Tulajdonképpen a nyomdában szerzett tapasztalataimat gyűjtöttem egy csokorba, amelyek a szerzőknek alig okoztak többletmunkát, viszont a nyomdaszedők, tördelők tevékenységét messzemenően megkönnyítették, és így a ráfordítási idő megrövidülésével a kiadási költségek is csökkenthetők voltak. Mindkét esetben nálam idősebb társszerzővel dolgoztam együtt. A fizikus (akusztikus) Tarnóczy Tamás elsősorban a tudományos jellegű előadásokhoz írt megszívlelendő tanácsokat, a vízépítő Lászlóffy Woldemár pedig megosztotta velem egész élete írói és szerkesztői gyakorlatát. Egyébként mindketten maguk javasolták a társszerzőséget. Az 1949. évi mérnöktovábbképző kiadvány egy éven át könyvkereskedői forgalomba került, majd a megmaradt példányok az államosítás folyamánként zúzdába. A későbbi tanszéki kiadványt viszont kizárólag azok olvashatták, akiknek címére elküldtük, vagyis szélesebb körökben nem terjedhetett el. A szövegszerkesztő gépek megjelenésével, az előadótermek műszaki tökéletesedésével ma már teljesen más vezérfonalat kellene az új nemzedékek kezébe adni.

- *Könyvek, tudományos értekezések, cikkek mellett az utóbbi időben számos technikátörténeti értékű életrajzot írtál, egyetemtörténeti, folyóirat visszakereső összeállítást is készítettél, közreműködtél lexikonok megírásában. Milyen tapasztalatokat tudsz továbbadni a következő nemzedékeknek?*

- Az előző kérdésre adott válaszomat kell tulajdonképpen folytatnom. Munkáim még az akkori műszaki fejlettségi állapothoz simulva, az aprómunka, a szorgalmas olvasás, feljegyzés, gyűjtés, rendszerezés fáradságát jelentették. Ma az Internet segítségével egy fiatal tudományos kutató azonnal (vagy legalábbis rövid idő alatt) tájékozódhat bármely feladat megoldási lehetőségéről, szakirodalmi forrásairól. Egyszerűbben megtalálhatja a hézagokat, vagyis azt, aminek kutatása az ő célja lehet. Ha kellő számú eredmény birtokába jut, hozzáláthat a rövidebb értekezések, cikkek írásához, és ezeket hazai vagy külföldi tudományos rendezvényeken elő is adhatja. Ilyenkor azonban szembe kerül a rendezvények korlátjaival: előírják az előadás időtartamát (percekben) és a konferencia-anyag kötete számára a szűk oldalszámot. Vagyis úgy kell eredményeit tömöríteni, hogy az a korlátok között elférjen, de érthető és tudományos vitára alkalmas maradjon. Túlesvén néhány ilyen eseményen, kialakulhat, szükséges-e egy összefoglaló könyv, amely lehet tankönyv, szakkönyv, vagy tudományos jellegű nyomdatermék. Kényelmes, ha ilyenek írására felkérjük, nehezebb, ha neki kell kiadót találnia. Az életrajz-írás nemcsak adathalmaz közreadása, hanem szépirodalmi olvasmány is, ezért stílusváltást is igényel. Megírtam a Miskolci Egyetem (beleérve a Nehézipari Műszaki Egyetem) 50 éves történetét naplószerűen öt részletben (1970, 1981, 1990, 1996 és 1999) napi olvasmányaim, élményeim cédulázási módszerével. Saját technikátörténeti munkáim megkönnyítésére állítottam össze az MMÉE Közlönye illetve, a Technika adatait, amelyek kimaradtak a hazai bibliográfiai összesítésekből. A lexikonok szerkesztői szigorúan előírják a szócikkek kívánásait. Az írói feladat a tömörség és az adatok aprólékos ellenőrzése, ellentmondások feloldása. Ezt a munkát szeretettel lehet csak csinálni. Megfizethetetlen...

- Szakirodalmi munkásságodban akadnak társszerzők. Olvasni lehetett sok mindent a társszerzős művek nehézségeiről, esetenként még visszaélésekről is. Mi a véleményed, tapasztalatod?
- Ahány ház (ország, szakma, egyetem vagy főiskola intézete, tanszéke, kutató intézet stb.) annyi szokás. A szélsőségek bírálatának nagy az irodalma. Ezeket nem részletezem. Szerencsémre mindig jól segítő munkatársakkal dolgozhattam. Ha a tanulmányom, könyvem írásához nyújtott segítség meghaladt egy bizonyos mértéket, azonnal felajánlottam a társszerzőséget. Mindenki jól járt ezzel a megoldással. Előfordult az is, hogy én váltam társszerzővé, hogy ezzel munkatársam ismertté válását segítsem itthon vagy külföldön. Sokszerzős munkáim ritkák (pályázatok, OMFB-tanulmányok, GAB-összefoglalók stb.), de ilyenkor is a végén magam fogalmaztam meg a szöveget. A miskolci gépelemek tanszékét igyekeztem egy jól működő nagyobb család mindennapjaivá hangolni. Támogattam minden egyéni vagy nélkülem kialakult társas kutatást, értekezést. Ezek legtöbbször a külső megbízások teljesítésekor keletkeztek. Jól bevált a tanszéki közlemények rendszere. Gyorsan meg lehetett találni bárki önálló vagy társszerzői alkotását, miközben a számsorral együtt a tanszék elismertsége is nőtt. Nem emlékszem arra, hogy a csaknem négy évtizedes tanszékvezetésem alatt nehézségem adódott volna a társszerzőséggel. Inkább szép emlékeket őrzök e téren is. Akadtak örömeimre külföldi társszerzőim is, mint például H. Hagedorn (Chemnitz), F. Leistner (Magdeburg), D. Mangeron (Iasi), G. Rajakovics (Leoben), W. Rössner (Magdeburg), G. N. Sándor (Gainsville), K. I. Zablonzkij (Odessa).

- *Szakirodalmi munkásságod forrásadataiból látszik, hogy szinte minden munkatársaddal jelent meg könyved, egyetemi jegyzeted, tanulmányod, cikked. A technikatörténeti értékű feldolgozásaidhoz, életpályák megírásához – úgy érzem – folyamatosan kellett segítség. Miskolcon valószínűleg több, mintha a fővárosban laktál volna. Kik támogattak?*
- Számosan. Amíg élt, elsősorban Szőke Béla (a GTE „Műszaki nagyjaink” könyvsorozatának létrehozója az első három kötet szerkesztője) és Varga József (előbb Ganz-gyári igazgató, majd Pattantyús-Á. Géza professzor tanszékvezető professzor utóda). A BME vízgépek tanszékén dolgozó Szabó Ákos tudományos munkatárs rengeteget segített hiányzó adatok kikutatásában, a BME Központi Könyvtára technikatörténeti értékű anyagainak átnézésével, szakirodalmi források pontosabbá tételében. Támogatott még Lehoczky László, Péntes István, Stepán Gábor, Suba Gábor, Szluka Emil, és tőled is igen sok segítséget kaptam. Együttműködtek velem miskolci közvetlen munkatársaim. Mindig tudták, kinek az életpályájával foglalkozom éppen, s ilyenkor bámulatos leleménnyel találtak a tanszéki illetve a Központi Könyvtárban nekem kincset érő adatokat. Elsősorban Kovács Attila, Jálics Károly két jelenlegi docens, volt diákom és munkatársam segített sokat és Nagy Géza adjunktus, aki révén bejuthattam a könyvtár raktárába, átnézhettem a régi szakfolyóiratokat. A tanszéki Herrmann-szobor Siposs István docens szívós segítségének köszönhető. Az utóbbi években tanszékvezető utódom Döbröczeni Ádám és az ME-kiadó vezetője, Péter József docens, egykori tanítványaim adtak meg minden támogatást, a szövegszerkesztő rejtelveivel pedig Németh Géza adjunktus ismertetett meg. Ők mindannyian ma is hű és hasznos támogatóim. Külön is ki szeretném egészíteni a sort az adott kutató személyiségek rokonságával, akiktől bármit kértem, rendelkezésemre bocsátották, pl. Balázné Pattantyús-Á. Edit (apjáról), Bánki László (nagyapjáról), Botka Imre két fia, Galamb Sarolta és Molnárné Galamb Erzsébet (nagybátyjukról), Gruberné Pattantyús-Á. Klára (apjáról és férjéről), Gyarmathy György (Jendrassik György nagybátyjáról), Herrmann Gábor (apjáról és nagyapjáról), Kovács Géza (Cserháti Jenőről), Lehelné Bartel Margit (apjáról), Majoros Miklósné (Schimanek Emil sógoráról), Mózes Ödön és Paár Béla (Vörös Imre nagybátyjukról), Pattantyús-Á. Dénes (apjáról), Szeniczai Lajosné (férjéről) stb. Az utóbbi évtizedekben a BMGE tudománytörténésze, Németh József barátom zárja a valószínűleg hiányos felsorolást.
- *Az „Életünkben életem”-ben a Bárczy-interjúban és a Sályi-levélben is szó van kiemelten a HÚZÓTÜSKÉ-ről? Mi ez és mi volt a szereped?*

- A hazai mérnök–oktatás történetéből nem hiányzott sosem a humor. Vidám és tehetséges diákok összegyűjtötték Budapesten, Selmechányán, majd Sopronban a nevetető szellemes írásokat, verseket, professzori elszólásokat, karikatúrákat és viszonylag ízléses nyomdatechnikával így született meg pl. a Gépészmérnöki Hírharsona, a Megfagyott Muzsikus, a Genter, a Vicinális Dugóhúzó stb. Ezeket a köteteket féltve őrizték meg halálukig a volt diákok, komoly mérnökként, professzorként is. Az 1950-54-ben Miskolcon tanuló gépészmérnök-hallgatók kerestek föl engem negyedéves koruk elején azzal, hogy valami ilyenfélét ők is szeretnék kiadni, segísek. 1953-at írtunk. Nagy Imre miniszterelnöksége ideje átmenetileg lazította a politikai feszültséget, s így a hallgatóság ötlete társadalmi támogatottságot kapott. Peternák Gusztáv negyedéves gépészmérnök-hallgató rajzolta a legtöbb karikatúrát a professzorokról. Ő találta ki a HÚZÓTÜSKE elnevezést is, figuráját is. 1954-ben jelent meg az első kötet 96 oldalon 9 színes melléklettel. Óriási sikert aratott országszerte. A 12. kötetig 2 évenként jelent meg, a 13. kötet négy esztendő t később, majd hosszabb szünet után az 1991. évi 14. kötet zárta a sort. Szerepem a sajtó alá rendezést jelentette, meg azt, hogy színvonalas maradjon mindvégig. Mindegyik kötetet más szerkesztők készítettek elő valamelyik tanszék patronálásával, de akadtak olyan oktatók, professzorok is, akik több kötethez rajzoltak karikatúrákat, vagy írtak verseket. Leghűségesebb segítóm ebben is az ötletgazdag, jó tollú tanszéki munkatársam, Tar Sándor, ma már nyugállományú docens volt, de rajzolt a kötetekbe több másik munkatársam, talán a legtöbbet Fancsali József adjunktus és Péter József docens. Jó érzéssel emlékezhetek vissza arra is, hogy már az első kötetek megjelenésétől a HÚZÓTÜSKÉ-t az egész egyetem magáénak fogadta el, nemcsak a gépészek,...most pedig már ez a sorozat egyetemtörténeti sajátosságos forrássá vált.

Molnár István „műve” Terplán Zénóról és Herczeg Istvánról a HúTü számára
(1967)

- *Valóban izlésesek a HÚTÜ kötetek. Valószínű, hogy a folyton megújuló szerkesztőségben számos tanítványoddal még meghittebb kapcsolatod alakult ki.*
- A többiek által kiemelt arc- és névmemóriám sosem fejlődött tökéletesre, sőt idővel koptak az emlékeim. De a HÚTÜ-beli tanár-tanítvány kapcsolatok ellenálltak a törvényszerű elfelejtésnek. Akadtak közreműködő hallgatóim között kiváló tanulók és bukdácsolók. Ennyi év után már bevallhatom, ezeknek tanulmányi nehézségein esetenként igyekeztem segíteni. És nem kellett megbánnom. Erőre kaptak, megkomolyodtak, munkásságukkal később a szakma hasznára váltak. Akadt közöttük például olyan (ragyogó karikatúrista képességgel), akinek az 5. félévvégi vizsga-helyzete válságosra fordult. Sikerült megmentenem a félévét és ezzel a továbbtanulási lehetőségét. Rendes időben megszerezte az oklevelét. Jóval később hallottam, hogy kellő ipari gyakorlat után az egyik műszaki főiskolán lett nemcsak tanár, hanem megválasztották osztályvezető igazgatónak is. Vagyis az emberi sorsok változásai kiszámíthatatlanok. A másik maradandó emlékem, hogy a 14. kötetet a kiválóan tanuló Mörk Péter már a saját szövegszerkesztőjén szedte ki és rakta bele az ábrákat, s így egyetemünk sokszorosító üzemében sikerült megvalósítanunk ezt a kiadványt. Az előző 13 kötet a Borsodi Nyomdában készült, ahol ugyancsak jó barátságot kötöttem szedőkkel, tördelőkkel, nyomómesterekkel, klisékészítőkkel.. A legfelelősebb munkám nemcsak a korrektúrázás volt, hanem amikor egy-egy oldal „zártsága” miatt arra kértek, hogy szűkítsek (vagyis töröljek), esetleg bővítsek (azaz írjak hozzá valamit). Mindezt úgy, hogy a „toldozást – foltozást” az olvasó ne vegye észre, de a szerző se.

- *Csodálatra méltó az a meghittség, az a mély érzelem, ahogyan feleségedről, fiadról, unokáidról, sőt ma már dédunokáidról beszélsz. Jó volna valamivel többet tudni kedves feleségedről vagy ahogyan mindenki ismeri, Adél asszonyról. Amikor 1938/39-ben levelezni kezdtetek, te nyolcadikos gimnazista voltál, ő ahogyan említetted, a hosszú copfos kislány.*

- Másodikos kereskedelmista volt, ahogyan akkoriban ezt a négy osztályos iskolát hívták, de ekkor már levágatta a copfját. Ennek a középiskola fajtának legjobb, úgynevezett gyakorló részlegébe járt Budapesten. Annyit tudtam megállapítani, hogy a gimnáziumokhoz képest sokkal több tárgyat tanítottak jól, szigorúan, következetesen, gyakorlatiasan. Családjában nem kapott segítséget, mindent magának kellett megoldania. Sikeresen, jó minőségű érettségivel zárt 1941 júniusában és az osztályból kettőjüket az egyik tanár, aki történetesen a Kalász Könyvkiadó Vállalatnál az igazgatói tisztet is betöltötte azonnal állásba juttatta a cégnél. Adél a vállalat Kádár utcai nyomdarészlegéhez került általános adminisztrátornak. Közvetlen főnökét sűrűn behívták tartaléktiszt katonai szolgálatra, úgyhogy Adél fiatalon önállóan látta el feladatát jól és pontosan, kielégítő fizetéssel. Én ugyanakkor lettem a budapesti műegyetem Pattantyús-tanszékén gyakornok. 1943 július 18-án volt az esküvőnk. Egy év múlva megszületett Kornél fiúnk. Akkoriban nem létezett – mint ma – anyasági segély, úgyhogy a májusi szülés után augusztustól már folytatta munkáját a nyomdában. Túlélve bombázásokat, ostromot, háborút, inflációt a vállalatot államosították és Adélt a Szentkirályi utcai központba helyezték át. Én ekkor már Miskolcon voltam tanszékvezető, és az államosított vállalat új vezetői általában minden régi tisztviselőt kedvezőtlenül soroltak be. Őt éppen az én kiemelt állásomra hivatkozva. Ezért határoztunk úgy, hogy Miskolcra költözve, 1953 márciusától egyelőre nem vállal állást, otthon vezeti a háztartást, mellesleg többet tudott foglalkozni a kamaszkorba került fiúnkkal is. Ebben a néhány mondatban benne van egész fiatalságunk lényeges elhatározása: házasságunk és pályakezdésünk nagyon kedvezőtlen történelmi háttérrel, háborúval, majd annak szerencsés túlélése után a politikai rendszerváltás ránk eső következményeivel.

- *Feleséged 1953-tól tehát a mai napig úgynevezett háztartásbeli „státus”-ban maradt?*

- 12 éves budapesti munkaviszonya szűnt meg 1953-ban, majd tíz éven át nem vállalt állást. Ez –amint előbb említettem- több szempontból gyümölcsöző volt, hiszen fiúnk nevelése, édesanyja ápolása, majd az én gyógyításom, a három költözködés levezénylése, az új lakóhelyen a megfelelő kapcsolatok kiépítése, mind-mind időt, fáradságot, kitartást igényelt, amit ő csodálatosan ellátott. Legfeljebb szerényebben éltünk négyen egyetlen fizetésből. Aztán Kornél fiúnk érettségizett és magyar ösztöndíjjal a drezdai műegyetem tanulója lett. Hárman maradtunk és meggyógyult anyósom el tudta még látni az itthoni teendőket. Adél viszont egyrésztől koránál fogva – alig múlt 40! – másrészt egyetemi tanár felesége lévén nem tudott elhelyezkedni. Bárhol próbálkozott, fanyalgás fogadta minden biztatás nélkül. És ekkor, véletlen folytán, pályát módosított. Kornél fiúnk egykori miskolc–belvárosi általános iskolájában félfizetésű iskolatitkári állást létesítettek és ezt –ismervén elhelyezkedési szándékát – felajánlották neki. Munkaszeretete, hozzáértése révén pillanatok alatt rendbe hozta az iskola gazdasági és adminisztratív ügyeit, jól tudott bánni a hozzáforduló kisdiakokkal, egyre gyakrabban kérték fel a tanítók–tanárok helyettesítésre, amit pedagógiai érzékével ugyancsak jól oldott meg. Megüresedett egy politechnikai tanfolyami hely. Elvállalta, mert egy–egy nyári tanfolyam elvégzése után azt az anyagot azonnal taníthatta. A végén, 1968-ban, öt tárgyból államvizsgázott az egri tanárképző főiskolán és utána általános iskolákban tanított tanárként éveken át. Még osztályfőnöki teendőket is rábíztak. Innen vonult nyugállományba. Szerintem, de szakfelügyelői szerint is „született” tanár típus volt, számos sikerélménnyel, de csalódásokkal is különösen néhány vezetőjében, akik javaslatait sose fogadták megértéssel. Egy szerény Kiváló Dolgozói jelvényt kapott egyetlen hivatalos elismerésként. Ennél az jelentett többet, hogy az elveszettnek hitt 12 éves budapesti munkaviszonyát beszámították és így tűrhető lett az induló nyugdíja, amely azonban évről–évre veszít vásárlóértékéből és ma már megközelíti felülről a „létminimumot”. Ezt nem panaszként, hanem tényként mondom el.

- *Már így tömören is érthető a sok, róla szóló gyönyörű, élményszerű beszámoló. Ki tudsz belőle emelni egy-két különösen emlékezetes esetet?*

- Maga az elhatározás hősies tett volt részéről, hogy egyáltalán vállalta ezeket a nyári kéthetes tanfolyamokat, kollégiumokban többedmagával lakva, menzákon étkezve. Aztán jött az egri főiskolai államvizsga 45 éves korában. A legtöbb tárggyal egyedül boldogult, de akadt, amelynek felkészülésében tudtam segíteni. Sosem tanultam pedagógiát. Mégis – sokszor elmondtam baráti társaságban – legnagyobb sikeremet az ő géptan vizsgájával értem el. Nézegettük a sokszorosított jegyzetet, tele volt vonalas vagy szerkezeti ábrákkal. Kétségbeeséssel gondolt a vizsgára, hiszen mivel ezeket nem értette, úgy érezte képtelen lesz bármelyiket lerajzolni. Erre azt tanácsoltam, egyetlen ábrát tanuljon meg és lerajzoltam a lehető legegyszerűbb merevtárcsás tengelykapcsolót a két tengelyvéggel, ékkötésekkel és a két tárcsát összefogó hatlapú anyáscsavarral, félnézetben, félmetszetben. Megfogadta tanácsomat és itthon „fejből” lerajzolta vagy tízszer. Azt ajánlottam, bármilyen rajzi kérdést kap, ezt rajzolja le. Ez olyan szép és összetett gépelem, hogy méltánylásból már nem lehet megbuktatni. És mit tesz a sors, a szerencse? Ebből a tárgyból az összes kérdésre adott jó válasza után a vizsgáztató azt mondta, megkapja a jelest, ha rajzol még egy tengelykapcsolót. Szegény feleségem csaknem „összeesett”. Ez volt aznap az utolsó vizsgája. Kitűnő minősítésű oklevelet szerzett. Visszafelé utazva sorstársai már nem álltak szóba vele... Az emberi kapcsolatokban rettenetes helyzetek is adódhatnak. És nem sokkal ezután megszületett első unokánk, Krisztina, akit aztán néhány éven át mi neveltünk itt Miskolcon. A fő érdem, emberfeletti helytállás a feleségemé. Külön ”házi” órarendünk volt, hiszen mindketten állásban voltunk és feleségem édesanyjának napi panaszait is el kellett tűrnünk, le kellett vezetnünk. Az érdeklődők fantáziájára bízom, hogy feleségem kislány kora óta mit élt át, mennyit dolgozott. És ő minden helyzetben helytállt. És ez ma is folytatódik...

- *Miért kellett nektek, nagyszülőknek vállalnotok Krisztina unokátok nevelését?*

- Kornél fiúnk 1968-ban szerezte meg a drezdai Technische Hochschule-n villamosmérnöki oklevelét és utána megnősült. Felesége (menyünk) ugyancsak a TH-n tanult magyar ösztöndíjasként, de még hátra volt három tanéve ahhoz, hogy gépészmérnök legyen. Így aztán fiúnk elfogadta egyik drezdai professzorának megtisztelő asszisztensi meghívását. Ez egyben doktori téma kidolgozás lehetőségét is jelentette számára. Ilyen körülmények közepette született 1969-ben Krisztina unokánk Drezdában, akit ugyanabban az évben nyáron hoztak haza. A hogyan tovább kérdés megválaszolásakor vállaltuk át nevelését úgy, hogy menyünk ősszel folytathatta – szemeszterveszteség nélkül – tanulmányait. Három év múlva a gépészmérnöki oklevelét, fiúnk pedig a Dr.–Ing. címét szerezte meg. Eltartott egy ideig Budapesten az álláskeresés, majd a lakásszerzés. Mindaddig Krisztina velünk volt. Nálunk tanult meg járni, beszélni, esett át minden gyermekbetegségen, vittük egyetemünk óvodájába. Aztán egyszer csak szülei átírták a budai Medve utcai óvodába, majd járt a Sopron utcai általános iskolába 1978-ig, amikor fiúnk családjával – az addigra 1974-ben megszületett Kornélia unokánk is – Németország nyugati felébe költözött és helyezkedett el végül is Münchenben. Életünknek Krisztinával eltöltött öt esztendeje kemény munkát jelentett nagyon szép emlékekkel. Őt is, bennünket is nagyon megviselt a válás, majd a még messzebbre kerülés. Az elszakadás, eltávolodás – egyébként természetes – folyamata feletti szomorúságunk a mai napig tart, pedig közben az élet haladt tovább. Krisztina ma már kémia–biológia szakos gimnáziumi tanár, több nyelven beszél, férjhez ment és két aranyos kislány, Izabella és Angelika dédunokáink édesanyja. Az is az élet kegyetlen törvénye, hogy egyre kevesebb ideje marad ránk. Gyakorlatilag az időnkénti telefonkapcsolat maradt meg. Fiatalabb unokánkkal, Kornéliával még kevesebbre zsugorodott a levezés–telefonálgatás. Egyrészt messzebbre került és furcsa betegségéből teljes gyógyulása hosszabb folyamat...

- *Ez nagyon fájdalmasan hangzik.*
- Elkapta a modern kor egyik betegségét: a németek által Magersucht–nak nevezett kórt, vagyis egyszercsak nem kívánt enni, lesoványodott, elment az ereje. Erről a betegségről (anorhexia nervosa) egyre gyakrabban lehet olvasni már hazai napilapokban is. Kiváltó oka a hajlamon kívül nála a balettezés szeretetével kezdődött, amelynek egyik alapkövetelménye a súlygyarapodás fékentartása. A többi kínos jelenség aztán jött egymás után. Számos gyógyítási kísérlete fulladt kudarcba. Végül Kanada nyugati partján kötött ki egy szanatóriumban Victoria város közelében. Itt valami sikert elértek nála, többször szerepelt a német VOX–csatorna TV–közvetítésében is. Egyébként időben és egészen jól leérettsgizett. Több mindenbe belefogott, de eddig egyiket sem fejezte be, mert valami mindig közbejött. Hihetetlen nyelvtelensége van, magyarul, németül, angolul, franciául, spanyolul beszél. Bámulatos műszaki érzékét mutatja például, hogy a számítógépek meghibásodását rendbe tudja hozni. Átlagon felüli szépirodalmi olvasottsága. Csodálatra méltó, hogy a világirodalom remekeit a felsorolt nyelveken olvassa szótárok nélkül. Zeneismeretét hosszabb időn át egy müncheni kulturlétesítményben szerezte, ahol állást vállalva szerény fizetés mellett végig hallgathatta a klasszikus komoly zenétől a legfrissebb divatos előadásokig a világ legjobb zenekarainak hangversenyeit. Szorítunk, drukkolunk neki, hogy sikerüljön teljesen kilábalnia betegségéből. Legutóbb Párizsból kaptunk tőle néhány sort, nagyon kedves, magyarul írt képeslapot és telefonon is felhívott többször bennünket.

**Terplán Kornélia a miskolci nagyapjával
(1977)**

- *Az hogy Kornélia anyanyelve magyar, természetes. De hogyan tanult meg magyarul olvasni–írni?*

- Már elmondtam feleségem főiskolai államvizsgájával kapcsolatos véletlen pedagógiai sikeremet. A másik, amire kicsit büszke vagyok, Kornélia unokám magyar olvasás–írás tudása. Egyik nyári müncheni látogatásunkkor fiúnk, menyünk valamelyik más földrészre utazott. Adélra maradt a háztartás, rám pedig a szülők kívánsága: tanítsam meg Kornéliát magyarul írni, olvasni. Úgy képzeltek el, csináljak az iskolai oktatáshoz valami hasonlót. Magyarul beszél: vagyis az auditív tudását kell kiegészíteni vizuálissal. Visszaemlékeztem saját gyerekkoromra, nyaranként sose sikerült az öregebbeknek rávenniük semmifajta tanulásra. Ettől meg akartam kímélni Kornéliát, ugyanakkor a feladatomat valahogy teljesíteni szerettem volna. Egy fecnire felírtam a lehető legegyszerűbb kódot, mi más a magyar betűk kiejtésben a némethez képest. Nem volt sok. Aztán kora reggel ébredés után a vendégszobában lévő sok magyar könyv gerincére nyomtatott címek olvasási próbálkozására vettem rá őt. Eleinte akadozva, a sikerélmények hatására azonban egyre gyorsabban tanulta meg a magyar szavak kiolvasását. Segítségül már ő kérte el a „kódfecnimet”. Ezután feleségemmel együtt javasoltuk az általa akkoriban annyira kedvelt Agatha Christie krimik magyar fordításainak elolvasását, miután ezeket németül és angolul már olvasta. Ez jobban ment, mint gondoltuk. Az írás, jobban mondva a magyar helyesírás már nagyobb falatnak bizonyult. Mindenesetre ősszel a tőle kapott első levél minden mondatát megértettük, mégha egy–két szót németes hangzású betűkkel írt is le. A hazaérkező szülők szinte nem hittek a szemüknek, amikor meglátták, hogy Kornélia lányuk magyar krimi olvas. Azóta is játszva olvas, nekünk mindig magyarul ír és mivel mi kislányként Korá-nak becéztük, így írja alá a lapjait. Egyébként a 70. születésnapomra azért nincs a Krisztináéhoz hasonló tőle kapott levelem az „Életünkben életem”-ben, mert fiammal együtt személyesen gratulált itt Miskolcon.

- *Valóban csodálatos pedagógiai siker lehetett. Szóval ezután már levelezhettek is egymással.*

- Igen, de ennek hosszabb az előzménye. Amikor kialakult 1978 után fiamék postacíme, az akkor még nem közvetlen telefonálgatás mellett szükségesnek látszott levelezni is. Kezdetben az egész családnak írtam. Később célszerűbbnek mutatkozott külön írni a házaspárnak és külön–külön a két unokánknak. Eltért a mondanivalónk Kornél és Teréz, a magyarul írni–olvasni tudó Krisztina és a még óvodás Kornélia számára. A heti beszámolót gépeltem, az unokáknak kézzel írtam. Krisztinek magyarul, Korának németül. Választ nagyritkán kaptunk, leginkább ünnepekre, születésnapokra. Amikor Kriszti 11 éves korában a nyelvi Theresiengymnasiumba került, feleségem javasolta, írjak a neki szóló levelekbe egy–egy latin közmondást. Lehet, hogy ezzel alapoztuk meg latin szeretetét, amely az érettségikor egy bajor állami ösztöndíj elnyerését is eredményezte. Kora esetében előfordult, hogy váltogatva egyik mondatot magyarul, a másikat németül írtam. Ez a mód – fiam szerint – nem vált be. Viszont az unokáknak szóló heti levelek mindegyikébe rajzoltam valamit és lemásoltam egy–egy magyar verset a klasszikus költőinktől a maiakig. Mindez hétvégi kellemes, emlékezetes munkát jelentett, hiszen tervemet előzetesen mindig megbeszéltük feleségemmel. Ez több éven át tartott. Annyit tudok, hogy mindkét unokánk megőrizte ezeket. Amikor Kora megbetegedett, egyszer arra kért, hagyjam abba átmenetileg, mert lelkiismeret furdalást okoz, hogy nem válaszolja meg őket. Ekkor Kriszti már családanya volt, így egyszerre hagytam abba a heti egyoldalú levélírást. Elmondtam az egészet egyszer Kabdebó Lóránt magyar irodalom–történész barátomnak, aki a teljes levelezésem kiadását javasolta. Ezt azonban én nem tartottam volna elég érettnek. Másolatom sincs belőlük, mert „direktbe” írtam–rajzoltam. Mostanában újra kezdtem leveleket írni mindkettőjüknek, de miután felnőttek, már ritkábban és más formában.

- *Mondj valamit dédunokáitokról.*
- „Panta rhei” – „minden folyik” Herakleitosz szerint. Átvitt értelemben: egy családon belül minden folyton változik. Feleséggel haladunk a nyolcadik évtizedünk vége felé, fiam és menyem előtt már felködlik a nyugdíj–korhatár; unokáink még nincsenek állandónak tekinthető állásban, dédunokáink közül Izabella az ötödik, Angelika az első életévét töltötte be. Legnagyobb sajnálatunkra Krisztina nem beszél lányaival magyarul, pedig ezt nemcsak mi tanácsoltuk, hanem német férje családja is. Így Izabellával, ha ritkán találkozunk vagy telefonon beszélünk, akkor „ki kell nyitnunk fülünket”, hogy az óvodabeli bajor tájszólás pergő forgatagából valamit is megértsünk, válaszolni tudjunk esetleges kérdéseire. Egyelőre azt figyeltük meg, hogy pillanatokon belül képes a meghitt kapcsolatteremtésre, a rokonsági hierarchia szintjére tud helyezni bennünket is, további dédszüleit is. De elengedtük neki az Urgrossmutter–Urgrossvater elnevezéseket, leegyszerűsítheti megszólításunkat keresztnévünkre. Egyelőre Izabellához fűz bennünket több emlék, hiszen Angelika most kezd járni–beszélni. Feleségem születésnapján szólt München–Puchheimről a telefon és Izabella beleénekelte a kagylóba az ilyenkor szokásos „Hoch soll Sie leben...” kezdetű dalocskát, és miután befejezte, mintha Angelika folytatta volna cérnahangján. Számunka nagy kár, hogy nem élünk közelebb egymáshoz. Biztosan át tudnánk adni sok olyan tapasztalatunkat, mint amikre mostanában kezdünk feleséggel élesebben visszaemlékezni gyermekkorunkból. Dehát ennek a szétszakadásnak is a 20. század európai történelmi változatossága, kompszógbeliségünk a kiváltó oka.

Dédunokák a miskolci dédszülőkkel (1999)

- *A család után beszéljünk egy kicsit a barátokról. 1999-ben elhunyt a hozzád közelálló Petrich Géza, 1949-ben itt Miskolcon alapító tanártársad; ő az ábrázoló geometriai tanszéket, te a gépelemek tanszéket vezetted. Mondanál kettőtök kapcsolatáról valamit, hiszen tőled is kértek nekrológot.*

- Már említettem, hogy elsőéves gépészmérnök-hallgatóként a kúpszeletek–rajzfeladatot a tanársegéd csak tőlem fogadta el. Ez a fiatal tanársegéd Petrich Géza volt. Nála vizsgáztam előzőleg januárban jelesre, pedig humán gimnáziumban nem tanultam ábrázoló geometriát. Aztán 1945-ben a háború befejezése után találkoztam vele, az új honvédelem századosi egyenruhájában. Leszerelt és visszakerült adjunktusnak a BME ábrázoló geometriai tanszékére. 1949. szeptember 10-én az újonnan alapított miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem első tanári összejövetelén hozott össze bennünket a sors a BME rektori tanácskozó termében. 1949–66 között aztán a kérdésedben megfogalmazott alapító tanszékvezetők lettünk és jó barátok. Az említett nekrológ kizárólag helyileg olvasott folyóiratban jelent meg 1999-ben „Emlékeim Petrich Géza barátomról...” címen. Ebből az együttműködésünk néhány adatát ismétlem meg: „Gépészkar hosszú dékánása egy részén, nyolc tanéven át (1952-60) rektorhelyettesi tisztséget láttam el; ebbe beleesett 1956 forradalma és az azt követő időszak, amely mindkettőnknek sok gondot okozott. Házasságának tanúja lehettem. Egy nyáron a két házaspár együtt üdült Jávorkúton, amikor én is élvezhettem turista- és motorkerékpározási szenvedélyét. Feledhetetlenek az 50-es évek tanszékek közötti vagy oktatók–hallgatók közötti labdarúgó mérkőzések (ő kapusként, én csatárként közreműködve). 1961-64 között felsőbbségünk elhatározására együtt ültünk iskolapadba, hogy reáltudományokbeli jártasságunkat kiegészítsük a humán ismeretek olyan részleteivel, mint a filozófia, politikai gazdaságtan, illetve a munkásmozgalom története. Ekkor már (1960-tól) ugyanabban az ötlakásos bérházban lakott a két család, amelyet az egyetem építtetett. 1964-ben tőle vettem át a gépészkar dékáni tisztséget, hogy aztán nekem kelljen hozzájárulnom az 1966. évi BME-re történt áthelyezéshez.”

- *Barátságotok – gondolom – ezután is fennmaradt.*
- 1966 után természetesen már ritkábban találkoztunk. Néhányszor Budapesten, valamivel többször Miskolcon. Főként a miskolci augusztusi gépésztalálkozókon, amelyeken, mint volt kari dékán ő is mindig hozzászólt. De ha a hazai ábrázoló geometriai tanszékek soros összejövételének Miskolc volt a házigazdája, mindig meglátogatott bennünket otthonunkban. Ugyanakkor leveleztünk is. Főleg a karácsonyi ünnepek előtt. Mind a ketten beszámoltunk ilyenkor hosszabban az egyetemi és családi eseményekről. Amikor közeledett 80. születésnapja, előterjesztettem őt is, a vele egyidős Kordoss József egykori tanártársunkat is a tiszteletbeli doktori címre. Ezt megelőzően mindkettőjüktől kértem részletes életrajzot. Géza barátom ezt a küldeményt is megtoldotta egy hosszabb levéllel, és ez a sok irat között megmaradt. Ebben leírta a következő érdekes gondolatát: „*Nem a részeredményekben kell értékelni, hanem valamennyi rész összegbe foglalását kell lemérni. Ez úton értékelem én a régi és indító tanártestület nagyságát, és boldog vagyok, hogy közöttük, közöttetek lehettem, mert a későbbi budapesti pályámon megismertem annak értéktelen ellenkezőjét is. Ezért van az, hogy mindig szívesen utazom Miskolcra, ha arra lehetőség nyílik, mert jól esik az a kedves fogadtatás, ami a széles szakmai spektrum részéről engem érint...*”. 1993-ban avatta tehát őt Dr. h.a.c.-vé a Miskolci Egyetem és 86 éves korában hunyt el Budapesten váratlanul.

összegbe foglalását kell lemérni.

Ez úton értékelem én a régi és indító tanártestület nagyságát és boldog vagyok, hogy közöttük, közöttetek lehettem, mert a későbbi budapesti pályámon megismertem annak értéktelen ellenkezőjét is.

Ezért van az, hogy mindig szívesen utazom Miskolcra, ha arra lehetőség nyílik, mert jól esik az a kedves fogadtatás, ami a széles szakmai spektrum részéről engem érint. Sajnos viszont a pályámon megismertem annak értéktelen ellenkezőjét is.

Mert csak a boldog fogadtatás...
Mert csak a boldog fogadtatás...
Mert csak a boldog fogadtatás...
Mert csak a boldog fogadtatás...

Kivénem, hogy még sok-sok évet itt jélen kondícióddal és az életművedet és a feladatokat, de tudod mi a legfontosabb, hogy minél több állatorvosnak is a főtáborában, mert a magyarságban együtt lépünk, de nem baj ha nem olyan hamar...
Kivénem, hogy még sok-sok évet itt jélen kondícióddal és az életművedet és a feladatokat, de tudod mi a legfontosabb, hogy minél több állatorvosnak is a főtáborában, mert a magyarságban együtt lépünk, de nem baj ha nem olyan hamar...
Kivénem, hogy még sok-sok évet itt jélen kondícióddal és az életművedet és a feladatokat, de tudod mi a legfontosabb, hogy minél több állatorvosnak is a főtáborában, mert a magyarságban együtt lépünk, de nem baj ha nem olyan hamar...

Kivénem, hogy még sok-sok évet itt jélen kondícióddal és az életművedet és a feladatokat, de tudod mi a legfontosabb, hogy minél több állatorvosnak is a főtáborában, mert a magyarságban együtt lépünk, de nem baj ha nem olyan hamar...
Kivénem, hogy még sok-sok évet itt jélen kondícióddal és az életművedet és a feladatokat, de tudod mi a legfontosabb, hogy minél több állatorvosnak is a főtáborában, mert a magyarságban együtt lépünk, de nem baj ha nem olyan hamar...
Kivénem, hogy még sok-sok évet itt jélen kondícióddal és az életművedet és a feladatokat, de tudod mi a legfontosabb, hogy minél több állatorvosnak is a főtáborában, mert a magyarságban együtt lépünk, de nem baj ha nem olyan hamar...

Tegnap, a régi barátokhoz a barátokhoz
Tegnap, a régi barátokhoz a barátokhoz

Étel

Géza

Petrich Géza professzortárs levelének részlete
(1992)

- „Az én gépészeim” című nagyszabású műved 1996-98 között készült és abban az egyik fejezetben három miskolci tanártársadat emelted ki. Miért éppen Pattantyús–Á. Imre, Sályi István és Zorkóczy Béla professzor–társaidat örökítetted meg?
- Azt hiszem a válasz benne van a „Három miskolci tanártársam” című fejezetbevezetőmben. Egyrészt az első miskolci gépész–évfolyam szakmai megalapozását megadó oktatótársaim névsorát írtam le. Utána három társamat azért emeltem ki az elhunytak közül, mert a könyv elhangzott beszédeim, előterjesztéseim gyűjteménye, és az ő életpályájukkal foglalkoztam addig legtöbbször, elsősorban az Egyetemtörténeti Biztosság elnökeként évfordulók alkalmával, emlékkiállítások megnyitásakor. Pattantyús–Á. Imre (a BME professzorának, Pattantyús–Á. Gézának öccse) 1956-ban, Sályi István 1974-ben, Zorkóczy Béla 1975-ben hunyt el. Az említett névsorban korban ők hárman voltak az idősebbek. Mindhárman nagy hatást gyakoroltak rám. 20 – 30 évvel voltak öregebbek nálam. Naponta érezhettem szeretetüket. Gazdag ipari, oktatási, kutatási tapasztalataikat önzetlenül osztották meg velem. Természetes tehát, hogy haláluk után igyekeztem több mindent javasolni és megvalósítani emléküik megörökítéséért. Nemcsak az említett könyvemben írtam róluk, de szorgalmaztam emlékkönyvek kiadását és ma már mindhármuk mellszobra is látható a Miskolci Egyetemen. Az is megnyugtató, hogy az újabb és újabb emlékeket már a következő nemzedékek, egykori diákjaik, sőt azok tanítványai valósítják meg. Bízom abban, hogy a 21. században is tovább él majd emléküik...

Péter József rajzai Pattantyús–Á. Imre, Zorkóczy Béla és Sályi István
miskolci neves professzorokról
(1998)

- *Hogyan fogadta a szakma „Az én gépészeim”-et?*
- Nagyon kedvezően. Az igaz, hogy gerincműtétem után, ahogy mondani szokás szívemet-lelkemet beleadtam ebbe a munkába. Negyven hazai és külföldi szakembernek állítok benne emléket. Sokat köszönhetek egykori tanszékem mai munkatársainak, volt tanítványaimnak. Tanszékvezető utódom Döbröczöni Ádám professzor vállalta a kézirat lektorálását, a kiadás költségeinek előteremtését, a borító megtervezését előadási rajzaimból. Nagy sikert aratott Péter József egyetemi docens az arcképek megrajzolásával. Németh Géza egyetemi adjunktus pedig megtanított a szövegszerkesztő kezelésére, s így a szedést magam végezhettem. Sajnos gyakorlatlanságom és gyengülő látásom következtében maradtak a könyvben félreütések, pedig azt hittem, ha a szerző maga szedi a szöveget, elkerülhetők a sajtóhibák. Kellett volna egy minden hibát kiszűrő korrektor. Ezt a munkát utólag csinálta meg Kőszegi Jenő nyugalmazott főiskolai tanár, ugyancsak régebbi tanítványom, majd néhány éven át tanszéki munkatársam. Ez azért fontos, mert egy esetleges új kiadásban megcélozható a „hibamentesség”. Ami a szakmai fogadtatás részleteit illeti, a recenzorok, így Pénzes István, Szeghalmi Elemér, beleértve téged is, a legnagyobb elismeréssel írtak a könyvről, de a sok baráti levél is örömmel tölthet el. Pedig ezek megérkezéséig kétségeim voltak, hiszen a vállalkozás példanélküli. És – amint a könyv előszavában is megírtam – nem mindenkinek az életpályájával foglalkoztam azonos alapossággal. Hol az előadás időtartama, hol az előkészületi idő hiánya „szorított”. Az külön öröm, hogy a legtöbb személyiség „utóélete” a könyv megjelenését követően is folytatódott, folytatódik. Újabb adatok kerültek elő, váltak pontosabbá. A remélt második kiadásba már mindezek belekerülhetnek. Az is megnyugtató, hogy nemcsak a szakma fogadta szeretettel a könyvet, hanem humán végzettségűek közül többen is kifejezték elismerésüket...

**Lehofer Kornél baráti levelének részlete,
felsorolva jelenlétét „Az én gépészeim”-ben
közölt néhány elhangzott előadásomon
(1992)**

Budapest, 1992. május 8.

Prof. Dr. Törpén Zoltán
úrnak
Nékihele
Győrmezővárosi u. 12.
9523

Tisztelt Professor úr!

Érteklődéssel vettem kézbe – melyet hangulát levelezésed együtt – „Az én gépészeim” c. könyvedet. Hálásan köszönöm! Kétsős köszönöm, hogyvéltem a feladatodot te bejegyzéseddel a „Legbátrabbak” példányt kaptam.

Lapozgatásból és szakértői tudásom alapján sürítettél, így igazán csak a majus 4-i hétköznap volt időm elmenteni a könyvedet, amelynek olvasása egyrészt tanulságos, másrészt sok emléket is felidéz bennem, részben az életfutam is szép ismert személyekkel kapcsolatban – akik tanáraim voltak, vagy akikkel egyetemi tanácsköltség során találkoztam –, részben sok olyan megemlékezés emlékeztetőre – pl. a Bóni fűtőtelep jubileuma 1979-ben, a Békéscsaba vasúttelep 1984-ben, a Gillemer-emlékcsiszó Ráckereszt 1987-ben, a Tóthmér-csúszás Miskolcon 1988-ban –, amelyekben Te (Te is) tartottál emlékeztetőket. A karakterszerű portrék pedig segítik az olvasható mozaikok személyiségképpé formálását.

Számomra történet-és életrajzok szerencsésje, hogy évbizetéseket megfigyelted hosszabb-rövidebb elbeszélések, történelmi leírások, és jól szerkesztett formában – a személyes jellemző fontos, és jellegzetes adatokat és a forrásokat elkészítve beszégetve – közzéadta könyvedben. Így a személyes emlékekkel öltözött – amint nem kell elnézést kérnem! – megemlékezéseidben emlékek epizódok is beilleszthetők a múltatott személyiségek, bemutatva nemcsak a szakmai, hanem az emberi kvalitásait is. Így együtt világos, néha egy-egy gépész-személyiség a felnővevő emlékeztető adatra is követhető példaképpé. Remélem, tanárutóéletemre nekte az országban – s édes háziainkon is bíz – sikerül hallgatók figyelmét szerte is irányítani.

- Még merészebb volt az „Életünkben életem” című 1999-ben megjelent kiadványod. Ennek milyen a visszhangja?
- Megjelenését ugyanazoknak köszönhetem, akiket az előző válaszomban név szerint kiemeltem. Ez sem került könyvesboltokba, akárcsak „Az én gépészeim”. Ennek ellenére számos helyre eljutott és a Miskolci Egyetem gépelemek tanszéke küldött azoknak, akik kértek belőle. Valóban merész vállalkozás volt Döbröczi Ádám professzor egy 1996. évi előszóbeli javaslatának megvalósítása, vagyis a rólam szóló interjúk, méltatások, kézzel írt levelek összegyűjtése és belőlük a válogatás, majd kiegészítése képanyaggal. A levélben, telefonon és közvetlenül érkezett visszhang várokozásokon felüliesen elismerő kezdve a „Gépipar”-beli recenziót író Péntes Istvántól, a Svájcban élő Gyarmathy Györgyön (Zürich), Pálffy Sándoron (Ennet-Baden), az egykori tanítványon, Vaszary Lászlón (Zürich) át egészen Várszegi Asztrik pannonthalmi főapátig. Többen akadnak, akik a címet, a címdalt, a fejezetcímeket tartják jónak, másoknak a 70. születésnapomra érkezett levelek, a feleségemről írottak, ismét másoknak a képek tetszettek leginkább. De volt olyan is, aki megdicsérte még a rövidítések jegyzékét is. Szabó Ákos nevét már kiemeltem egyik válaszomban. Az ő levelei „Az én gépészeim”-re és az „Életünkben életem”-re külön szívet melengetők. Soraiból nem idézek, mert a jó barát szavai nyilván elfogultak. De azt elmondom, hogy mindkét esetben csak azután tudta kézbe venni a kiadványokat, miután humán képzettségű felesége végigolvasta őket. Talán valóban sikerült az „áttételes” életpálya-bemutatással valami újat alkotni. Természetesen örül az ember annak, hogy nem dolgozott hiába...

Bp., 2000. I. 16.

Kedves Zsó! <sup>En Gé-
pészeim</sup> „Életünkben Életem” az „Én Gé-
pészeim” mellő folytatása.
Életem laudációja.
Kiemelhetek belőle - ugye - két
két oldalt. Az egyik egy kép, a
75 éves Vörös Imre. A másik a
115. oldalon Krisztina írása, a
melle festett virágcsokor. Ez seb-
ben beszél mint az írás.
Két kedves képet is láttam a
könyvem a Tondrassikét és a
Pattantyúsét.
Munkásságodból - külön - a Miskolc-
i Székhelyi hangszervizban
megemlétem. Örömmel hallottam a
MTV-1-ben Kozák Imre hitán-
tását. Bédával írt két könyve-
ben Ö bizonyára a piláriság-
tani részt tartaná a fontosabb-
nak. én inkább a matematikait
a tensoranalízist. Ö ennek paka-
ratott tudósa, s hívatott volna
egy tensoranalízis munköny-
megírására. Miskolcban tanítottam -
nagy a hiány s a lemaradás,
pedig a pótlása mindennél előbb
re valót volna. Hívhó désed alatt
a Miskolc-i Székhelyi hangszerviz-
ban írtam egy levelet, s kérem,
amit igyekezett pótolni, s kérem,
magamról, átlettem a 100. évemre
Miskolc désed nagyra értékelé-
sével tisztelgetésből kérem,
telek s szívből köszönöm a
dedikáló soraid felejtethetetlen
szavait, a baráti szeretetel-
s e szavakkal búcsúzom én is
Vale
Endre Árpád

A 100. évében élő Endre Árpád baráti levele
(2000)

- *Nagyot ugrottunk előre időben a kérdésekkel. Beszélgessünk az utolsó másfél évtizedről, ha nem sértő: az „arany” öregkorról. 1988-ban adtad át 39 tanév után az általad alapított miskolci gépelemek tanszékének vezetését utódodnak, a már többször említett Döbröczeni Ádámnak, aki azóta is a tanszék élén áll. Gondolom, hogy a vezetőváltásnak is megvolt a maga története és ez kb. másfél évtizede kezdődhetett. Mire emlékszel?*
- Amikor 1949-ben megbíztak a tanszék megszervezésével és vezetésével, azt hittem, hogy az akkori szokások szerint – ha egészséges maradok és megfelelek – ez a megtiszteltetés 70 éves koromig tart. Az illetékes – nevét sokszor módosító – minisztérium azonban éppen dékáni ciklusom utolsó évében változtatott, és a tanszékvezetésre is bevezette a maximum 5 éves ciklust, továbbá 65 éves korra korlátozta a megbízás végét. Átestem tehát néhány újraválasztáson, de kivételesen nálam 67. születésnapom tanévéig hosszabbították meg az utolsó megbízás lejártát. Ez azért vált kedvezővé, mert 65 éves koromig az utódjelöltem még nem szerezte meg tudományos fokozatát és külföldi levelező aspiráns lévén, nem tudtam gyorsítani sem. Vége jó, minden jó. Az akkori társadalmi szervezetek egyetértettek jelöltemmel, hiszen időközben megszületett a kandidátusi fokozat, a honosítás is és így egyhangú titkos szavazással erősítette meg a tanszéki nagycsalád az akkori dékán javaslatát. Annyit említek még meg, hogy amikor közeledett a tanszék vezetésváltásának az ideje, átgondoltam, ki felelne meg legjobban országosan vagy helyileg. Feltételeim: a Miskolcon lakás (vagy ideköltözés), az oktatott tantárgyak ismerete–szeretete, az emberekkel (hallgatókkal, munkatársakkal) bánás művészete, elismertség a szakmában, a tudományos közéletben, a kiegyensúlyozott családi háttér. Országosan nem találtam olyat, aki vállalta volna az ideköltözést és üres lakáskínálata sem volt az egyetemnek, helyileg pedig -a tanszéki munkatársaim közül- a kort, a fiatalítás igényét is figyelembe véve Döbröczeni Ádám felelt meg feltételeimnek leginkább, akit általános iskolás kora óta ismertem, éveken át osztálytársa is volt fiamnak, édesapjával is összehozott a véletlen egy kiállítás megnyitásán nem sokkal váratlan halála előtt. Kérdésről ennyi jutott eszembe...

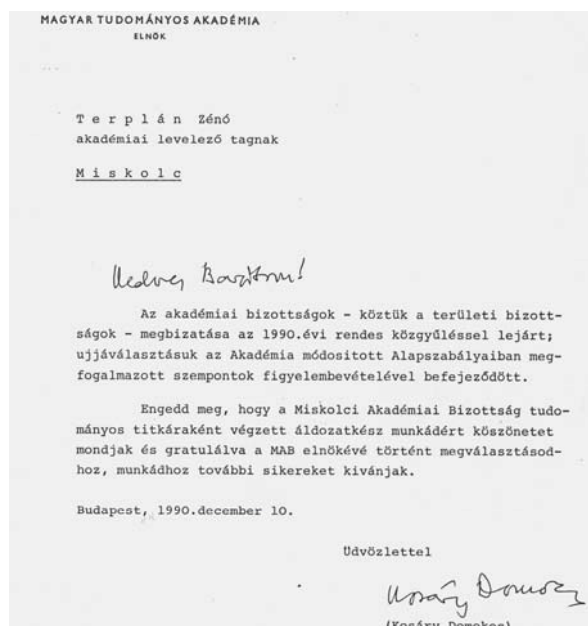
- *Mindezt máról–holnapra hajtották végre?*
- Igen is, nem is. Döbröczöni Ádám 1988. július 1-től megkapta a minisztériumtól az egyetemi docensi kinevezést, az egyetem rektorától a tanszékvezetői megbízást, tőlem a tanszékvezetői szobát és a nagy létszámú hallgatóságnak tartott előadási tantárgyaimat: az Általános géptant-t, meg a Gépelemek I-II-t. Persze a két kinevezés előbb keresztülment az akkor érvényben lévő eljárási lépcsőkön, amely az 1987/88-as tanévre esett. A legegyszerűbbnek az én ajánlatom tűnt, de az sem ment teljesen simán. Egyrészt Döbröczöni Ádám szerénysége akadályozta a gyors szobacserét, másrészt hallottam bíráló megjegyzéseket, miért nem adok elő nagy létszámú évfolyamoknak továbbra is, amikor még jó erőnlétnek örvendek. Jött a nyári szünet és az őszi tanévkezdésre – ahogy ma mondják – elrendeződtek a dolgok úgy, ahogyan azt a tanszék érdekében illőnek tartottam. 1988. szeptember 7-én délután – Döbröczöni Ádám szervezésében – megünnepeltük a miskolci gépelemek tanszékének 40. tanévbéli kezdetét. Felszólalásomban búcsúztam el munkatársaimtól, mint tanszékvezető. Ez a beszédem meg is jelent a tanszéki közlemények 579. számaként. Az egészet ünnepélyes légkör övezte. Döbröczöni Ádám meghívta feleségemet is, régebbi tanszéki munkatársaimat, sőt a véletlen úgy hozta, hogy jelen volt H. Winter professzor, a müncheni TU gépelemek tanszékének világszerte ismert vezetője a feleségével és Bercsey Tibor, akkor a BME Gépszerkezettani Intézetének docense, ma igazgatója. Jóleső érzéssel gondolok vissza arra, hogy munkásságomat méltatta többek között Winter is, akivel már akkor jó barátság között össze és aki sajnos 1999. november 14-én váratlanul elhunyt.

Az ME gépelemek tan-székének 40. tanévében a leköszönt és az új tan-székvezetővel, valamint vendégekkel a rendezett tanévnyitó után (H.Winterrel és feleségével, továbbá Hegyháti Józseffel)

(1988)

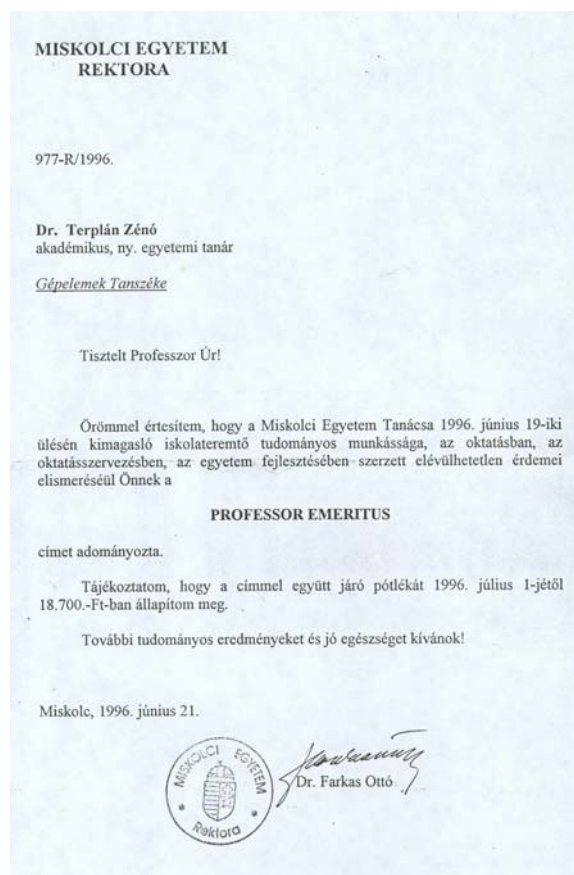
- *Vagyis 67 évesen adtad át a tanszék vezetését és 1991. július 1-én kerültél nyugállományba. Mi történt a közbülső három év alatt?*
- Sok minden. 1988-ban számos helyen töltöttem be vezető tisztséget. Még tartott 1990 tavaszáig a GTE–elnökség második ciklusa. Nagy nyomás nehezedett rám különösen Mátay László ügyvezető igazgató tragikus halála és Meleghegyi József főtitkár váltakozó egészségi állapota miatt. Többen javasolták, vállaljak egy harmadik elnökségi ciklust is, hiszen ennek a szinte évenként módosított alapszabályzat következtében nem volt jogi akadály. Mivel 1981-ben történt megválasztásomkor egy, maximum két ciklust vállaltam, semmiképpen sem akartam maradni és ezt jól tettem. Igaz, hogy elődöm Varga József professzor 26 éven át töltötte be ezt a tisztséget, de ő az akkori GTE–központok (Szabadság tér, majd Kossuth Lajos tér) szomszédságában lakott, ami számára nagy előnyt jelentett az én megbízatásomhoz képest, aki Miskolcon éltem... Aztán tudományos titkára voltam a Miskolci Akadémiai Bizottságnak (MAB-nak) 1979 végétől, és az 1990. évi tisztújításkor elnökké választottak, tavasszal lettem a MTA levelező tagja. 1985/86-ban történt az, hogy a Tudományos Minősítő Bizottság (TMB) gépészeti–kohászati szakbizottságának elnökségével bíztak meg, és így összeférhetetlen lett volna a Gépszerkezettani Akadémiai Bizottság (GAB) vezetését továbbvinni. Ezeknek a vezető tisztségeknek szép számmal akadt járulékos megbízatásai, főleg az MTA-ban és a MTESZ-ben, úgyhogy ez a három esztendő a tanszékvezetés terhe nélkül is fárasztó utazásokkal terhelt feladatok ellátását jelentette. Közben szervezetemben alattomosan megint jelentkezett egy rendellenesség, elkezdtem húzni a jobb lábamat, amely miatt 1996 nyarán gerincműtéten kellett átesnem...

- *De erre a három éves – egyetemi zsargonnal ados” – aktív professzori időszakra estek elismerési ünnepek is.*
- Igen, estek és szerénytelenség nélkül jólestek. Habár elképzelhető lenne jutalom- és kitüntetés nélküli társadalom is. Többször szó esett arról, hogy a hegyeshalmi határállomáson vasutasok között éltem le életem fiatalkori, fogékony éveit. Gazdasági világválság közepette az jelentett örömet, ha valaki nem munkanélküliként tengődött, hanem állásban volt. Ismertem három vasúti forgalmistát, akik egy évtizeden át látták el „12 óra szolgálat + 24 óra szabad” beosztásukat jutalom vagy kitüntetés nélkül, és egyikük arra volt büszke, hogy 10 év alatt egyszer kapott csak 1 pengős büntetést valamilyen hibája miatt. De ha már kitüntetések adományozására rendezkedett be a világ nagyobb része, akkor az ember örül, ha munkájára mások felfigyelnek és alkalomadtán elismeréssel illetik. Életpályám során részese lehettem ilyeneknek, de 1988-91 közé valóban „esett” néhány nagy kitüntetés: saját egyetemem illetve a leobeni Montanuniversität tiszteletbeli doktori címe (1989, 1991); a német mérnökegylet (VDI) levelező tagsága (1989); a BME Mihailich-díja (1989); a Magyar Mérnökakadémia tagsága (1991) – a már említett MTA-beli levelező taggá választásom mellett (1990). És a végére hagytam a 70. születésnapom ünnepségét, amelyre május 25 helyett május 30-án került sor a MAB székházban, a GTE „Géptervezők 8. Országos Szemináriuma” keretében nagy létszámú résztvevővel, Döbröczöni Ádám szervezésében. Visszatérve válaszom elejére, vagyis a jutalom- és kitüntetés nélküli társadalomra. Szakmában a legnagyobb elismerés az egykori tanítványok szeretettől átitatott visszaemlékezése például egy jól sikerült előadásra, egy-egy kérdésük gyors elintézésére, vagy a vita hevében elejtett szellemes elszólásra... Félelmetes, amikor a már megöszült egykori diákom szóról–szóra visszaidézi a lefolytatott vizsgája párbeszédét, döntésem elfogadását. Ez az igazi elismerés...

- *Érdekes és megható a válasz. De érkezett 1991. július 1-e, amikor a köztársaság elnöke felmentett az egyetemi tanári tisztség alól, amelyet 1952. szeptember 1 óta viseltél. Hogyan éltél tovább?*
- Erre se' lehet egyszerű választ adni. Nézzük előbb az anyagi részét. Sose foglalkoztam azzal, mikor járnék jobban. Elöttem – mint már mondtam – a 70. év lebegett határáként. Utóbb kiderült, az előző naptári év végén kellett volna nyugállományba mennem, több ezer a mainál értékeesebb forinttal több nyugdíjat kaptam volna. Erre azonban senki sem figyelmeztetett. Az akkori egyetemi vezetőket talán más érdekek vezették. De megkerestek a BME-ről, hogy technikátörténeti tárgykörrel legyek náluk egyetemi tanár valamilyen tiszteletdíjjal. 1991-99 között tehát a BME Természettudományi és Társadalomtudományi Karának lettem a professzora. Így történhetett, hogy Budapesten is tartottam, Miskolcon pedig még ma is tartok előadásokat. Ezért mondhattam az 1999. évi évfolyam találkozóbéli felszólalásomban, hogy rövidesen itt Miskolcon megkezdem a 101. szemeszteremet. Időközben bevezették a jól hangzó Professor Emeritus címet (a latin kifejezés egyébként nyugalmazott tanárt jelent), amely bizonyos tanszéken belüli jogokkal és némi tiszteletdíjjal jár. 1996 júniusában lettem a Miskolci Egyetem Prof. Em.-a, vagyis nem sokkal 75. születésnapon után...

- *De 1994-ben közben Széchenyi–díjas lettél...*
- Váratlanul ért a nagy kitüntetés, ami az oktatás, a tudomány emberének hazánkban a legnagyobb elismerés. Megilletődve vettem át 73 éves fejjel, botladozó lábbal. Külön is örültem a díjadományozás indoklásának, meg annak, hogy 1990 óta a díj Széchenyi nevét viseli. Köztudott, hogy a második világháború utáni új politikai rendszer a régiek helyébe új kitüntetések alapított. Közülük a legnagyobb állami kitüntetést az 1848-as forradalom centenáriuma alapított Kossuth–díj jelentette, amelyet először 1948. március 15-én osztottak a tudomány, irodalom, művészet, termelés területén kiemelkedő munkásság elismeréseként. 1963-ban ketté választották: megmaradt a Kossuth–díj a művészek–írók számára, míg a tudósok, a termelés kiválóságai Állami Díjat kaptak. Ezt 1990-ben megszüntették és a tudomány emberei azóta Széchenyi–díjban részesülnek. Kossuthot és Széchenyit szeretik a történészek egymás rovására értékelni. Szerintem a maga területén mindketten a 19. század magyar történelmének kiemelkedő nagyjai. Hozzám azonban gimnazista koromtól Széchenyi István állt közelebb, mert Magyarország felemelkedéséért, korszerűsítéséért annyi mindent valósított meg vagy kezdeményezett, amelyeket aztán követői fejeztek be a történelmi Deák Ferenc féle kiegyezés után. Nem tudom, kire bízták 1994-ben kitüntetésem indoklását, de számomra gyönyörű. Egész életművem ismerték el a Széchenyi–díjjal.

- *Kaptál a Széchenyi–díj után elismeréseket?*
- Ha az embernek a sors megengedi a nyolcadik X-beli éveket, akkor belekerül szakmájának elismerési sorozatába, s így a Széchenyi–díj után a FEANI, EUR ING címmel tisztelt meg. 1995-ben az MTA rendes taggá választott. Majd Miskolc díszpolgára lettem. A már többször említett 1996. évi gerincműtét után a szakmai, tudományos testületek vezető tisztségeiről mind lemondtam, mert az addig gyakori utazások terhét nem bírtam tovább. Kiderült azonban, hogy elsősorban akadémiai tagságom miatt nem mindenütt fogadták el teljes visszavonulási szándékomat. Úgyhogy néhány esetben még maradtak aktív feladataim. Amikor azonban egy–egy tisztségem lejárt, munkámat elismerve búcsúztattak el emlékklevelekkel, ajándéktárgyakkal. Egy–egy intézmény kerek évfordulóján sem feledkeztek meg rólam (ME, MAB). Ezekből az elismerésekből gazdag gyűjteményt mondhatok magaménak. Érdekes lenne egyszer kiállításon bemutatni az érmeket, jelvényeket, okleveleket, vagy a köszöntő levelekből néhányat. De tisztában vagyok azzal is, hogy a visszavonulásommal együtt törvényszerűen elmúlnak az elismerések. Ezért tartom a Széchenyi–díjat a csúcsnak.

- *Gazdag gyűjteményedet említetted. Tudatos gyűjtőszenvedélynek hódolsz?*
- Nem. De bizonyos idő után összeállt egy–egy szépirodalmi és szakmai könyvsorozat. Többszöri rostálás ellenére biztosan összeszámálható lenne kb. ötezer kötet. Rengeteg söröskancsót kaptam hallgatóimtól szakestélyeken, évfolyam-találkozókon, tudományos üléseken. De ez nem több, mint akármelyik tanártársam lakásán. A bélyegeket fiam kicsi korában kezdtük gyűjteni és én később hagytam abba, mint ő. Mindenesetre „Az én gépészeim”-ben megörökített személyiségekről kiadott postabélyegek, vagy alkalmi postalevelezőlapok arcképükkel mind megvannak. Ugyanúgy a róluk vert emlékérmek legtöbbször. Ezekben és a többiekben a könyvnyomtató Gutenbergtől, Széchenyi Istvánon át Neumann Jánosig gyönyörködhetek éppúgy, mint a különleges jelvények gyűjteményében, köztük olyanokban, mint a drezdai TH négytagú mechanizmusa, a dearborni SME, a VDI aranyjelvénye, a GTE jubileumi arany, az OMBKE ezüst jelvénye, az ASME Texas állambeli szervezetének térképkitűzője, vagy legutóbb az MTA szép Pallas Athene-je. De megvan még a HVSE (Hegyeshalmi Vasutas Sportegylet) 1931. évi kiszászlója, amely csapatnak szerződöttem játékos voltam felsős gimnazista koromban. Nem célszerű elővenni ezt a jelvényeket, kitűzőket tartalmazó dobozt, mert elmerengve a miniatűr remekekben és az adott esemény emlékében, aznap már nem jut másra idő. Kár, hogy ezek az érem-, jelvény-, bélyegremek kiegészítve néhány szépformájú kitüntetéssel és emlékgyűrűvel, nem mutatósak kicsinységük miatt egy kiállításon, nem beszélve arról, milyen nehéz vigyázni rájuk.

**Érdekes jelvények
(TH Dresden 1966;
SME Dearborn 1988;
VDI Aachen 1989)**

- *Nekem megmutattad ezt a dobozt is, meg azt a nagy fiókot tele érmekkel, plakettekkel, okmányokkal. Hogyan kezelhető mindez?*

- Nehezen. Feleségem segít, ha konkrétan kell hirtelen valamelyik darab. Kezelésükre ki kellene találni valamilyen módszert, mert egyelőre nem megoldott. Régen nem számoltam össze ezeket, de száznál biztosan több van belőlük és akadnak köztük nagyon szépek, értékesek. Az okmányokra is egyre gyakrabban szükség volt. Akkor találtam ki azt, hogy mindegyikről készítettem A4-es nagyságra kicsinyített (esetleg nagyított) másolatokat és egy iratgyűjtőbe soroltam őket időrendben. Egy sorozatomat itthon, egy másikat a tanszéki szobámban őrzöm. Nagyon bevált, pillanatok alatt megtalálom, ha elfelejtettem az okmány pontos szövegezését, keltezését, aláíróját stb. A végén olyan vastagra dagadt a gyűjtemény, hogy ehhez is kellett már egy tartalomjegyzék, sőt egyszer jókedvemben több oldalnyi magyarázó szöveget is írtam hozzá. Az okmányokon a nevem (főleg a keresztnév) variációi fordulnak elő. Az érettségi bizonyítványomon a vallásom evangélikus, de a klasszikus görög nyelvű kiegészítő érettségi okmányon – osztályfőnököm elírása folytán – római katolikus. Az egyik kinevezési értesítőn a személynevem Jenőre változott. Nem először. A kőszegi újság is Zénó helyett Jenőt közölte. Aztán a labdarúgó igazolásom is Jenővel érkezett vissza, hiába küldtük be helyesen. Egy másik kinevezési és alkalmazási okiratomon több tartalmi és helyesírási hiba fedezhető fel. Az MTA-beli rendes tagságomról szóló okmányom keltezése egy nappal későbbi. Csak magamban neheztelek azért, hogy néhány tisztségem, például nyolc tanévnyi rektorhelyettség, vagy négy tanévnyi dékáni tisztségem lejártakor nem érkezett semmi féle felmentő levél. De átforgatva ezt az irattartót, benne van a 20. század nagy részének történelmi háttere, az államforma, a címer, a megszólítás, a fogalmazás, az illetékbélyeg, a pecsét változatossága, szóval, érdekes nézegetnivalók ezek is...

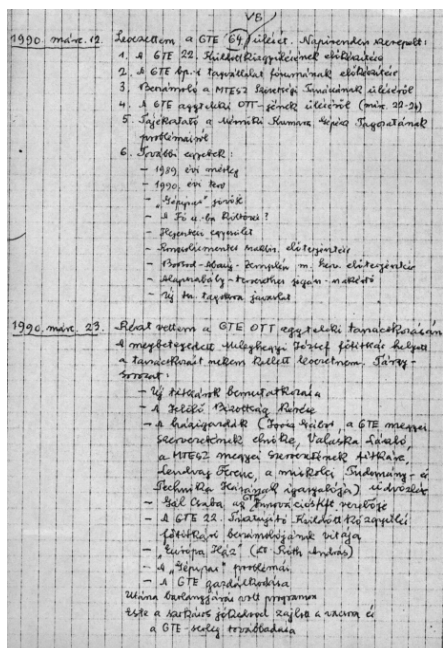
- *Elgondolkodtam „Az én gépészeim”-ben közzétett előadásaid időpontjain. A legkorábbi 1968-ban hangzott el, az utolsó 1996-ban. A csaknem három évtized sok papírja közül hogyan sikerült kikeresni a beszédek szövegét–vázlatát?*

- Fiatal korom óta eltettem mindent, de csak jóval később kezdtem dossziéimat rendezni. Először a tanszéken. Korántsem voltam olyan rendszerető, mint ahogyan azt híresztelik, de eddig mindig mindent megtaláltam előbb–utóbb, amit kerestem. A tanszéken a saját ügyeimet különválasztottam a hivatalosaktól és magam is gyűjtöttem őket, ezzel nem terheltem a tanszéki adminisztrátoraimat, akadt munkájuk e nélkül is elég. Amikor a tanszékvezetői szobám átadására készültem, akkor csináltam rovincsolást 1988 nyári szünetében. El is dobtam egy csomó papírt, vagy átadtam az egyetemi levéltárnak, a többit hazahoztam és beleraktam egy kisszoba állványába. Az egyik állvány – nem bírván a terhelést – néhány éve lebillent, szerencsére nem okozván nagyobb bajt, de ekkor egy újabb nagytakarításba kezdtünk feleségemmel. Drasztikus selejtezéssel sok anyag a kertben máglyára került, a megmaradtakat feleségem lyukasztott rendezőkbe helyezte, én pedig a régi regiszter számozását meghagyva átdolgoztam azt, kihúzva a megsemmisítetteket. Mindez nagyjából ugyanakkor zajlott le, amikor „Az én gépészeim” írása. Mindent kézzel átmásoltam, azután „tettem át” a szövegszerkesztőbe, és közben sok elfelejtett, eltűntnek hitt, rejtőzködő régi összeállításom szerencsére előkerült. Volt olyan időszakom, amikor munkám fele a keresgélésekkel telt el. Most – ha akad, aki segít és felmászik a létrára – akkor pillanatok alatt megtalálok mindent és a visszarakás is csak percekbe telik. Az én érdemem a gyűjtés, a feleségemé az ésszerű rendezés...

- *Már beszéltél arról, hogy hosszabb időn át hetente írtál egy-egy levelet unokáidnak. Általában hogyan írsz levelet: kézzel, géppel, előbb tervezetet írva?*

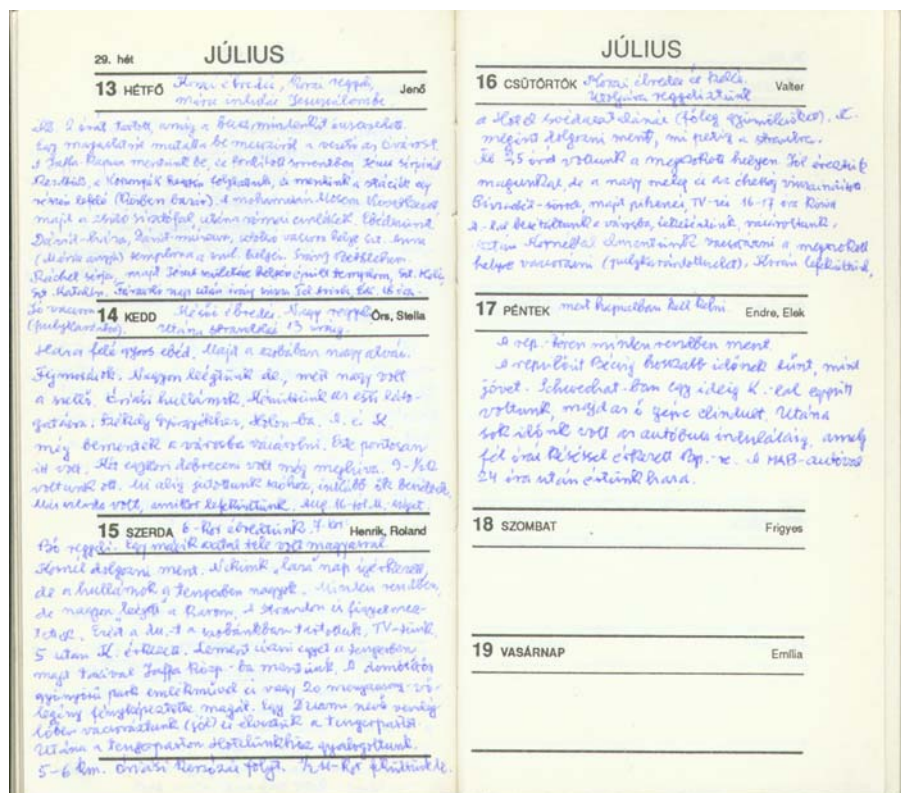
- Kézírásom sokat változott elsős elemista korom óta, amikor még palatáblán palavesszővel kezdtem tanulni a betűk rajzolását. Aztán jött a mártogatós tintatoll, majd a gimnáziumban a töltőtoll és már professzorként a golyóstoll. Minden „váltást” megsínylelt írásom, de a kamaszkor elmúltával azt hiszem írásom formája, „esztétikája” és az ún. hibátlansága (ortográfiája) is sokat javult. Magyar nyelvű dolgozataim bírálatában ismétlődött az alakosság dicsérete. Aztán – amint az „Életünkben életem” OLVASÓIMNAK kézzel írt bevezetőjében olvasható (lásd e könyv 8. oldalát) – gépészmérnök-hallgatóként megtanultam a dőlt írás helyett az akkor bevezetett álló írást is. Nos, szeretek kézzel levelet írni, mert – amint már szó esett róla - az írás sebessége közben gondolataimat könnyebben tudom rendezni, mintha gépen vagy szövegszerkesztőbe „pötyögtetek”. Így aztán nemcsak megtiszteltetésnek veszik a címzettek, ha tőlem levelet kapnak, hanem sokszor viszonzózik a gesztust és nekem is kézzel írt válaszokat hoz a postás. A külföldi levelezés eleve lehetetlen lett volna áttételes segítséggel, mert tanszéki adminisztrátoraim – rövid ideig nálam dolgozó egyetlen munkatársnőmet kivéve – nem írtak, olvastak, beszéltek világnyelveket. Tanszékvezető utódom már a következő nemzedék tagjaként fogalmaz vagy diktál a szövegszerkesztőbe. A fontosabb leveleimhez előbb vázlatot körmölök és az agyonjavítottat másolom véglegesre. Nem nagy munka, mert tömören fogalmazok. Ritkán hosszabb a lényegre törő levelem egy oldalnál. Szemem élességének romlásával mai írásommal már elégedetlenné váltam, ennek ellenére gyakran közlik egy-egy régebbi leveletem faximilé-ben vagy ragaszkodnak pl. az előszó vagy hasonló kézzel megírásához...

- Ha jól emlékszem az „Életünkben életem”-ben közölt Bosznay-levél dicséri meg többek között naplódát. Mire vonatkozik ez a megjegyzés?
- Már fiatalon rájöttem, hogy az emberi agy képtelen egy bizonyos határon túl tárolni a rázúduló adathalmazt. Ezért elkezdtem füzetekben jegyezgetni. Ezek a spontán feljegyzések később hasznomra váltak. Amikor aztán pályám során különféle tisztségekkel bíztak meg és az adott intézménynek nem alakult ki dokumentálható ügymenete (esetleg távol esett a központja), megkezdtem a tudatos naplózást. Így tudtam aztán – szerintem majd később értékesülő – összeállításokat „összehozni” (pl. naplószerűen a miskolci egyetem fél évszázadát az 1949-es kezdettől az 50. tanév végéig; vagy a Miskolci Akadémiai Bizottságét az 1979. évi alapítástól elnöki tisztem 1996-os lejártáig stb.). Bosznay Ádám professzortársam a Gépszerkezteti Akadémiai Bizottság (GAB), illetve az azt megelőző Kinetikai és Kinematikai Akadémiai Bizottság (KKAB) eseményeinek két kötetes kézzel vagy írógéppel írt dokumentumainak naplózására, gyűjtésére gondolt, amelyet a GAB egyik kerek évfordulójának ülésén „körbeküldtem” a jelenlevők között. Őrzök egy kockás naplófüzetet a Gépipari Tudományos Egyesület (GTE) élén eltöltött éveimről az 1981-90 közötti időre. A felsorolt naplókat még mostanában is időnként előveszem, ha például egy dátumot vagy egy-egy intézmény adott időszakbeli pontos elnevezését szeretném pontosan idézni. Eléggé jól dokumentált az általam alapított miskolci gépelemek tanszékének története is 1949-88 között az évi beszámolókon keresztül, amelyek összeállításába azonban bevontam a tanszék számos munkatársát, vagyis inkább kollektív munka termékeként született elképzelésem szerint...

Terplán Zénó GTE-s naplójának részlete

- *Feleségem mutatott egy dobozt, amely tele van az elmúlt esztendőök noteszeivel. Már szóltál is róluk. Ezeket miért őrzöd?*
- Érdekes, hogy ezeknek nem tulajdonítottam nagyobb jelentőséget. Egyrészt azért, mert a sorozat csak egy bizonyos évtől maradt meg és még hiányos is. Számomra értéke, amit belenyomtattak és visszakereshető adathalmaz. Feleségem többre értékeli. Egyszerűen azért, mert bizonyos idő óta – mint már mondtam – az érdekesebb utazásaim, utazásaink napjainak rendelkezésre álló rovatát esténként a fontosabb események kulcsszavaival rögzítettem (ezek a bejegyzések nem esztétikai remek, de kibogozhatók). Értéke kétségtelen, hogy a hosszabb–rövidebb utazás mely napján láttuk ezt, vagy azt, ettünk kimondhatatlan, megjegyezhetetlen különlegességet, mi volt a meglátogatott intézmény, múzeum, akár város, falu pontos neve. Feleségem azt is javasolta, hogy érdemes volna az egész szövegszerkesztőben rögzíteni, és gyorsan visszakereshetővé tenni. Jelenleg ugyanis „fázom”, ha elő kell vennem a notesz-dobozt, mert ritkán találok meg gyorsan a keresett adatot. Előfordult már, hogy az egész állományt át kellett böngészni egyetlen szó megtalálásáért. Általában MTESZ-naptáraim voltak, vannak. Ennek két előnye van: benne vannak a tagegyesületek (pontos elnevezés, alapítási év, tisztikar, bizottságok, folyóiratok stb.) és megtalálható az évi névnap-jegyzék, amely adott gratuláció–illendőséghez előre beírható egy előjegyzési naptárba.

Notesz bejegyzések (1993)

- Az „Életünkben életem” c. mű utolsó oldalán a családfád tanulmányozható a lehető legegyszerűbben, kizárólag az egyenes ágakat feltüntetve, hat nemzedékre terjedően. Igaz, névvel vagy név nélkül mindannyiukról szó esik a kiadványban. Ilyen szűk a családi kör?
- Dehogy. De el kellett döntenem, hogy érdemes-e a teljességre törekedni, hiszen annak mindig az áttekinthetatlenség a hátrányos következménye. Amikor 1939-ben Budapestre kerültem és megismerkedtem két Terplán–rokonsággal is, eltettem a tőlük kapott adatok másolatait. A 70-es évek végén gondoltam arra, hogy megkísérlek unokáim számára egy családfát összeírni. Talán a Terplán–ág a legteljesebb, de már az anyai Tamási-ág hiányos. Még nagyobb baj, hogy feleségem Rosik-ágához nem kaptunk szlovák unokaöccsétől segítséget és menyem Grosch-ága is hézagos. Úgyhogy amit tudtam, megcsináltam, de azóta nem foglalkoztam vele. Jellemzésül azonban kiemelhető, hogy gyerekként két nagyapám már nyugdíjas volt (a kőszegi járásbíróként, a hegyeshalmi MÁV segéd tisztként) és mindkét helyen nagyanyáim töltöttek be meghatározó szerepet, továbbá, hogy apámnak volt négy féltestvére (3 nővére és 1 bátyja). Frida kb. 14 évvel idősebb volt, mint ő. Férjéről (Brader Józsefről) és egyik lányáról (Brader Líviáról) a leobeni köszönő beszédemben szóltam. Anyámék hatan nőttek fel (2 öccse és 3 húga volt). Vagyis összesen három nagybátyám létezett (Kornél – aki később Battyándira változtatta családnevét – érettségi után nyomdász, majd postatisztviselő állásokat töltött be; Tamási Alajos lakatos, majd érettségije után MÁV-tisztviselő lett; Tamási Attila pedig megmaradt élete végéig asztalosnak. A nagynénéim mind férjhez mentek és jó családayákká váltak. Őket – a fiatalon elhunyt Reichertné Terplán Elzát kivéve – mind ismertem, különböző módon hatottak rám. Ismertem a Terplán–ágban mind a hét nálam idősebb unokatestvéreimet és az anyai Tamási-ágon mind a nyolc fiatalabb unokahúgomat – unokaöcsémet. A történelmi háttér eléggé szétszórta az apai ágat több országba is, és sajnos alig él már közülük valaki. Jobb a helyzet anyai unokatestvéreimmel, de a halál már közülük is aratott. Ők már az én nemzedékem. Szinte mindenki érettségizett és vállaltak a lányok–asszonyok is állást, néhányan továbbtanultak és lett belőlük orvos, mérnök, tanár, főkönyvelő stb. Anyám második házasságából született a már említett, 9 évvel fiatalabb, anyáméval azonos keresztnévű féltestvérem. A családfa gyűjtése, kiegészítése során sok levélváltás, beszélgetés történt érdekesebbnél-érdekesebb epizódokkal, ezek azonban novellás feldolgozással megtöltenének egy újabb kiadványt, persze szépíró kezébe adva az anyagot...

- *Kiemeled két nagymamád meghatározó szerepét életedben. Egy régebbi interjúban azt válaszoltad az újságíró kérdésére, hogy a kőszegi nagynyádat szeretted legjobban. Beszélj róla részletesebben.*

- Nagyon nehéz volt arra a konkrét kérdésre – „kit szeretted legjobban?” – azonnal egyetlen nevet kiválasztani szüleim vagy nagyszüleim, esetleg nagybátyáim, nagynénéim közül, mert mindenkit nagyon szerettem. A kőszegi nagymamámat azért „vágtam” rá szinte gondolkodás nélkül, mert – megszakításokkal – ő foglalkozott velem legtöbbet, apám súlyosbodó betegsége alatt, majd halála után, az elemi iskola, illetve a gimnázium, két-két osztályát Kőszegen végezve. De azt követően is viszonylag sűrűn meglátogattuk egymást. 1944 tavaszán találkoztunk utoljára, de akkorra az agyi érrelmeszesedés miatt már nem volt beszámítható. A Kőszegen is átrohanó háborús események miatt életének befejezése nem úgy zajlott le, ahogy ő azt megtervezte és többször elmondta nekem. Be kellett szállítani anyámnak őt egy szombathelyi kórházba, ahol a háborút követő időben hunyt el kezdetleges körülmények között. Ugyanakkor én családommal Budapesten próbáltam túlélni a megpróbáltató heteket–hónapokat és az ő végnapjait anyám mondta el később, mert a háború vége őt is Kőszegen érte a lányával. Mostohaapám valahol nyugaton „kötött ki” és csak egy év múlva került elő. Visszatérve kőszegi nagynyámra, sok mindent tanultam tőle, akkor persze nem is értékelve erőfeszítéseit. Egyrészt megtanultam németül, végighallgatva életét és látva érdeklődését, akaratlanul kiegészültek magyar ismereteim az osztrák kultúrával. Mindenre tudott találó német közmondást mondani vagy idézni a németnyelvű klasszikusokat. Ezek ma is fülemben csengenek és számosat leírtam unokáimnak. Ha jól emlékszem, már eddigi válaszaimban gyakran szóltam róla és biztosan folytatódnak majd a vele kapcsolatos apróságok. Határozott, szigorú, következetes egyéniség volt számos jó tulajdonsággal. Hát ezért emeltem őt ki elsőként a többiek közül, ahogy a latinok mondták: „primus inter pares!”, illetve ebben az esetben nőnembe téve az első szót „prima inter pares!”.

- *Találkoztál-e kiemelkedő magyar irodalmi és művész személyiségekkel?*
- Mivel szinte az összes társadalmi megbízásom a szakmához kötött, és 1953 óta Miskolcon lakom, sajnos aránytalanul kevés, amit mindig hiányoltam. Azért persze akad néhány név. 1954. november 11-én az ÉM Középülettervező Vállalatának (KÖZTI-nek) budapesti székházában rektorhelyettesként találkozhattam az akkori képzőművészeti elittel, névsorban: Borsos Miklós, Ferenczy Béni, Medgyesy Ferenc, Pátzay Pál, Tar István, Vilt Tibor szobrászokkal, hogy egyetemünk hat diákkotthonának külsejére kerülő alkotásaikról döntsünk, mert az NME-t tervező Janáky István építőművész őket javasolta. A Miskolci Akadémiai Bizottság (MAB) klubrendezvényei során találkoztam Mensáros László, majd Raksányi Gellért színművészekkel. MAB–elnök korom első ciklusa idején egyszer Miskolc és Budapest között együtt utaztam Kányádi Sándor kolozsvári költővel. A csúcst mégis a Németh Lászlóval történt 1966. október 8-i miskolci egyetemvárosi találkozásom jelentette, amikor az E/6-os diákkotthon kultúrtermében az akkori hallgatóságnak tartott előadást Görgey Artúrról. Kabdebó Lóránt irodalomtörténész (ma már professzorunk és dékánunk) volt a moderátor és az egyetemet egyik dékánként én képviselhettem. 1980. szeptember 26-án pedig mint Egyetemtörténeti Bizottság (ETB) elnöke fogadhattam ugyancsak Kabdebó Lóránttal Barsay Jenőt a miskolci egyetem Központi Könyvtárában, ahol akkor látta először végleges helyén az „Asszonyok” témájú mozaik művét. A miskolci születésű Szabó Lőrincsel sajnos nem találkoztam, pedig MÁV–mérnök bátyja néhány tanéven át rajztermi gyakorlatot vezetett nálam. Sokat beszélgettem Zoltánnal és Zoltán gyermekeivel is, akik tanítványaim voltak Lőrincről. „Tücsökzené”-je ma is kedvenc olvasmányom.

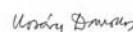

Németh László az NME-n Kabdebó Lóránt és Terplán Zénó társaságában (1966)

- *Mondj valamit az akadémiai tagságról. Csaknem 70 évesen lettél levelező tag. Hova helyezed életedben ezt az elismerést?*
- 45 éves koromban szereztem meg a műszaki tudomány doktora fokozatot, amellyel bekerültem a választhatók közé. Baráti körömben biztosra vették, hogy előbb–utóbb levelező tag leszek, folytatva a néhány magyar gépész–akadémikus sorozatát. Visszaemlékezve ezekre az évekre, nem foglalkoztam a baráti biztatásokkal. Idősebb támogatóim sorra meghaltak, és egyébként is hiányzott nálam az akkor annyira szükséges politikai támogatottság. Közben teltek az évek, már egykori tanítványaim nemzedékéből választottak új tagokat. És ekkor teljesen váratlanul a gépész–akadémikusok engem jelöltek. Az MTA 1990. évi 150. Közgyűlése választott levelező tagjai közé május 21-én, a 69. születésnapom előtt négy nappal. Hát persze nagy örömet szerzett a családomnak, a barátaimnak, a tanszéknek, a szakmának. Ez lemérhető volt az őszi székfoglalómon is, oly sokan jelentek meg, és azt megelőzően választottak meg – számomra ugyancsak teljesen váratlanul – a Miskolci Akadémiai Bizottság (MAB) elnökének egy kétfordulós titkos szavazás eredményeként. Öt év múlva a rendes tagság is megszületett. Vagyis a kérdésben benne rejlő „késett” elismerést nem kell restelni. 1990-től tehát tagja vagyok az MTA Műszaki Tudományok Osztályának, amelytől kaptam egymás után a szép feladatokat. Tartottam például az osztály tudományos rendezvényein előadást Széchenyi István akadémikusról, mint a hazai gépipar elindítójáról, születésének 200. évfordulóján, majd Jendrassik György akadémikusról születésének 100. évfordulóján és 1999 őszén magának az osztálynak 50 éves történetéről... A megtisztelő nagy elismerések közé sorolom az MTA–tagságot!

A MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
150. KÖZGYŰLÉSE
MEGÁLLAPÍTJA, HOGY
Torplán Zsénó
AKIT
a fogasherek-bolygóművek
TERÉN KIFEJTETT MUNKÁSSÁGA
ELISMERÉSÉUL
LEVELEZŐ TAGGÁ
VÁLASZTOTT,
AZ AKADÉMIAI TAGSÁGÁBÓL EREDŐ
JOGOKKAL ÉS
KÖTELEZETTSÉGEKKEL
RENDELKEZIK
Budapest, 1990. május 21.

FŐTTIKÁR

ELNÖK

- *Látom a borítékcímzéseken neved után, hogy akadémikus vagy még rövidebben, hogy akad. Tudtommal a Magyar Mérnökakadémiának is tagja vagy 1991 óta. De léteznek hazánkban további akadémiák. Vagyis rengeteg a magyar akadémikus?*
- Hát igen. Gimnazistaként Hegyeshalomból Győrbe járó napi vonatozások során többen szálltak le vagy föl a mosonmagyaróvári állomáson. Köztük voltak a magyaróvári gazdasági akadémia tanárai, diákjai. Miskolcra kerülésemkor kiderült: 1949-ig működött itt jogakadémia hasonlóan az ország néhány más városához. A selmecebányai felsőoktatási intézményt is hosszú időn át Bányászati és Erdészeti Akadémiának hívták. Lehetne folytatni a sort a különböző művészeti, katonai vagy szakmai akadémiákkal. A Magyar Nagylexikon 1. kötete is három magyarázatot ad az „akadémia” címszóhoz: *1. tudományos, művészeti társaság, tudományos intézmény; 2. felsőoktatási intézmény; 3. többféle képzési forma, ismereteket terjesztő tevékenység.* Ha a külföldi akadémiák sokféleségét is elemeznénk, még nagyobb útvesztőbe kerülnénk. Magyarországon kétségtelenül a legrangosabb tudományos intézmény: a Magyar Tudományos Akadémia (MTA). Taglétszáma zárt. Új levelező tag megválasztása a tudományok vagy akadémiai doktorok közül többlépcsős szűrőn, minden szinten titkos szavazással történik az Elnökség által megállapított szabad helyekre. Új rendes tagot a levelező tagok közül választanak ugyancsak többlépcsős szűrővel, de liberálisabb a létszámhatár. Az 1990 óta külföldi kezdeményezésre létrejött Magyar Mérnökakadémia a mérnöki alkotások megvalósítóinak testülete ugyancsak zárt létszámmal. Új tagot a testület választ több MMA-tag javaslatára. A szakmai vagy művészeti társaságok tagjait, a felsőoktatási intézményeken végzetteket, az ismeretterjesztő intézmények neveltjeit nem nevezik akadémikusoknak akkor sem, ha a társaság, oktatási vagy ismeretterjesztő intézmény nevében az akadémia szó előfordul. Vagyis csak annyi magyar akadémikus létezik, amennyit az időnként kiadott MTA-almanach közzétesz.

- *A Magyar Nagylexikon eddig megjelent köteteiből kiderül, hogy annak előkészítésében több tevékenységgel közreműködsz. Hallhatnánk erről a munkásságról is?*

- Életemben sok minden – embertársaimhoz hasonlóan – a véletlennek köszönhető. Ha már az „akadémia” címszó előbbi magyarázata miatt az 1993-ban megjelent 1. kötetet nézegetjük, az Akadémiai Kiadó VIII. oldalbeli „útravalójából” kiderül, hogy a nagy vállalkozás 1987-ben kezdődött, amelynek néhány tagú szerkesztőbizottságában a műszaki tudományokat Michelberger Pál akadémikus képviselte. Ő barátilag azonnal kérte közreműködésemet. Sőt egyik martonvásári ülésre engem küldött külföldi utazása miatt. Így aztán a sorozatnak címszógyűjtője, szerzője és lektora lettem, persze csak bizonyos gépészeti résztudományon belül. A műszaki tudományok egyik részében dolgozom együtt Nagy Géza régebbi adjunktusommal, akit a sors éppen ilyen munkára predesztinált. Hiszen a lexikonszerkesztés: *„a módszeres, szorgalmas, kitartó adatgyűjtés, rögzítés és rendszerezés tudománya”* az 1. kötet előszavát író Kosáry Domokos akadémikus szerint, aki az MTA akkori elnökeként írta le ezt a mondatot. Munkánk tehát az egész lexikon-sorozat címszógyűjtésével kezdődött, annak idején korlátok nélküli szabadsággal. Nagy Géza tárgy – fogalom címszavait én lektoráltam, a műszaki nagyjaink névjegyzékemet ő bírálta. Az első néhány kötet megjelenése után válságon esett át a kiadás. Az 5. kötettől az Akadémiai Kiadó helyett külön MNL Kiadó Rt. alakult a mi szempontunkból új szakszerkesztővel, címszó- és terjedelemkorlátozással, de kettőnk munkáját változatlanul igényelték. Ilyenkor persze „előre – hátra” célszerű dolgozni. Már megcsináltam – szerződés nélkül – Zs betűig a „műszaki nagyjainkat”, legfeljebb adott kötet megjelenése előtt javítani, pótolni kell az adatokat. A tanszéki szobámban az egyik szekrényben kizárólag az MNL iratait (levelek, címszavak, elküldött anyagok kéziratának másolatait, lektori jelentéseimet stb.) őrzöm. Mellesleg segítettem az Akadémiai Kiadó Magyar Életrajzi Lexikon 1994-ben megjelent IV. kiegészítő kötetét is.

- *Az MNL 10 kötete jelent meg, de már hirdetik a 11-ediket. Ebbéli ténykedésed az utóbb tíz évre esett. De „Az én gépészeim” és az „Életünkben életem” is ennek az évtizednek terméke. Úgy tudom a „nyugalomba vonulás” állapotában jelentek meg 1991 óta ezeken kívül is olyan kiadványaid, amelyekre büszke vagy?*
- Büszke nem vagyok, de mindig jól esik, ha viszontlátom nyomdai termékként, amit elképzelttem, leírtam kézzel, majd géppel, esetenként a szövegszerkesztőbe „tápláltam”. Van egy listám, amelybe időrendben sorakoznak megjelent könyveim, jegyzeteim, tanulmányaim. Az 527. sorszámig benne van a jegyzék abban a kiadványban, amelyet a miskolci gépelemek tanszéke adott ki „A 75 éves... Terplán Zénó életrajzi adatainak összefoglalása” címen. A jegyzék persze azóta kiegészült. Ha jelen pillanatban ebből az 1991-ben és azóta megjelenteket számolom össze, csaknem százat tudnék felsorolni (a 469.-től az 568. sorszámig). Ezek között akadnak hosszabbak–rövidebbek, amelyek megjelenésének különösen örülök. Pl. a prágai és milánói IFTOMM–Világkongresszusokon elhangzott két német nyelvű előadásom (a prágai Döbröczöni Ádám társszerzővel); az MTA „A múlt magyar tudósai” sorozatban megjelent könyveim Fonó Albertről, illetve Jendrassik Györgyről; a MAB–közlemények 11–17. kötetei; a két akadémiai székfoglalóm; az ME-ről írt naplósorozatam befejező két része; hasznos összesítés a „Technika” 1919-49 közötti, majd az MMÉE Közlönyének 1867-1944 közötti adatairól (utóbbi társszerzője: Németh Géza); emlékeim az 50 éves GTE-ről, illetve ME-ről, azon belül a Gépészmérnöki Kar félévszázadáról (Lévai Imre társszerzővel) stb.; és ezek között nincs az „Életünkben életem”, hiszen az rólam szól, nem lehetek tehát szerzője, mégha segítettem is az adatok gyűjtésében a szerkesztő Döbröczöni Ádámnak. De 1991-ben jelent meg szerkesztésemmel a Pattantyús–Á. Imréről szóló többszerzős emlékkönyv, születésének 100. évfordulójára. És a „Magyar Tudomány”-ban is olvasható egy–egy írásom Széchenyi Istvánról (1991) és Jendrassik Györgyről (1998). Nem részletezem tovább, számomra mindegyik írásom az emlékek sorát indítja el...

- *Vannak-e adataid szakirodalmi munkásságod hazai és nemzetközi visszhangjáról?*
- Ennek számontartását nem ismertem fel időben. Példaképem, Pattantyús-Á. Géza professzoromnál sem figyeltem fel ilyesmire. Igaz, hogy a háborús, majd az azt követő évek erre nem is nyújtottak alkalmat. Amikor azonban később pályázatot kellett benyújtani, vagy nyomtatványokat kitölteni, bizony szükségessé vált nemcsak a szakirodalmi teljesítmény pontos forrásadata, esetleges recenzió a könyvekről, hanem a konkrét hivatkozások száma, helye, tartalma. Nagyon nehéz ilyenek gyűjtése. Megtalálásuk sokszor a szerencsétől függ. A könyveimről általában megjelentek recenziók, ezeket az említett szakirodalmi jegyzékben fel is tüntettem. A legtöbb ismertetés az 1974-ben megjelent „Dimensionierungsfragen der Zahnrad-Planetengetriebe” című könyvről jelent meg 25 recenzortól angol, magyar, német, olasz, orosz, szerb nyelven 1974–95 között. Nagy visszhangja volt a „Pattantyús-Ábrahám Gézá”-ról írt könyvemnek 1984-től, továbbá a már sokat idézett 1998-as „Az én gépészeim” címűnek. Az alig ismert vízemelő kosról és a reneszánszát élő fogaskerék-bolygóművekről írt német nyelvű tanulmányaimra találtam hosszabb méltatásokat. A legértékesebbnek tekinthető, hogy a Maschinenbautechnik-ban 1974-ben megjelent „V-Null-und V-Verzahnungsmöglichkeiten einfacher Umlaufrädergetriebe” című cikkemre a világ egyik legolvasottabb fogaskerékkönyve, a Niemann, G. – Winter, H. „Maschinenelemente II” 2. kiadása 1983-ban két helyen is hivatkozik. Egykori tanítványaim a magyar nyelvű szakkönyveimre, egyetemi jegyzeteimre, tanulmányaimra utalnak diplomaterveikben, egyetemi vagy más doktori fokozatért benyújtott tudományos értekezéseikben. Ezeket gyakran láttam, de összegyűjtésük lehetetlen.

3.2.1.2. Details zu Konstruktion und Werkstoff

Der Winkelabstand benachbarter Planetenräder muß so groß sein, daß sich deren Kopfkreise nicht berühren. Die Zähnezahlen von Ritzel, Planetenrädern und Hohlrad müssen in Abhängigkeit von der Anzahl der Planetenräder in bestimmten Beziehungen zueinander stehen. Diese hat z. B. *Wolfenstein* eingehend besprochen [24]. *Terplán* [25] hat mit Hilfe eines Elektronenrechners die günstigsten V-Null-Verzahnungen bei „ausgeglichenem Gleiten“ berechnet. Hierunter versteht er den Ausgleich der maximalen Werte der spezifischen Reibungsleistung und der höchsten Kontakttemperaturen.

Részlet H. Strauch „Theorie und Praxis der Planetengetriebe” c.
Mainz-ban megjelent könyvének 73. oldaláról
(1970)

- *Ha már a szakirodalom gazdagításáról beszélgetünk, hatott-e ez a tevékenység családodon belül például a fiadra? Itt látok könyveid mellett a fiad által írt sorozatból több mint húszat, legtöbbjük angol nyelven neves USA–kiadók gondozásában.*
- Kornél fiam gimnáziumba járt, amikor a „Mechanizmusok” című első könyvemet írtam még Miskolc–Tapolcán egyik nyári szünidőben egy terebélyes tölgyfa árnyékában. Nem emlékszem, hogy érdeklődött volna. 1962-ben magyar ösztöndíjjal a drezdai Műszaki Egyetemre került, villamosmérnöki oklevelet szerzett. Már a diplomatervéhez felhasználta az akkor modernizálódó elektronikus számítógépeket. Meghívásra – mint már szó volt róla – az egyetem egyik tanszékén maradt tanársegédnek és doktorandusznak. Megszerezte az ottani szokásos Dr.-Ing. címet, amelyet itthon kandidátusi fokozatként honosítottak. Néhány évi budapesti munkásság közben jelent meg első könyve 1974-ben „A dinamikus termelésirányítás modulrendszere” címen Hajtó Aurél társszerzővel a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó gondozásában. 1974/75-ben egy éves USA–beli ösztöndíjasként egyrészt megismerte a legkorszerűbb számítógépek lehetőségeit, ugyanakkor kb. húsz nemzetközi tudományos konferencián tartott előadást. Hazatérve vállalata megbízásából az NSZK-ban dolgozott és rövid időn belül megjelent első német nyelvű könyve „Leistungsfähigkeit der Datenverarbeitung” címen (1977). Már említettem, hogy 1978-tól családjával a Német Szövetségi Köztársaságban telepedett le, egy esztendő után véglegesen Münchenben és néhány évnyi munkavállalás után önálló szakértő lett, járva a világot továbbképző előadásokat tartva és könyveket írva. Könyvei közül az egyik angol nyelvűt japán, magyar és német nyelven is kiadták. A magyarul 1995-ben megjelent „Lokális hálózatok menedzselése” talán jellemző tudományterületére. Ezt a könyvet egyébként az 5. oldalon nekem ajánlotta, mint ahogy a „Distributed Systems and Network Management” címűt feleségemnek a folyamatos bátorításért (1994). 1989 óta Budapesten is tart sikeres előadásokat. Az 1998-beli „Telecom Operations Management Solutions with **NetExpert**” című könyvének elején a kiadó bemutatja a szerzőt. Ennek első mondata: *"Dr. Kornel Terplan is a telecommunications expert with more than 30 years of highly successful multinational consulting experiens."* És az utolsó mondat: *„He is Industry Professor at Brooklyn Polytechnic University and at Stevens Institute of Technology”*. Vagyis más országokban, más tudományterületen, tölem teljesen függetlenül érte el eredményeit. Sikereinek feleségemmel együtt természetesen nagyon örülünk!
- *Az „Életünkben életem” című könyved egyik fénypontja, hogy a 70. születésnapodra érkezett sok gratuláló levél közül háromnak az eredetijét is beleszerkesztette Döbröczi*

Ádám. Mindhárom írás maradandó értékű, de többedmagammal a Krisztina unokádtól kapott levél tetszett legjobban. Amikor ezt a levelet írta 1991-ben már férjnél volt?

- A patinás müncheni tudományegyetemen tanult, hogy kémia–biológia szakos gimnáziumi tanár legyen. Két német elemi és kilenc gimnáziumi év után érettségizett nagyszerűen, de elvesztett utána két tanévet, mert nem tudta eldönteni jogász, orvos legyen-e? Végül – ahogy lenni szokott – a szerelem döntött, mert Münchenben szeretett volna maradni és ez a kémia–biológus szakon mutatkozott biztosnak. Már régen taníthatna, de férjhez ment egykori gimnáziumi osztálytársához (akiből mellelég történész lett és jelenleg a müncheni TV-ben dolgozik), és ma két aranyos kislány, Izabella és Angelika dédunokáinkat neveli, magyar szóhasználattal gyermeksegélyes anyaként 1994. június 18-án tartotta esküvőjét. Erről kicsit bővebben szólok, hiszen a fiammal és éppen bővülő családjával ekkor lehettünk utoljára együtt (mert már nehezünkre esik az utazás, Kornélia unokánk sem lakik Münchenben és őket is lebeszéljük arról, hogy minket látogassanak, annyira romlott az utazás biztonsága). Krisztinának évekig laborpárja volt egy Stefan nevű fiatalember, akivel nemcsak szakmáról, hanem sok minden másról is beszélgettek, vitatkoztak, pl. világnézetéről, hitről, vallásról. Végzés előtt derült ki, hogy Stefan Gaus felszentelt bencés szerzetes, akit a rend képeztetett ki tanárrá és persze az egyetemre „civilben” járt. Ezek után természetes, hogy Krisztinát és Markus-t Stefan adta össze abban a München környéki kis modern templomban, Laim-ben, amelyben Markus édesanyja egyházi adminisztrátor. A templom tele volt, a szertartás kb. két órán át tartott, a jelenlévő katolikusok szinte valamennyien áldoztak, az evangélikus Krisztina is. Utána következett a lakodalom két lépcsőben. Mindkettőt Markus édesapja rendezte (a müncheni egyetem gazdasági vezetője) és fiúnk, mint lányos apa állta a költségek nagy részét. Száznál többen jelentek meg a vacsorán, közeli és távoli rokonok, évfolyam- és osztálytársak, szomszédok, jó ismerősök. Nagyszerűen gördült minden sok nászajándékkal. Emlékezetes az a vers, amelyet Krisztinának mondott el az egyik évfolyamtársa és a polka, amelyet csak a leendő hat dédszülő „hagyott ki”. Feleségem minden dokumentumot hazahozott (meghívót, forgatókönyvet, az említett verset). Szép emlékünks...

- *Valóban maradandó emlék, gyönyörű válasz, szép történet. Mondod, hogy számodra egyre nehezebb a hosszabb utazás vállalása. Nyilván e megjegyzés mögött egészségi problémák érezhetők. Az „Életünkben életem”-ben is olvasható utalás betegségekre. Hozzá tartozik az élethez, de mi minden bajod volt és van?*

- Ha jól emlékszem több válaszomban is utaltam az 1996. évi nyári gerincműtétemre, mint életem egyik választóvonalára. Most – ha már megkérdezted - egy kicsit részletesebben beszélek nyavalyáimról, holott egy hosszabb életet általában egészségesnek illik minősíteni. Eltekintve, hogy a legtöbb ember leggyengébb része a fogsora, amellyel én is sokat bajlódtam, komoly gondkat a férfikor legszebb éveiben az idegrendszerem túlterhelése váltotta ki. Ez vezetett 1959-ben a gerincem idegvezetékének betegezésére, amit a budapesti Kútvolgyi úti kórházban gyógyszerekkel rendbe hoztak. Féléven át voltam táppénzen, de a teljes gyógyuláshoz három év kellett. Idegfáradtság lépett fel dékáni utolsó tanévemben, de ebből is kilábaltam. Aztán jöttek a 70 éves kor utáni esztendők szem-, prosztatata-, gerincműtéttel és a 2000-beli másik szemműtéttel. A gerincműtéttel egy megkövesedett sérvkorongot kellett eltávolítani, amely nyomta a gerincbeli idegvezetékét és 1959. évihez hasonlóan fokozódó járási nehézséget okozott. Az operáció stabilizált bizonyos állapotot, de azóta bottal járok, viszont tudok gépkocsit vezetni, előadásokat továbbra is tartani. A sikeres szemműtétem esetében a szürke hályogot kellett eltávolítani. A prosztatata az időskori jellemzőivel okozza a legtöbb problémát, de ezzel sokan küszködnek, én sem vagyok kivétel. Mindez együttevén hátráltat abban, hogy a régebbi évekhez hasonló távoli és fárasztó utazásokat vállaljon az ember. És ezért kellett a megtisztelő társadalmi tisztségeket sorban lemondani vagy a ciklusok végén az újrajelöléseket elhárítani. Illő viszont a válaszomat azzal zárni, hogy az agyonbírált hazai egészségügyet megdicsérjem mind a magam, mind azoknak a betegársaim nevében, akikkel a sors a kórházakban hosszabb–rövidebb ideig összehozott.

- *Ismét az „Életünkben életem”-et lapozgatom. Nincs szó benne rádió- vagy TV-beli szerepléseidről. A hang és a kép „elszáll”, csak az írás maradandó?*
- A rádióban többször, a TV-ben kevesebbszer; a helyi adókon, csatornákon többet, országosan kevesebbet szerepeltem. De jegyzékem, magnó- vagy videógyűjteményem nincs. Az első egyenes („live”) rádióelőadásom 1948. december 4-én este volt a Petőfi-adón „A turbinák énekelnek” címen. A Magyar Rádió kért erről a témáról írást, amit dramatizáltak és a három szereplő között én voltam a szakember. Adás közben a színésznő elejtette a kéziratát, s így az el nem hangzott „kérdést” rögtönzéssel, szövegmódosítással áthidaltam. Adás végén ezért hálálkodott a rendező. A Magyar Rádió budapesti székházában 1985-ben jártam utoljára, amikor Gazda István tudománytörténész beszélgetett velem Pattantyús-Á. Géza Kossuth-díjas akadémikus professzorról születésének 100. évfordulóján. A 20 perces felvételt a Kossuth Rádió sugározta 1985. december 9-én. Még szerepeltem néhányszor a Magyar Rádió különböző állomásain, de ezeket Miskolcon vették fel. A TV-beli szereplések között kiemelhető az az interjú, amelyet a Széchenyi-díj átadása után készítettek velem 1994. március 15-én és az MTV1 aznap sugározta; továbbá az MTV2 Magister műsorában Szőke Béla technikatörténésről születésének 100. évfordulójára emlékezve 1994. november 20-án és a Duna TV-beli 1998. június 16-i szereplésem Jendrassik György neves magyar feltalálóról, akadémikusról ugyancsak születésének 100. évfordulójára (1898. május 13) emlékezve. Vettek fel velem persze szakmámról, kutatási eredményeimről is magnó- vagy videofelvételeket, de előfordult, hogy nem tudtam meg, mikor kerültek adásra. A legnagyobb szabású tervből nem lett semmi. Szluka Emil egykori tanársegédem készült a TV-ben műszaki nagyjainkról hosszabb sorozat-adásra. Készítettem kérésére 30 személyiségről összeállítást és javasoltam kiváló megemlékezőket (1993). Szluka tragikus halálával az egész elfelejtődött, illetve új TV vezetők más megoldás mellett döntöttek. Mindezt leírtam „Az én gépészeim” utolsó oldalán. Talán még annyi jegyezhető meg, hogy a GTE ügyvezető igazgatója készített két olyan felvételt is, amibe belekerültem: az egyik az 1979-beli GTE-serleg születéséről; a másik, amikor 1999. december 4-én a jubileumi titkári ülésre nem tudtam elutazni és miskolci tanszéki szobámban mondtam el beszédemet Pattantyús-Á. Gézáról, Varga Józsefről, Szőke Béláról, mint a GTE-ben is szerepet vállaló kiemelkedő tudósokról.

- *Ha már a jubileumokról van szó, 1999-ben nemcsak a GTE, az MTA Műszaki Tudományok Osztálya, hanem a Miskolci Egyetem (az 1949-ben létesült Nehézipari Műszaki Egyetem) is fennállása félévszázadát ünnepelte. Az „Életünkben életem”-ben közölt beszélgetések egyikében a következőket mondtad Hajdu Imre újságírónak „Mind a Miskolci Egyetem, mind a MAB esetében – kis túlzással – azt mondhatom, a semmiből csináltunk új világot”. Kértek tőled, mint az NME 1949. évi egyik alapító tanszékvezetőjétől, vagy a MAB 1979. évi alapító tudományos titkárától visszaemlékezést?*
- Ilyen jubileumok idején az természetes, hogy azt kérdezik az újságírók, riporterek, aki éppen vezető, vagyis az ME jelenlegi rektorát, az ugyancsak jubiláló miskolci Gépészmérnöki Kar dékánját, a Miskolci Akadémiai Bizottság mostani elnökét. A miskolci egyetemre vonatkozóan készült egy beszélgetés az „Észak–Magyarország”-ban, hiszen végig dolgoztam az ötven esztendő (más szóval 100 szemeszert). Kaptam egy erre az alkalomra készült jubileumi egyetemi aranyérmet is. Talán az oklevélen olvasható indoklás ideillik: „... az egyetem miskolci működése 50 éves jubileuma alkalmából az Egyetem, kiemelten az 50 éves Gépészmérnöki Kar képzési színvonalát meghatározó szakmai, vezetői tevékenységéért, az Egyetem, a kar fejlesztésében játszott szerepéért, az általa művelt tudományterületen végzett iskolateremtő, továbbá hazai és nemzetközi elismerést növelő munkásságáért, az Egyetem történetének és hagyományápolásának gondozásáért...”. A kari ünnepségen rövid köszöntőre kértek fel. A MAB 20 éve nekem azért nagy szám, mert valamilyen tisztségben ugyancsak végig dolgoztam a két évtizedet: 1990-96 között elnökként, előtte tudományos titkárként, utána a klub vezetőjeként. Ezért is örültem az 1999. évi Magyar Tudomány Napja miskolci rendezvényén, hogy alapító titkárként én is emléklapot kaptam. De a legnagyobb élmény, hogy a sors kegyéből egyáltalán megérhettem ezeket a jubileumokat.

Az ME jubileumi érme (1999)

- *Szóval adtál interjút Szalóczi Katalin újságírónak az „Észak – Magyarország” 1999. augusztus 28-i számához megelőzve az ME ünnepség-sorozatát. Az érdekelne, hogy az „Életünkben életem”-ben közölt 1996. évi interjúd óta készítettek-e veled újabbakat?*
- 1998-ban a „Gépgyártástechnológia” összevont február–márciusi számában válaszoltam Lőrincz Sándor egykori tanítványom, jelenleg egy székesfehérvári fejlesztési kft. ügyvezető igazgatójának kérdéseire. Aztán következett az említett Szalóczi Katalinnal készült beszélgetés, majd az ME új lapjában: a MERT 2. számában (1999. szeptember 29-én) Jármái Károly professzor, ugyancsak régebben diákom tett fel szokatlan kérdéseket. A három interjú kérdés-csoportjainak összefoglalása önmagában is érdekes. A Lőrincz Sándorral lefolyt beszélgetés címéül a következő mondatomat emelte ki a szaklap szerkesztője: „Nem elég csak tervezni, a konstrukciónak gyárthatónak kell lenni...”. Közhelynek tűnik, de előadásaimban végig erre szerettem volna megtanítani gépészmérnök-hallgatóimat, vagyis a gyártáshelyes géptervezésre, és tervezéshelyes gépgyártásra. A beszélgetés egyébként a pályám, szakmám, tanszékvezetésem, írásaim, családom történeteire terjedt ki. A Szalóczi-féle interjú címe: „*A százegyedik szemeszter előtt*” címet viselte, és a bevezetőben kiemelte, hogy *”kevés intézménynek van olyan alapítója, aki élő tanúként emlékszik vissza fél évszázados múltjának szinte minden mozzanatára...”*. A továbbiakban kérte, hogy évtizedenként jellemezsem a miskolci egyetemet, faggatott az egyetemtörténet naplószerű feldolgozásának mindennapjairól, hogy élem meg a félévszázados jubileumot és milyen jellegű újabb évtizedet képzelek el. Jármái Károly az új egyetemi újság szerkesztőségének tagjaként egy professzori interjú-sorozatot velem akart már az első számban közzétenni, de abba a jubiláló dékán került. Viszont Jármái professzor velem készített interjúját minősítem életem legérdekesebb kérdés-feleletének és az életrajzom is új fogalmazású, rövid, tömör, csak a jellegzetes adatok kerültek bele. A beszélgetés címe: „*Íme az ember!*”. A kérdések a vagyoni helyzetemről, az egykori tanítványaim szeretet-megnyilvánulásáról, a Bibliáról, a tapasztalatátadás módszeréről, a tanszéki „csapatépítésről” faggatott. Utolsónak pedig rám bízta, arról nyilatkozhatok, amit még sose kérdeztek tőlem 50 év alatt...

- *Kár, hogy beszélgetésünkbe nem fér bele ennek a három interjúnak a szó szerinti közreadása, olyan különlegesek a kérdések, hát még a válaszok. De még nekem is van a tarsolyomban egy-két faggatni való. Említetted, hogy technikatörténeti munkásságod mellett külföldi utazásaidon láttál világméretű szakmúzeumokat. Beszélj ezekről.*

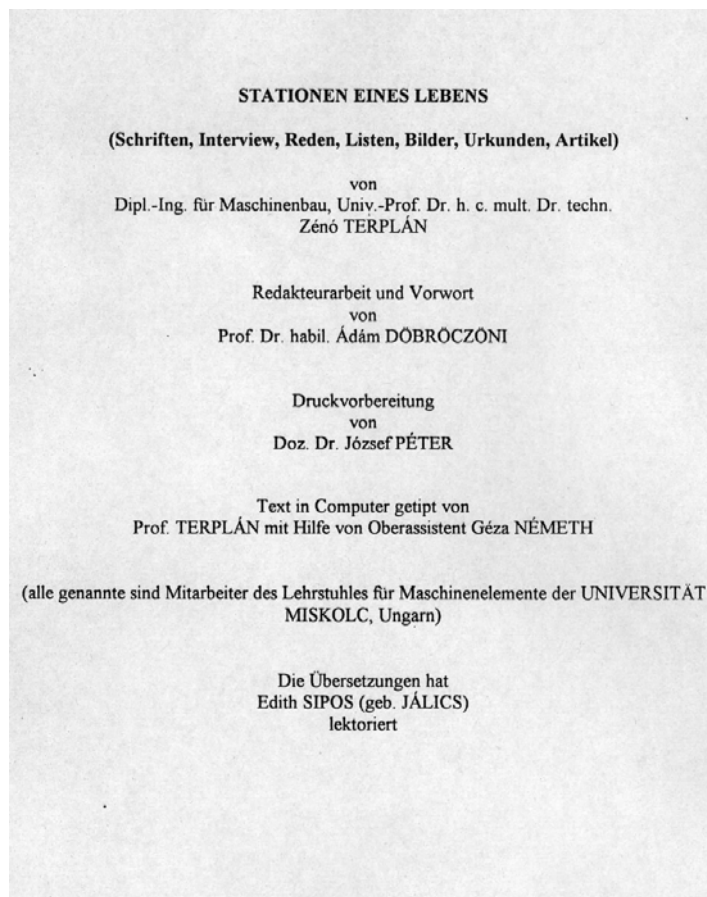
- Láttam néhányat, de eddig nem gondoltam arra, hogy ezeket a látogatásaimat is naplózzam. Kezdjük az elején. 1939 őszén költöztem Budapestre és gépészmérnök-hallgatóként már ismertem Adélt, 1943-tól feleségemet. A Thököly úton lakott s így a városligetben sétálgattunk, közben egyszer megnéztük a Közlekedési Múzeumot, amely aztán Pest 1944/45-ös ostromakor elpusztult. Csak néhány évvel a háború befejezése után építették újjá. Ez volt tehát első „találkozásom” egy műszaki múzeummal, amit aztán hazánkban, külföldi országokban több is követett. De tulajdonképpen kicsit műszaki múzeumnak volt tekinthető maga a budai műegyetem, hiszen a tanszékek melletti folyosókat tele rakták műszaki tárgyakkal, emlékekkel, amelyek mellett meg-megálltunk, megcsodáltuk, egyesek közülük talán még ma is ugyanazon a helyen található. A későbbi években aztán eljutottam Budapesten vagy vidéken néhány szakmúzeumba. Köztudott, hogy egyelőre azért nincs központi műszaki múzeumunk, mert Lósy-Schmidt Ede híres gyűjteménye 1945-ben Kassán maradt. 1938-ban határoztak úgy, hogy ott legyen a magyar központi műszaki múzeum. E rövid bevezetés után sorolom fel (talán a nagyvárosok névsora szerint), hogy láttam a bécsi, detroit–dearborni, houstoni, londoni, milanói, moszkvai, müncheni, ottawai műszaki múzeumokat (a müncheni Deutsches Museumot és a londoni Sciences Museumot többször is). Mindegyik nagy hatással volt rám, kezdve a Watt-féle 1785. évi dugattyús gőzgép 1:1-es másolatától a mai találmányok sokaságáig. Különösen tetszettek a működő modellek és azok a termek, amelyekben a látogató maga kezelheti ezeket. A Ford-múzeumbeli Galamb József tervezte híres T-modell példányait és a második világháború alatt készült legnagyobb gőzmozdonyt látni ugyanolyan élményt jelentett, mint a houstoni NASA-múzeumban J. A. Gagarin űrhajójának 1:1-es másolata, a Saturnus-rakéta, „elfektetve”, három részre „széthúzza” vagy Münchenben az 1885-ös világhírű Zipernowsky-Déri-Bláthy féle transzformátor egyik példánya. És nemcsak Hegyeshalom-Győr között utazgattam fiatalként a gőzvontatású vonaton, hanem 1975-ben az 1825-ös Stephenson-mozdony vontatta emlékvonaton Stockton és Darlington között...

- *Érdekes, és érdemes lenne az itt szerzett tapasztalataidat egyszer megírni...Miket olvasol, mely TV-műsorokat nézel rendszeresen mostanában?*
- A napilapokat átnézem és ha egy-egy hír vagy elemzés címe megragad, elolvasom az egészet. Feleséggel kölcsönösen felhívjuk egymás figyelmét az okvetlen átnézendő cikkekre. A sportújság is beletartozik a napi programba. Este, TV-nézés után, az elálmosodásig fiatal éveim kedvenc könyveit újra olvasom. Előbb említettem pl. egy Kosztolányi-novellát vagy Szabó Lőrinc verssorozatát, de ha látunk a TV-ben jól sikerült regényadaptációt, akkor előkerül a könyv, mint pl. L. Tolsztoj „Háború és béké”-je sokadszor. De szeretem azokat a könyveket is, amelyeket Nobel-díjjal jutalmaztak. Azt hiszem Jókai Mórtól, Mikszáth Kálmántól, Németh Lászlótól, Illyés Gyulától minden megszerezhetőt elolvastam. Szeretem a böles mondások, közmondások gyűjteményeit. Fonó Albertről és Jendrassik Györgyről írt életrajzi könyveimbeli mottókkal, F. Qu. Horatius és F.-M. Voltaire egy-egy mondását idézve sikert arattam különösen lektoraimnál. A 60-as évek óta rendszeresen nézek esténként TV-műsorokat. Kezdetben az egyetlen „fogható” fekete-fehér Magyar Televízió adását, amely azután kiteljesedett a mai állapotokig, amikor színesen lehet válogatni több magyar és a Holdról visszasugárzott elsősorban német nyelvű adások között. A pénz uralma következtében elterjed a mindinkább hosszabbodó reklám keserve és az időszűkítés gyorsbeszéde magyarul is, németül is. A háborús, horror és öldökléseket más módon közreadó műsorokat utáljuk. Az elvaduló híradókat is csak a friss hírek miatt tűrjük. Szeretnénk több klasszikus zenét, operát nézni-hallani. Szinte lekerültek az adásokból, vagy ha nagyritkán „elkapunk” egyet-kettőt, elképedünk a lázálmas ún. modern rendezői próbálkozásoktól. Maradnak a visszatérő, de mindig jó közvetítések, pl. újévenként a bécsi filharmonikusok, a gyerekkorban megszeretett német népzene, egy-egy Z.Mekta, C.Abbado, R.Muti vezénylés patinás operaházakban, világhírű zenekarokkal, művészekkel, mert ezekben nem csalódik az ember, s utána nyugodtabb az alvása...

- *Ilyen beszélgetések során elkerülhetetlen az a kérdés: mit csinálnál gazdag tapasztalataiddal másképpen, ha újra fiatal lennél?*

- Gondolom kérdésed a visszapörgetett időszakra szól és nem a most folytatódó jövőre. Mivel a fiatalságom óta lezajlott külső körülmények hasonlóan zajlanának, hiszen azon nem tudnék változtatni, azt hiszem a lényegét illetően mindent ugyanúgy csinálnék, mint annak idején. Legfeljebb igyekezném elkerülni mindazt, amiről később kiderült, hogy hibáztam. Időnként eszembe jut egyik-másik, s ilyenkor röstelkedem. Viszont tudatosan soha nem ártottam embertársaimnak. Ennek ellenére lehet, hogy akadnak, akik neheztelnem rám valamiért, hiszen a tanár, a családfő, vezető tisztségviselő jónak tartott döntése, cselekedete a tanítványt, a családtagot, a munkatársat vagy mást a saját érdeke szerint különféleképpen érintheti. A csaknem négy évtizedes tanszékvezetés, közben a nyolcévnyi rektorhelyettesi tisztség és a 4 tanéven át tartó dékánosság számos ún. nehéz döntés elé állított (vizsgák minősítése, fegyelmi határozatok, bíróság előtti tanúskodás, kinevezési javaslatok stb.). Utólag átgondolva a sok közül az emlékezetesebbeket, úgy érzem, nem tévedtem, mert akaratlanul is mindig a kiszolgáltatott helyzetben lévőket támogattam. Akadtak azonban néhányan, akik nem hagytak magukon segíteni, mások esetleg kevesellték, amit akkor nyújtani tudtam. Ma is sajnálom őket. Ami a „gazdagnak” minősített tapasztalatot illeti, talán azt az örökséget kellene még magasabb szintű művészetté emelni, amelyet a sokszor emlegetett Pattantyús-Á. Géze professzor alkalmazott velünk, akkori fiatalokkal szemben, amikor adott kérdés megvitatásakor az ő meggyőződéses igazát nem közvetlenül, hanem közvetve juttatta érvényre. Utólag jöttünk rá arra nem egyszer, hogy nem nekünk, hanem neki volt igaza, bár meg se kísérelte tekintélyével lezárni az ügyet. Visszatérve kérdésed lényegére, két nagy elhatározásban szerencsésen alakult életem. Jó élettársat osztott rám a sors és szép szakmát, foglalkozást tanulhattam. Vagyis, ha újra fiatalon kezdhetném, azt kívánnám, hogy ez a két sorsfordulóm változatlanul ugyanúgy ismétlődjék...

- *Jelenleg mi foglalkoztat, melyek a terveid?*
- Terveim vannak, de ezek maradéktalan teljesítése egészségi állapotom, mobilitásom függvénye. A volt tanszékemen továbbra is számítanak a régi tárgyaim német nyelvű előadásaira, fakultatív Technikatörténet c. tárgyamra. Két kuratóriumnak elnökeként kell levezetnem évente több–kevesebb ülést: egyet Budapesten, a többit Miskolcon. Évenként hosszabbítja meg az MTA Doktori Tanácsa a gépészeti-kohászati szakbizottságbeli vezetői tisztemet. több mint egy évtized óta. Remélem 2000. végére valóban befelyeződik. Aztán mindig gyorsan eleget teszek személyemre szóló megbízásoknak, amelyeket otthoni íróasztalomon elvégezhetek. Maradnak a kedvtelésből adódó terveim: „Az én gépeszeim” esetleges új kiadása kiegészítésekkel, illetve néhány javításra szoruló adat módosításával. Az „Életünkben életem” példányai elfogytak. Talán sor kerülhet egy teljesen hibátlan újraindításra. Német változata (amely csak részben áll a magyar kiadás egyes képeiből, eleve német nyelvű szövegekből, egy–két fejezet fordításából) is készül, de még számos apró munka elvégzése vár rám. És itt van ez a beszélget is, amelynek szövegét stilizálni is illik és meg kell szabadítani a felesleges ismétlésektől. Ellenőrizni kell a hivatkozott intézmények elnevezéseit, azok esetleges változásait, változatait. Ki kell egészíteni valamilyen függelékkel. Egyszóval délelőtti és kora délutáni óráimnak mindig akad programja, amelyeket megmeggzakítanak hosszabb–rövidebb telefonbeszélgetések, levelek olvasása és válaszok írása, kedves látogatások, kórházi vizsgálatok stb. Sosem unatkozom...

- *A legvégére hagytam azt a kérdésemet, mit jelent az 1999 őszi Jármai Károly-féle interjúd befejező válaszában a költő Zrínyi Miklóstól átvett latin nyelvű idézet?*
- Úgy érzem az akkori beszélgetés utolsó kérdésére teljes feleletet adtam. De számítok arra, hogy a MERT második számát nagyon kevesen olvasták még egyetemünkön is. Ezért itt megismételhető. Jármai Károly barátom kérdése így hangzott: „... *Sok interjút készítettek Veled, sok kérdést tettek fel. Van-e olyan, amit nem kérdeztek meg és szeretnél beszélni róla?*” Az akkori beszélgetéskor még nem jelent meg az „Életünkben életem” című számomra szép kiadvány. Ezért kezdem válaszomat egy kis kitéréssel, így: Döbröczöni Ádám tanszékvezető utódom javasolta, szedjem össze a velem készített interjúkat. Nem volt könnyű, mert számos napi-, heti- vagy havilap megszűnt előbb–utóbb, vagy nehezen volt hozzáférhető, amelyben egy–egy velem folytatott beszélgetés nyomtatásban megjelent. Átnézve ezeket, valóban az élet szinte minden részletére rákérdeztek már és választ is adtam rájuk. Talán azt nem hangsúlyoztuk ki eddig, hogy eredményeim eléréséhez, kudarcaim legyőzéséhez, betegségeim legyűréséhez stb. mindig kellett a szerencse is az akaráson és a családi támogatáson kívül. Vagyis a költő Zrínyi Miklóst idézve: „*Sors bona, nihil aliud (jó szerencse kell, semmi más)*”... Most hogy újra fennhangon felolvastam, úgy érzem, ebben tömören minden benne van. Lényegében ennek ugyanaz a tartalma, mint a beszélgetésünk elején felidézett Berzsenyi-vers részletének. Isteni segítséggel élhettem eddigi életemet. A véletlen úgy hozta, hogy ezt a befejező választ Kornél fiúnk 56. születésnapján, vagyis 2000. május 6-án mondtam el Neked.

– Végül egy rendhagyó kérdés, ha az előzőek nem voltak eléggé azok. *Sok interjút készítettek Veled, sok kérdést tettek fel. Van-e olyan, amit nem kérdeztek meg és szeretnél beszélni róla? Most itt az alkalom.*

Döbröczöni Ádám tanszékvezető utódom javasolta, szedjem össze a velem készített interjúkat. Nem volt könnyű, mert számos napi-, heti- vagy havilap megszűnt előbb–utóbb, vagy nehezen volt hozzáférhető, amelyben egy–egy velem folytatott beszélgetés nyomtatásban megjelent. Átnézve ezeket, valóban az élet szinte minden részletére rákérdeztek már és választ is adtam rájuk. Talán azt nem hangsúlyoztuk ki eddig, hogy eredményeim eléréséhez, kudarcaim legyőzéséhez, betegségeim legyűréséhez stb. mindig kellett a szerencse is az akaráson és a családi támogatáson kívül. Vagyis a költő Zrínyi Miklóst idézve: „*Sors bona, nihil aliud (jó szerencse kell, semmi más)*”....

Dr. Jármai Károly

A Jármai Károly-féle interjú befejező részlete (1999)

EPILÓGUS

Ha a kiadvány elején Prológus vezeti be az olvasnivalót (mutatja be ebben az esetben a megkérdezett), akkor illő befejezésként Epilógusban viszonyozni mindezt, kezdve a műfaj elemzésével, a kérdező méltatásával, a tanár–tanítványi viszony barátsággá fejlődésének kiemelésével, egészen a fáradságos munkájának megköszönéséig.

Keresztretjtvények egyik kedvenc, több betűs feladata: a kérdés művészete, helyes módszere. Ilyenkor erotematikát kell beírni, amely azonban nincs benne sem az idegen szavak szótárában, sem a magyar lexikonokban, az ezekben az években megjelenő Magyar Nagylexikon E–betűs kötetében sem. A magyar–görög szótárakban található meg az ερωτημα (kérdzősködés) kifejezés. Pedig szerintem egyik legfontosabb cselekedet az ember életében a kérdés. Végig lehetne vezetni az anya újszülöttjéhez elhangzó első szavaitól („miért sírsz kicsikém?”) az öregkor végéig („hogyan érzed magad?”) a kérdések özönét. A gazdag elemzést mellőzve itt csak a tanár–tanítvány viszonyát emelem ki, amelyet ugyancsak a kérdés – felelet jellemez minden párbeszédben: előadások szónoki kérdésében – válaszában, a szemináriumokon, rajztermekben, gyakorlatokon, laboratóriumokban, vizsgákon stb., stb.

Esetemben most fordítva, egykori diákom, Tóth László (ma már ugyancsak egyetemi tanár, tudományos intézeti igazgató) kérdez, mert kíváncsi életem alakulására, eredményeimre, kudarcaimra, betegségeimre–gyógyulásaimra, családomra, kedvteléseimre, gyakorlatilag mindenre, de részletesebben, mint az eddig megjelent inkább szűkszavú dokumentumokban olvasható. Nem lehetett könnyű a 80 kérdés megfogalmazása, hogy az időbeli kényszerű ugrások közepette megmaradjon valamilyen folyamatosság a kiadvány „ifjan–éretten–öregem” alcímének megfelelően, amelyben eleve megállapodtunk. Véleményem szerint, művészi módon fogalmazta meg kérdéseit.

Örülök, hogy 1964 óta végig kísérhettem életpályáját, amely ha más tanszéken és más tudományágakban, de mégis közvetlen közelemben alakult ki, emelkedett egyre magasabb szintre. De nemcsak figyelhettem sorsának eredményes alakulását, hanem számos esetben már ő segítette az én munkámat, és lett a régi tanár–tanítványi viszonyból tanártársi jó barátság, eltekintve attól, hogy életkorát illetően a fiam nemzedékéhez tartozik. Hálás vagyok ennek a kiadványnak ötletéért, kérdéseierért, a számomra hízogó Prológus megírásáért, a megjelentetés szorgalmazásáért.

A kiadást mások is támogatták. Köszönök minden segítséget. Bízom abban, hogy a kérdésekre adott feleleteim olvasmányosak, tanulságosak és érezhető bennük, hogy a 20. század történelmi háttérének vetületeit is tükrözik.

Ezekkel a gondolatokkal köszöntöm az érdeklődőket, jó olvasást kívánva ehhez a könyvhöz.

Miskolcon, a 2000. év végén

Terplán Zénó

FÜGGELLÉK

TERPLÁN ZÉNÓ CSALÁDFÁJA

Nagyszülők:

Terplán Kornél (1851 – 1928)

Elisabeth Witte (1868 – 1945)

Tamási Attila (1853 – 1931)

Turcsák Zsuzsanna (1875-1943)

Szülők:

Terplán Olivér (1896 – 1925)

Tamási Emma (1900 – 1981)

Feleség:

Rosik Adél (sz. 1923)

Gyermekek:

Terplán Kornél (sz. 1944)

Meny:

Grosch Terézia (sz. 1948)

Unokák:

Terplán Krisztina (sz. 1969, férje: Markus Rosch sz. 1968)

Terplán Kornélia (sz. 1974)

Dédunokák:

Isabella Rosch (sz. 1994)

Angelica Rosch (sz. 1998)

TERPLÁN ZÉNÓ TUDOMÁNYOS DISSZERTÁCIÓI ÉS AKADÉMIAI SZÉKFOGLALÓI

Újfajta vízemelő kos üzemi és szelep-kísérletei

(Műszaki egyetemi doktori disszertáció a BME Gépészmérnöki Karán). (Kézirat). Budapest, 1950. 1/54. A doktori szigorlat napja: 1950. március 10. Rövidítve = NME Közl. 3 (1959) 407/428; másolatban NME Gépelemek Tanszéke Közl. 28. sz. Miskolc 1959 és BME Vízgépek Tanszéke Közl. 26. sz. Budapest 1960.

A fogaskerék–bolygóművek méretezési kérdései

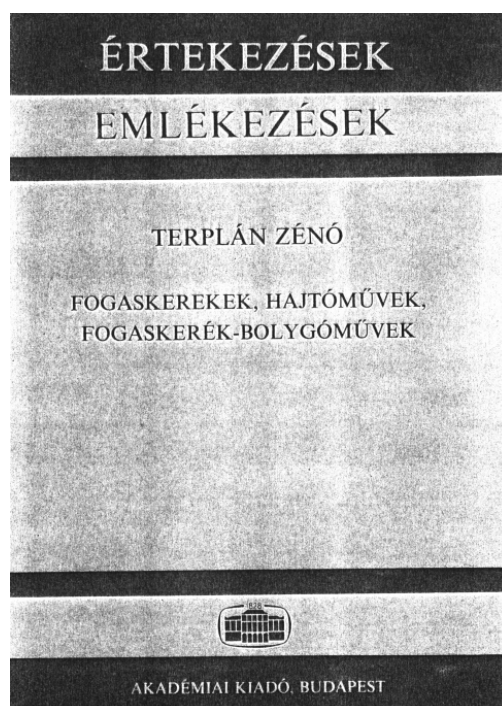
(A TMB-hez benyújtott és elfogadott disszertáció a műszaki tudomány doktora fokozat elnyeréséért.) (Kézirat). Miskolc, 1965. 1/83 + 1/77 függelék. A védés napja: 1966. április 6. Rövidítve = NME Közl. 15 (1968) 449/466.

Fogaskerekek, hajtóművek, fogaskerék–bolygóművek

MTA–székház. Budapest. A székfoglaló napja: 1990. október 1. = MTA „Értekezések – emlékezések”. Akadémiai Kiadó, Budapest 1992. 1/63.

A gépszerkezettanról

MAB–székház. Miskolc. A székfoglaló napja: 1995. október 25. = MTA „Székfoglalók 1995-1998” 1. k. 1/17.

TERPLÁN ZÉNÓ ELŐADOTT TANTÁRGYAI

Állami Műszaki Főiskolán (Budapesten, majd Miskolcon)

Géptan

Géprajz

Vizerőgépek

Gépelemek

Budapesti Műszaki Egyetemen (BME-n)

Műszaki mérések elemei

Technikatörténet

Nehézipari Műszaki Egyetemen (NME-n), 1990-től Miskolci Egyetemen (ME-n)

Általános géptan (németül is)

Műszaki mérések elemei

Géprajz

Gépelemek (I-II-t németül is)

Gépelemek III-IV.

Gyakorlati áramlástan

Vízgépek

Szivattyúk, kompresszorok, ventilátorok

Mechanizmusok és gépek elmélete

Módszeres géptervezés

Fogaskerék – bolygóművek (vendégprofesszorként németül is)

Technikatörténet

TERPLÁN ZÉNÓ ÉRDEKESEBB HAZAI ÉS KÜLFÖLDI TUDOMÁNYOS ELŐADÁSAI

A vízerőgép–laboratórium korszerű feladatai
(M.Tk. I. tanfolyama. Budapest. 1948.)

Sebességváltók
(M.Tk. I. tanfolyama. Miskolc. 1952.)

Egyszerűbb mechanizmusok kinetikai vizsgálata
(M.Tk. I. tanfolyama. Miskolc. 1954.)

Bolygó–hajtóművek hatásfok–vizsgálata
(NME 2. Tudományos Ülésszaka. Miskolc. 1956.)

Négytagú mechanizmusok vizsgálata szerkesztési módszerrel I-III
(M.Tk. I. tanfolyama. Budapest. 1958, 1961.)

Lehre und Forschung auf dem Gebiet der Getriebetechnik in Ungarn
(Getriebetagung. TH Drezda 1958.)

Megjegyzés a síkban mozgó négytagú mechanizmusokra érvényes Roberts–tétel alkalmazásához
(NME 5. Tudományos Ülésszaka. Miskolc. 1960.)

Síkban mozgó mechanizmusok hajtórúdjának mozgástörvényei
(NME 6. Tudományos Ülésszaka. Miskolc. 1960.)

Die Einrückungsverhältnisse von Reibungskupplungen
(3. Lengyelországi Nemzetközi Tudományos Ülésszak a mechanizmusok és gépek elméletéről. Rogów. 1961.)

Einige Ergebnisse von Versuchen mit Zahnrädern aus Kunststoff
Társelőadó: Fancsali József. (MTA Korszerű Méretezési Konferenciája. Budapest. 1961.)

Kettős hajtású fogaskerék–bolygóművek hatásfok–vizsgálata
(NME 9. Tudományos Ülésszaka. Miskolc. 1963.)

Die Dimensionierungsprobleme der Umlaufgetriebe
(8. Internationales Kolloquium. TH Ilmenau. 1963.)

A hengeres fogaskerék–kísérletekről
(GTE 1. Fogaskerék–konferenciája. Budapest. 1963.)

Neue Dimensionierungsfragen von Planetenzahnradgetrieben
(IFTOMM 1. Világkongresszusa. Várna. 1965.)

A fogaskerék–bolygóművek méretezési kérdései

(Doktori előadás az MTA-n. Budapest. 1966.)

A fogaskerék–bolygóművek különleges kérdéseiről
(NME 12. Tudományos Ülésszaka. Miskolc. 1966.)

Berechnung und Dimensionierung der Planetengetriebe
(Kolloquium der TH „Otto von Guericke”. Magdeburg. 1966.)

Umlaufgetriebe-ein Grenzgebiet zwischen Mechanismen und Maschinenelementen
(Jubiläumstagung für Getriebetechnik. TU Drezda 1966.)

Az elektronikus számítógép felhasználása a fogaskerék–bolygóművek tervezésénél
(GTE-konferencia. Miskolc. 1969.)

Stand der Wissenschaft und Technik auf dem Gebiet der Planetengetriebe
(Kolloquium für Getriebetechnik. Universität Rostock. 1969.)

Kiegészítés a fogaskerék–bolygóművek korrigált fogazatához
Társelőadók: Apró Ferenc és Buzgó József. (GTE 2. Fogaskerék–konferenciája Budapest. 1969.)

Eine Weiterentwicklung der geometrischen Dimensionierung von Zahnrad–Planetengetrieben
(IFTOMM 3. Világkongresszusa Dubrovnik–Kupari. 1971.)

Von der Lastbarkeit der einfachen Planetengetriebe
(IFTOMM International Symposium on Linkages and Computer Design Methods. Bukarest. 1973.)

Az egyszerű fogaskerék–bolygómű általános fogazata
(GTE 3. Fogaskerék–konferenciája. Budapest. 1974.)

Planetary Gear Drive with a Modified Center Distance
(ASME 13th Mechanisms Conference. New York. 1974.)

Über die Kinematik von Planetengetrieben
(TU Braunschweig. 1975.)

Optimale Auslegung und praktische Betriebsgrenzen von Planetenradgetrieben
(VDI–Arbeitskreis „Getriebetechnik” Braunschweig. Hannover. 1975.)

One of the Comparison Possibilities of Epicyclic Gears
(IFTOMM 4. Világkongresszusa. Newcastle upon Tyne. 1975.)

Ein Film über einfache Planetengetriebe
(Fachtagung Getriebetechnik. Magdeburg – Almsfeld. 1975.)

Szravnenie zubcsatüh planetarnüe mehanizmov
(Politechnikai Intézet. Odessza. 1976.)

Besondere Profile zur Realisierung von Wellen–Naben–Verbindungen
(Kolloquium der TH „Otto von Guericke”. Magdeburg. 1976.)

Profilverschiebungsmöglichkeiten in den Zahnradpaaren der Planetengetriebe
(TH „Otto von Guericke“, Bereich Getriebe und Antriebstechnik. Magdeburg. 1976.)

Einige Dimensionierungsfragen der Zahnrad–Planetengetriebe
(1. Congres Mondial des Engrenages. Párizs. 1977.)

A fogaskerék–bolygóművek hazai alkalmazásai, széles elterjedésének akadályai
(6. „Mechanizmusok és Hajtóművek” nemzetközi szakmai szemináriuma. NME. Miskolc. 1978.)

Spezielle Probleme der Zahnrad–Planetengetriebe mit zweistufigen Planetenrädern
(IFTOMM 5. Világkongresszusa. Montreal. 1979.)

A gépipar követelményei a kohászattól
(MTA Műszaki Tudományok Osztálya. Budapest. 1980.)

Bolygóhajtóművek tervezési kérdései
Társelőadó: F. Leistner. (Gépszerkeztani konferencia. NME. Miskolc. 1980.)

A magyar fogaskerék–kutatás helyzetelemzése
(GTE-GTI 4. Fogaskerék–konferenciája. Budapest. 1981.)

Spezielle Dimensionierungsfragen des Normal–Planetengetriebes
Társelőadó: F. Leister. (GTE – GTI 4. Fogaskerék–konferenciája. Budapest. 1981.)

Einige Fragen der Zuverlässigkeit von Maschinensystemen mit nicht identischen Arbeitszyklen
Társelőadó: Tatár Iván. (3. Symposium „Zuverlässigkeit”. TH „Otto von Guericke”. Magdeburg. 1981.)

Eine Verallgemeinerung der Profilüberdeckungsberechnung bei gerad- und schrägverzahnten Zylinderpaaren mit V–Verzahnung und mit Zahnkopfrücknahme
Társelőadó: Kamondi László. (Tagung Zahnradgetriebe. Drezda. 1983.)

Die Zahneingriffs–Unterschiede zwischen den Zahnrad–Plantengetrieben und den Wellgetrieben
Társelőadó: Péter József. (IFTOMM 6. Világkongresszusa. New Delhi. 1983.)

Fogaskerék–bolygómű terheléseloszlására ható tényezők összehasonlító elemzése
Társelőadók: K. I. Zablonzkij és Döbröczöni Ádám. (NME Gépészmérnöki Karának jubileumi tudományos emlékülése. Miskolc. 1985.)

Die Konstruktion eines neuen Verzahnungswerkzeuges
Társelőadók: Szente József és Marton Gábor. (2. Congres Mondial des Engrenages. Párizs. 1986.)

Neue Forschungsergebnisse auf dem Gebiet der Zahnradgetriebe
(Universität Rostock. 1986.)

Die Weiterentwicklung der Dimensionierung von Zahnrad–Planetengetrieben

Társelőadó: Döbröczöni Ádám. (IFTOMM 7. Világkongresszusa Sevilla. 1987.)

Forschungsergebnisse an Umlaufrädergetrieben

Társelőadó: Döbröczöni Ádám (5. Internationale Fachtagung „Antriebstechnik”. Chemnitz. 1988.)

Fogaskerekek, hajtóművek, fogaskerék–bolygóművek

(Akadémiai székfoglaló a levelező tagságért. MTA–székház. Budapest. 1990.)

Széchenyi István szerepe a hazai gépipar megalapozásában

(MTA Műszaki Tudományok Osztályának „Széchenyi–emlékülése”. Budapest. 1991.)

Forschungsergebnisse mit Zahnrad–Planetengetrieben in Ungarn

Társelőadó: Döbröczöni Ádám. (IFTOMM 8. Világkongresszusa. Prága. 1991.)

A Special Planetary Train of Frictional Type for Miniature Mechanisms

Társelőadó: Döbröczöni Ádám. (IFTOMM 1st International Micromechanisms Symposium. Tokio. 1993.)

Die Auswirkung der industriellen Revolution auf die Maschinenbau–Wissenschaft in Ungarn

(IFTOMM 9. Világkongresszusa. Milánó. 1995.)

A gépszerkezettanról

(Akadémiai székfoglaló a rendes tagságért. MAB–székház. 1995.)

50 éves az MTA Műszaki Tudományok Osztálya

(Az osztály nyilvános ünnepi ülése. MTA vári kongresszusi terme. Budapest. 1999.)

TERPLÁN ZÉNÓ

GAZDAG SZAKIRODALMI MUNKÁIBÓL

Szakkönyvei

Mechanizmusok

Tankönyvkiadó, Budapest. 1. kiadás 1959. 1/294; 2. kiadás 1962. 1/292.

Mechanikus tengelykapcsolók

Társszerzők: Nagy Géza és Herczeg István. Műszaki Könyvkiadó. Budapest. 1. kiadás 1966. 1/435; 2. kiadás 1976. 1/435.

Különleges tengelykapcsolók

Társszerzők: Nagy Géza és Herczeg István. Műszaki Könyvkiadó. Budapest. 1971. 1/754.

Dimensionierungsfragen der Zahnrad-Planetengerie

Akadémiai Kiadó. Budapest. 1974. 1/304.

Fogaskerék-bolygóművek

Társszerzők: Antal Miklós, Apró Ferenc és Döbröczeni Ádám. Műszaki Könyvkiadó. Budapest. 1979. 1/258.

Egyéb könyvei, kiadványai

Vezérfonal műszaki előadóknek és szerzőknek

Társszerző: Tarnóczy Tamás. Mérnöki Továbbképző Intézet. Kgy. 23. Budapest. 1949. 1/52.

A Mérnöki Továbbképző Intézet 10 éve (1939-1949)

Társszerző: Hadfi Imre. Kézirat. Budapest. 1950. 1/142.

A Nehézipari Műszaki Egyetem húsz esztendeje

NME. Miskolc. 1970. 1/227.

A Nehézipari Műszaki Egyetem harmadik évtizede

NME Egyetemtörténeti Bizottsága. Miskolc. 1981. 1/262.

Az MTA Miskolci Akadémiai Bizottságának Közleményei

1-17. Társszerzők: Takács Ernőné 1-10., Tóth Pálné 11.; Kozák Imre és Hargitainé Varga Éva 17. kötet. Miskolc. 1981-1997. Összesen 2923 oldal.

Gyakorlati vezérfonal a tudományos munkához

Társszerző: Lászlóffy Woldemár. NME Gépelemek Tanszéke közleményei. 449. sz. Miskolc. 1982. 1/85.

Pattantyús-Ábrahám Géza

MTA „A múlt magyar tudósai” sorozat. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1. kiadás. 1984., 1/237; 2. kiadás 1985. 1/237.

Bánki Donát emlékkönyv, születésének 125. évfordulójára
MTESZ. Budapest. 1984. 1/128.

Pattantyús–Ábrahám Géza emlékkönyv, születésnek 100. évfordulójára
GTE. Budapest. 1985. 1/161.

A Mérnöktovábbképző Intézet 50 éve (1939-1989)
Társszerző: Németh József. (Kézirat). Budapest. 1989. 1/114.

A Nehézipari Műszaki Egyetem negyedik évtizede 1-2
NME Egyetemtörténeti Bizottsága. Miskolc. 1990. 1/494.

Pattantyús–Ábrahám Imre emlékkönyv, születésének 100. évfordulójára
ME Egyetemtörténeti Bizottsága. Miskolc. 1991. 1/138.

Fonó Albert
MTA „A múlt magyar tudósai” sorozat. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1991. 1/203.

A Miskolci Egyetem 1989 és 1994 között
ME Egyetemtörténeti Bizottsága. Miskolc. 1996. 1/363 + I/II.

Jendrassik György
MTA „A múlt magyar tudósai” sorozat. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1996. 1/221.

A Technikus, Technika, Műegyetemi Közlemények kiadványok adatai 1919-1949 között
ME. 1997. 1/60.

Az én gépészeim
(Péter József 40 rajzával.) Miskolci Egyetemi Kiadó. 1998. 1/288.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyének adatai 1867-1944 között
Társszerző: Németh Géza. Miskolci Egyetem. 1998. 1/189.

A Miskolci Egyetem 1994-1999 között (Készült az egyetem miskolci fennállásának 50. esztendejében)
ME Egyetemtörténeti Bizottsága. Miskolc. 1999. 1/224.

Könyvrészetek

Pattantyús: Gépész- és villamosmérnökök kézikönyve. 3. k.
Műszaki Könyvkiadó. Budapest. 1961. „A gépelemek méretezésének alapelvei.” 385/391; „Forgattyús és bütykös mechanizmusok.” 645/664.

Pattantyús: Gépész- és villamosmérnökök kézikönyve. 4. k.
Műszaki Könyvkiadó. Budapest. 1962. „Különleges vízemelők.” 70/76.
Műszaki nagyjaink. 1. k.

GTE. Budapest. 1967. „Pattantyús–Á. Géza.” 211/235; „Vidéky Emil” 377/395; „Szeniczai Lajos.” 397/415.

Műszaki nagyjaink. 5. k.

GTE. Budapest. 1981. „Herrmann Emil.” 7/34; „Herrmann Miksa.” 35/61; „Cserháti Jenő.” 63/110; „Bartel János.” 111/136; „Schimanek Emil.” 137/185; „Galamb József.” 187/225.

Műszaki nagyjaink. 6.k.

GTE. Budapest. 1986. „Pattantyús–Á. Imre.” 223/255; „Szőke Béla.” (Társszerző: Péntes István) 301/357.

M. Csizmadia Béla – Nándori Ernő: Statika

Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest. 1996. „A mechanika rövid története.” 13/19.

Idegen nyelvű alapvető tanulmányai

Wirkungsweise und Berechnung des Stosshebers

Társszerző: Pattantyús–Á. Géza = Acta Technica Hung. 4 (1952) 4. 463/488.

Beitrag zur Berechnung von Gleitlagern mit Öl- oder Fettschmierung

Társszerző: Lévai Imre = Acta Technica Hung. 39 (1962) 3-4. 329/347.

Der Wirkungsgrad eines Planetengetriebes mit Doppelantrieb

Acta Technica Hung. 49 (1964) 1-2. 207/217.

Verschiedene Methoden für die analytische Untersuchung der einfachsten Planetenrädernetze

Acta Technica Hung. 49 (1964) 3-4. 437/452.

Einfache Umlaufgetriebe mit ausgeglichenem Gleiten

Konstruktion. 18 (1966) 10. 409/413.

Wirkungsgrenzen von Umlaufgetrieben

Die Maschine. Internationale Sonderausgabe 1968. (EURO-dima) 67/74.

Investigation of A + I Type, Compound Planet Pinion Planetary Gear Drives

ASME Paper 72 – MECH – 68. San Francisco. 1972. 1/6.

Planetary Gear Drive with Modified Center Distance

ASME Publication 74 – DET – 102. New York. 1974. 1/4.

Vergleich der Zahnrad-Planetengetriebe

Acta Technica Hung. 81 (1975) 3-4. 225/234.

Wirkungsgrad der Zahnrad-Planetengetriebe

Acta Technica Hung. 81 (1975) 3-4. 331/340.

Einige Dimensionierungsfragen der Zahnrad-Planetengetriebe

Congres Mondial des Engrenages. Vol. 2. Párizs. 1977. 1301/1315.

Von der Zähnezahlwahl und von den Zahnradeingriffsverhältnissen der normalen Zahnrad-Planetengeriebe

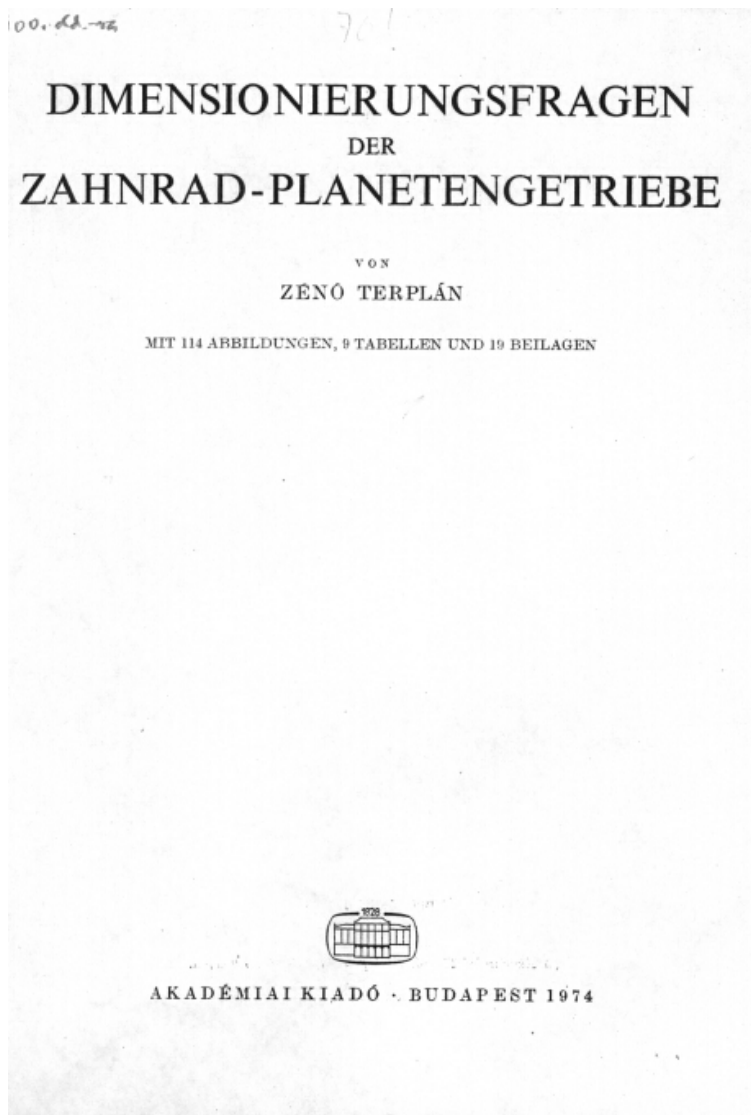
Periodica Polytechnica. BME. 29 (1985) 1-3. 223/229.

Forschungsergebnisse mit Zahnrad-Planetengerieben in Ungarn

Társszerző: Döbröczöni Ádám. Proceedings of the Eighth World Congress on the „Theory of Machines and Mechanisms.„ Vol. 2. Prága. 1991. 609/611.

A Special Planetary Train of Frictional Type for Miniature Mechanisms

Társszerző: Döbröczöni Ádám. 1st IFTOMM International Micromechanisms Symposium. Tokio. 1993. 98/101.

TERPLÁN ZÉNÓ JEGYZETKIADVÁNYAI

Mérnöktovábbképző jegyzetek

Négytagú mechanizmusok vizsgálata szerkesztési módszerrel

M.Tk.I. – kiadvány. Budapest. I. rész. 1958. 1/62; II. rész 1959. 63/122; III. rész 1962. 123/166.

Főiskolai jegyzetek

Általános géptan

ÁMF textilvegyészeti tagozata. Budapest. 1948. 1/95.

Általános géptan

ÁMF nyomda- és papíripari tagozata. Budapest. 1948. 1/94.

Vízterőgépek

ÁMF üzemenergia-gazdálkodási tagozata. Budapest. 1949. 1/140.

Egyetemi jegyzetek

Műszaki mérések elemei (gépészmérnökhallgatóknak)

(Pattantyús–Á. Géza professzor előszavával.) NME és BME. Miskolc és Budapest. 1950. 1/115.

Általános géptan (gépészmérnökhallgatóknak)

1. kiad. NME. Miskolc. 1950. 1/125; 2. átd. kiad. Felsőokt. Jegyzetellátó. Miskolc. 1954. 1/165; 3. átd. kiad. Társszerző: Lendvay Pál. Tankönyvkiadó. Budapest. 1964. 1/318; 4. átd. kiad. Társszerző: Lendvay Pál. Tankönyvkiadó. Budapest. 1979. 1/299.

Géprajz (bánya- és kohómérnökhallgatóknak)

NME. Miskolc. 1950. 1/55 + 1/27 mell.

Géprajz (gépészmérnökhallgatóknak)

1. kiad. NME. Miskolc. 1950. 1/96 + 1/27 mell.; 2. átd. kiad. Tankönyvkiadó. Miskolc. 1952. 1/109 + 1/36 mell.; 3. átd. kiad. Közokt. Jegyzetellátó. Miskolc 1953. 1/109 + 1/36 mell. 4. átd. kiad. Géprajz II. címen Társszerző: Herczeg István. Felsőokt. Jegyzetállító. Miskolc. 1954. 1/155 + 1/64 mell.+I/XII; 5. átdolg. kiad. Társszerző: Herczeg István. Felőkt. Jegyzetellátó. Budapest 1957. 1/155 + 1/62 + I/XIV; 6. átdolg. kiad. Társszerzők: Herczeg István és Fancsali József. Tankönyvkiadó Budapest 1962. 1/240.

Gépelemek II (gépészmérnökhallgatóknak)

1. kiad. NME. Miskolc, 1950. 1/148; 2. átdolg. kiad. Felsőokt. Jegyzetellátó. Miskolc. 1956. 1/204 + 1/27 mell.

Gépelemek I (gépészmérnök hallgatóknak)

NME. Miskolc. 1951. 1/182.

Gépelemek III (gépészmérnök hallgatóknak)

NME. Miskolc. 1951. 1/192.

Gépelemek IV (gépészmérnök hallgatóknak)

1.kiad. NME. Miskolc. 1951. 1/189. 2. átdolg. kiad. Társszerző: Lévai Imre. Felsőokt. Jegyzetellátó. Budapest. 1957. 1/206 + 1/41 mell. + I/XXXVIII.

Válogatott fejezetek a mechanizmusok elméletéből (gépészmérnök hallgatóknak)

Felsőokt. Jegyzetellátó. Budapest. 1957. 1/149.

Gépelemek I/1 (gépészmérnök hallgatóknak)

Társszerzők: Kováts Attila, Kőszegi Jenő, Tar Sándor és Tóth Ottó. Tankönyvkiadó. Budapest. 1966. 1/137.

Gépelemek I/2 (gépészmérnök hallgatóknak)

Társszerzők: Nagy Géza és Scholtz Péter. Tankönyvkiadó. Budapest. 1966. 1/319.

Gépelemek II/1 (gépészmérnök hallgatóknak)

Társszerzők: Szabaczkó Károly és Szota György. Tankönyvkiadó. Budapest. 1966. 1/216.

Gépelemek II/2 (gépészmérnök hallgatóknak)

Társszerzők: Horváth István, Lendvai Pál és Tar Sándor. Tankönyvkiadó. Budapest. 1966. 1/210.

Gépelemek III (gépészmérnök hallgatóknak)

Társszerzők: Varga Gábor és Vida András. Tankönyvkiadó. Budapest. 1967. 1/140.

Gépelemek IV (gépészmérnök hallgatóknak)

Társszerzők: Drobni József és Lévai Imre. Tankönyvkiadó. Budapest. 1967. 1/220.

Gépelemek I (gépészmérnök hallgatóknak)

Tankönyvkiadó. Budapest. 1979. 1/192.

Gépelemek II (gépészmérnök hallgatóknak)

Tankönyvkiadó. Budapest. 1985. 1/178.

A „Módszeres géptervezés”... néhány forrásanyaga (oktatási segédlet géptervező hallgatóknak).

Társőszeállító: Kamondi László. ME Gépelemek Tanszéke. Miskolc. 1992. 1/79.

TERPLÁN ZÉNÓ ÉRDEKESEBB ELISMERÉSEI

Pattantyús–Ábrahám Géza–érem. GTE–nagydíj. Budapest 1958. március 19.

Gépész arany emlékgyűrű (a végzős évfolyamtól). Miskolc, 1964. május 30.

Nívódíj a „Mechanikus tengelykapcsolók” c. társszerzős (Nagy Géza és Herczeg István) könyvért. Műszaki Könyvkiadó. Budapest, 1967. április 14.

Akadémiai Díj a fogaskerék–bolygóművek terén végzett tudományos eredményekért. MTA. Budapest 1973. május 7.

Nívódíj a „Fogaskerék–bolygóművek” c. társszerzős (Antal Miklós, Apró Ferenc és Döbröczöni Ádám) könyvért. Műszaki Könyvkiadó. Budapest 1980. december 2.

„Pro Universitate” emlékérem. NME Miskolc, 1981. június 6.

MTESZ – díj. Budapest, 1981. október 3.

A TH „Otto von Guericke” Magdeburg tiszteletbeli doktora. 1981. november 17.

Bánki Donát–emlékérem. BDGMF. Budapest, 1984. március 12.

Emlékplakett a 65. születésnapra. (Peternák Gusztáv volt tanítvány műve.) GTE. Budapest, 1986. május 25.

Senior Member of Society of Manufacturing Engineers (SME). Dearborn, MI, USA, 1987. június 9.

A VDI levelező tagja és aranytűjelvény. Német mérnöknap. Aachen, 1989. május 8.

Az NME tiszteletbeli doktora. Miskolc, 1989. szeptember 1.

Mihailich Győző – díj. BME. 1989. szeptember 6.

A leobeni Montanuniversitát tiszteletbeli doktora. 1991. március 22.

Egyedi dombormű (Sz.Varga Éva szobrászművész munkája) a 70. születésnapra. ME Gépelemek Tanszéke. Miskolc, 1991. május 25.

„Pro Comitatu” díj és aranygyűrű. Borsod–Abaúj–Zemplén megye Közgyűlése. Miskolc 1992. október 23.

A BME aranyoklevele (50 éve okleveles gépészmérnök). Budapest, 1993. szeptember 3.

Széchenyi – Díj. Parlament, Budapest, 1994. március 15.

EUR ING. FEANI. Budapest, 1994. június 2.

„Schola Benedicti-plakett”. „Czuczor Gergely” bencés gimnázium. Győr, 1995. április 4.

Miskolc Megyei Város díszpolgára és aranygyűrű. Városi Közgyűlés. Miskolc, 1995. május 11.

GTE–aranyérem. Budapest, 1995. november 25.

Professor Emeritus cím. Miskolci Egyetem, 1996. június 28.

„Győr város jubileumi érme”. 1996. szeptember 29.

MAB–emlékérem. 1996. október 31.

„A GTE örökös tiszteletbeli elnöke” cím. Budapest, 1998. január 24.

Az ME jubileumi aranyérme az egyetem fennállásának 50. évfordulóján. 1999. szeptember 9.

A BMGE arany műszaki doktori oklevele (50 éve a BME doktora). Budapest, 2000. szeptember 8.

MŰSZAKI DOKTORI ARANYOKLEVÉL

MI, A BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM REKTORA
ÉS A Gépeszmérnöki KAR
DÉKÁNJA

Terplan Zénó

OKLEVELES gépész MÉRNÖKNEK
AKI Hegyeshalmon AZ 1921. ÉVBEN

május HÓ 25. NAPJÁN SZÜLETETT,
MIUTÁN AZ EGYETEMEN SZERZETT DOKTORI CÍMET
50 ÉVIG KÖZMEGBECSÜLÉSBEN VISELTE, EZEN

DOKTORI ARANYOKLEVELET

KIADTUK, AZ EGYETEM PECSÉTJÉVEL, VALAMINT
ALÁÍRÁSUNKKAL MEGERŐSÍTETTÜK.

KELT BUDAPESTEN, 2000. évi sept. HÓ 8.-N.

Dezsi
REKTOR

M. L. L.
DÉKÁN

TERPLÁN ZÉNÓ ÉLETPÁLYÁJÁVAL

FOGLALKOZÓ ÍRÁSOK

Urbán Nagy Rozália: Karcolatok az egyetemről – a Gépelemek Tanszékének vezetőjéről = Észak–Magyarország. 14 (1958) június 22. sz. 6. old.

Az 1973. évi Akadémiai Díj odaítélésének részletes méltatása = Magyar Tudomány. 80 (1973) 6. 373. old.

Páczelt István: Új ágazatok – új feladatok (interjú) = A mi egyetemünk. 22 (1974) 11. 1. oldal

Benedek Miklós: Vallomás a tanszékről, a városról ... = Észak–Magyarország 30. (1974) december 22. sz. 4. old.

Bárczy Pál: Az egyetem akkor alma mater, ha ... = A mi egyetemünk. 24 (1977) 18. 2. old.

Benedek Miklós: Világkongresszuson és egyetemeken... = Észak–Magyarország. 35 (1979) 221. 4. old.

Berecz József: Az ismeretforrások fő lelőhelye a könyvtár = Könyvtáros. 30 (1980) 4. 207/208.

Kalocsai Enikő: Interjú az Egyetemtörténeti Bizottságról = A mi egyetemünk. 28 (1981) 16. 2. old.

Benedek Miklós: Zsúfolt íróasztal mellett = Észak–Magyarország. 37 (1981) 168. 6. old.

Leistner, F.: Ehrendoktorwürde für Prof. Z. Terplán = Wiss. Z. TH Magdeburg 26 (1982) 5. 143/144.

Mérő Miklós: Vidéki professzor? = Fórum. 9 (1985) 4. 12/13.

Benedek Miklós: A 73. szemeszter végén = Észak–Magyarország. 42 (1986) 3. 4. old.

Terplán Zénó = In: „Mérnök vagyok”. OMIKK. Budapest. 1986. 33/93.

Kabódi József: Külföldi sikerélmény a GTE-ben (Terplán Zénót a VDI levelező tagjává választották) = Gépipar. 20 (1989) 7. 3. old.

Hajdu Imre: ...Terplán Zénó = Észak–Magyarország. 45 (1989) 189. 5. old.

Madácsyné Szőke Mária: Mindenki tanítómestere = A mi egyetemünk. 37 (1989) 1. 3. old.

Terplán Zénó levelező taggá ajánlása az MTA-n = Magyar Tudomány. 97 (1990) 1. T 45. old.

Az MTA levelező tagja – a MAB új elnöke. = Miskolci Egyetem. 38 (1990) 4. 3. old.

Díszdoktori cím... = Észak–Magyarország. 47 (1991) 68. 1/2.

Döbröczöni Ádám: ... Terplán Zénó 70 éves = Géptervezők 8. Országos Szemináriuma GTE – ME. Miskolc. 1991. 7/10.

Ungváry Rudolf: Utána néma csönd. 1.kiadvány Történelmi Igazságtételi Bizottság. Budapest. 1991. 1/243. (Benne részletek a Terplán Zénóval készült interjúból.) – 2.bővített kiadás. Logod Bt. Budapest

Terplán Zénó: A bencés szellemiségről = Bencés Diákszövetség almanachja. Pannonhalma – Budapest. 1992. 110.oldal

Csongrády Béla: Beszélgetés Terplán Zénóval = Nógrád megyei Hírlap. 5 (1994) 54. 6. old.

Bánhegyi Gábor: Beszélgetés ... a hét emberével = Észak–Magyarország. 50 (1994) 66. ÉM – Hétféje. I. old.

Szabados Gábor: Beszélgetés Terplán Zénóval = Miskolci Déli Hírlap. 26 (1994) 69. 4. old.

Döbröczöni Ádám: ... Terplán Zénó Széchenyi–díjas = Gép. 46 (1994) 3. 65. old.

Pungor Ernő: Szerencsekívánás a Széchenyi–díjhoz = Technika. 38 (1994) 4. 5. old.

Terplán Zénó rendes taggá ajánlása az MTA-n = Magyar Tudomány. 101 (1994) 12. T 64. old.

Bujdos Attila: Beszélgetés Terplán Zénó akadémikussal Miskolcra és a Miskolci Egyetemről = In: „Miskolci Tükör.” 1995. május 11-i sz. 11/12.

Hajdu Imre: Beszélgetés Terplán Zénó professzorral, az MTA rendes tagjával, a megyeszékhely díszpolgárával... = Észak–Magyarország. 51 (1995) 124. ÉM – Hétféje II. old.

Terplán Zénó (1921) = In: Dobrossy István „Miskolc írásban és képekben 3” c. könyvének „Miskolc város díszpolgárai (1886–1996)” c. fejezetében. Miskolc 1996. 127/129.

Döbröczöni Ádám–Péter József: A 75 éves ... Terplán Zénó életrajzi adatainak összefoglalása. ME Gépelemek Tanszéke. Miskolc. 1996. 1/96.

Döbröczöni Ádám: Terplán Zénó professzor 75 éves = Gép. 47 (1996) 5. 3/4.

Hetvenöt éves Terplán Zénó professzor = Új Észak. 2 (1996) 122. 1. old.

Terplán professzor a „napkerék” ... = Észak–Magyarország. 52 (1996) 123. 1. old.

Lévai Imre: Az ME (NME) Gépelemek Tanszéke tudományos munkásságának kezdeti időszaka 1949–1959 = In: „Géptervezés – termékfejlesztés '96.” GTE. Miskolc. 1996. 3/6.

Szabados Gábor: Terplán professzor 75 éves... = Miskolci Déli Hírlap. 28 (1996) 130. 6. old.

Hajdu Imre: Emberközelen...Terplán Zénó, a Miskolci Akadémiai Bizottság elnöke = Új Észak. 2 (1996) 193. 9. old.

Havass Miklós: Köszöntő = In: „Tanulmányok a természettudományok, a technika és az orvoslás történetéből – ...Terplán Zénó 75. születésnapja tiszteletére”. MTESZ–OMM. Budapest. 1996. 2/3.

Farkas Ottó rektor (ME) köszöntője a 75 éves Terplán Zénó és felesége tiszteletére adott vacsorán = Északkelet–Magyarországi Gazdaság–Kultúra–Tudomány. 1996. 5-6. 68/83.

Lőrincz Sándor: Interjú ... Terplán Zénó akadémikussal = Gépgyártástechnológia. 28 (1998) 2-3. 47/50.

Kiss Lajos – Jármái Károly: Az 50 éves GTE érmei (a 12. sorszámú Terplán Zénóé 65. éves születésnapjára.) Rövid életpálya magyarul és angolul = Gép 1998. november 18-19-i különszáma, 10. old.; In: Ki kicsoda az 50 éves GTE-ben. Miskolc. 1999. 54/55.

Szalóczi Katalin: A százegyedik szemeszter előtt = Észak–Magyarország. 55 (1999) 200. 7. old.

Jármái Károly: Interjú Terplán Zénóval = MERT. 1 (1999) 2. 11. old.

Életünkben életem. (Szerk. Döbröczöni Ádám). ME Gépelemek Tanszékének Közleményei. Miskolc. 1999. 1/108 + I/XII.

KÖSZÖNTŐ

A Hegyeshalomban született (1921), Győrött érettségizett (1939), Budapesten gépészmérnöki oklevelet (1943) és egyetemi doktori címet (1950) szerzett, az akkor új miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem (NME, 1949) első tanári testületének tagjaként az általa alapított Gépelemek Tanszékét csaknem négy évtizeden át (1949–88) vezető egyetemi tanár, rektorhelyettes (1952–60), dékán (1964–68), néhány éve (1991-től) nyugállományban lévő Terplán Zénó akadémikus idén május 25-én ülhette meg 75. születésnapját.

Közben nyolc éven át (1941–49) Pattantyús-Ábrahám Géza (1885–1956) Kossuth-díjas akadémikus professzornak volt közvetlen munkatársa, amely évek nagy hatással voltak további fejlődésére. Amikor elérkezett Pattantyús professzor 75. születésnapja (1960), Miskolcon kiállítás rendezett emlékére és megírta életrajzát. Ez az írása országos sikert hozott, és – elsősorban Szőke Béla (1894–1980), a Gépipari Tudományos Egyesület (GTE) által elindított „Műszaki nagyjaink” könyvsorozat első szerkesztőjétől – egymás után kapott hasonló összeállításokra megbízást. Így tehát Terplán professzor nemcsak sikeres szakkönyvet és tudományos tanulmányokat írt a mechanizmusokról, csapágyakról, tengelykapcsolókról, fogaskerekekről, bolygóművekről, a módszeres géptervezésről, hanem ezzel párhuzamosan összeállította a néhai magyar nevezetes gépész-személyiségek életrajzát és számos itthoni, külföldi előadáson eleveztette föl példamutató találmányait, szakmai munkásságukat, tanításaikat. A „Műszaki nagyjaink” eddigi hat kötetében pl. több mint tíz feldolgozása jelent meg, és közben könyveket írt Bánki Donátról (1984), Pattantyús-Ábrahám Gézáról (1984, 1985), Fonó-Albertről (1991) és Jendrassik Györgyről (1996). Társadalmi munkáját bekapcsolódott a GTE Technikatörténeti Bizottságába (1963–81), az NME Egyetemtörténeti Bizottságába (1974–86), a MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottságába (1986–) vezetőként vagy tagként. Az utóbbi években a Budapesti Műszaki Egyetemen, a Miskolci Egyetemen „Technikatörténet” címen fakultatív tantárgyat is oktat.

Sokoldalú oktató, nevelő, tudományos, szakmai társadalmi munkásságát itthon is, a külföldön is számos kitüntetéssel ismerték el. Ő maga ezek közül a GTE Pattantyús-díját (1958), az Akadémiai Díjat (1973), a MTESZ-díjat (1981), három egyetem (Magdeburg 1981, Miskolc 1989, Leoben 1991) h.c. doktori címét és a Széchenyi-díjat (1994) szokta kiemelni.

Utóbbinak indokolása így hangzott: „a gépészmérnöki tudományok, a géptervezés terén kifejtett tudományos, oktatási és technikatörténeti munkásságáért, mérnökgenerációk neveléséért, a mérnöki szakma társadalmi elismerésének növeléséért kifejtett tevékenységéért” – vagyis addigi életművét ismerték el.

Ennek az életműnek folytatásához kívánok sok barátja nevében is további egészséges, eredményes, sikeres életet!

*Havass Miklós
a Műszaki és Természettudományi Egyesületek
Szövetségének, a MTESZ-nek az elnöke*

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Á.	=	Ábrahám (Pattantyús-Á. Családnév)
AEG	=	Allgemeine Electricitäts-Gesellschaft
akad.	=	akadémikus (az MTA levelező vagy rendes tagja)
ÁMF	=	Állami Műszaki Főiskola
ASME	=	American Society of Mechanical Engineers
BDGMF	=	Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskola (Budapest)
BME	=	Budapesti Műszaki Egyetem
BMGE	=	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Bp.	=	Budapest
Bt.	=	Betéti Társaság
DATACOM	=	Datenkommunikation (németországi kiadóvállalat jele)
DET	=	Design Engineering Technical
dima	=	Die Maschine
DIMÁVAG	=	Diósgyőri Magyar Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak
Dr.	=	doktor, doctor (egyetemi cím)
Dr.-Ing.	=	Doktoringenieur
ETB	=	Egyetemtörténeti Bizottság
EURING	=	European Engineer
FEANI	=	Fédération Européenne d'Associations Nationales d'Ingénieurs
GAB	=	Gépszerkezettani Akadémiai Bizottság
geb.	=	geborene
GTE	=	Gépipari Tudományos Egyesület
GTI	=	Gépipari Technológiai Intézet
Hung.	=	Hungaricae (birtosokos eset rövidítése)
HÚTÜ, HúTü	=	HÚZÓTÜSKE (az NME tréfákkal teli kiadványa)
HVSE	=	Hegyeshalmi Vasutas Sportegyesület
IFTOMM	=	International Federation for the Theory of Machines and Mechanisms
JÁT	=	Jedlik Ányos Társaság
k.	=	kötet
Kft.	=	Korlátolt felelősségű társaság
Kg.	=	Közgazdasági
kiad.	=	kiadás
KKAB	=	Kinetikai és Kinematikai Akadémiai Bizottság
KÖZTI	=	Középülettervező Iroda
MAB	=	Miskolci Akadémiai Bizottság
MÁV	=	Magyar Államvasutak
ME	=	Miskolci Egyetem (NME jogutóda 1990-től)
Mech.	=	Mechanical
MÉL	=	Magyar Életrajzi Lexikon
MERt	=	ME közéleti és kulturális lapjának jele
MI	=	Michigan
MM	=	Művelődésügyi (Művelődési) Minisztérium
MMA	=	Magyar Mérnökakadémia
MMÉE	=	Magyar Mérnök- és Építész-Egylet
MNL	=	Magyar Nagylexikon
MTA	=	Magyar Tudományos Akadémia
MTESZ	=	Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége

M. Tk. I. (MTKI)	=	Mérnöki Továbbképző Intézet
NDK	=	Német Demokratikus Köztársaság
NME	=	Nehézipari Műszaki Egyetem (Miskolc)
NSZK	=	Német Szövetségi Köztársaság
o.	=	osztályok
okl.	=	okleveles
old.	=	oldal (oldalak)
OMBKE	=	Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület
OMIKK	=	Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár
Prof. Em.	=	Professor Emeritus (nyugalmazott egyetemi tanári cím)
R4	=	Renault 4 (gépkocsitípus jele)
rt., Rt.	=	részvénytársaság
SME	=	Society of Manufacturing Engineers
sz.	=	szám
SZU	=	Szovjetunió
t.	=	tanuló
T-modell	=	a Ford-gyár népautójának jele (1908)
TH	=	Technische Hochschule
TMB	=	Tudományos Minősítő Bizottság
TU	=	Technische Universität
tud., Tud.	=	tudományos
TV	=	televízió
USA	=	United States of America
uv.	=	utóvizsga
VDI	=	Verein Deutscher Ingenieure
VKM	=	Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium
Vol.	=	Volume
Wiss.	=	Wissenschaftliche
Z.	=	Zeitschrift

NÉVMUTATÓ

- Abbado, C. 84
 Ady E. 30
 Antal M. 39, 97, 103
 Apró F. 39, 94, 97, 103
 Arany J. 15
 Bács K. 13
 Balázs J.-né Pattantyús-Á. E. 40
 Bánhegyi G. 106
 Bánki D. 40, 54, 98, 107
 Bánki L. 40
 Bárczy P. 105
 Barcsay J. 71
 Bartel J. 6, 40, 99
 Battyándi (Terplán) K. 69
 Béda Gy. 55
 Benedek M. 105
 Bercsey T. 57
 Berecz J. 105
 Berzsenyi D. 4, 5, 8, 9, 87
 Bláthy O. T. 83
 Borsos M. 71
 Bosznay Á. 37, 97
 Botka I. és fiai 40
 Brader J. 69
 Brader J.-né Terplán F. 69
 Brader L. 69
 Brauchitsch, M. 32
 Bujdos A. 106
 Bujdosó I. 26
 Buzgó J. 94
 Carraciola, M. 32
 Carréna 9
 Charpy, G. 6
 Christie, A. 48
 Cserhádi J. 40, 99
 Csikós Gy. 28
 Csizmadia B. 99
 Csongrády B. 106
 Deák F. 61
 Déri F. 7
 Déri M. 83
 Detrekői Á. 104
 Dobrossy I. 106.
 Döbröczöni Á. 5, 8, 10, 39, 40, 54-57, 59, 75, 78, 86, 87, 95-97. 100, 103, 106, 107, IV.
 Drobni J. 102
 Edward (VIII.) és Simpsonné 31
 Endre Á. 5, 55
 Fancsali J. 41, 93
 Farkas O. 5, 60, 107
 Feledy Gy. 30
 Ferenczy B. 71
 Fodor L. 59
 Fonó A. 75, 84, 98, 107
 Gagarin, J. A. 83
 Gál Cs. 67
 Galamb J. 40, 83, 99
 Galamb S. 40
 Gaus, S. 78
 Gazda I. 80
 Gerevich A. 28
 Gerevichné Bogáthy-Bogen E. 28
 Gillemot L. III.
 Ginzler J. 73
 Göncz Á. 61
 Görgey A. 71
 Gruber J és J.-né Pattantyús-Á. K. 40
 Gugenbichlerné Witte A. 32
 Gutenberg, J. 63
 Gyarmaty Gy. 40, 55
 Gyetvai L. 28
 Gyurkovics M. 29

- Háda J. 28
 Hadfi I. 26, 97
 Hajdu I. 81, 105 – 107
 Hajtó A. 77
 Hargitainé Varga É. 97
 Havass M. 5, 107
 Heckenast K. 13
 Hegyházi J. 57
 Herakleitosz 50
 Herczegh F. 30.
 Herczegh I. 42, 97, 101, 103
 Herrmann E. 40, 99
 Herrmann G. 40
 Herrmann M. 40, 99
 Homerosz 9
 Horatius,F.Qu. 84
 Horthy M. 31
 Horváth A. 59
 Horváth I. 102
 Horváth S. 13
 Illyés Gy. 84
 Jálícs K. 40
 Janáky I. 71
 Jármái K. 5, 82, 87, 107
 Jendrassik Gy. 40, 55, 72, 75, 80, 84, 98, 107
 Jókai M. 84
 Joósz G. 67
 Kabdebó L. 49, 71
 Kabódi J. 105
 Kalocsai E. 105
 Kalüpszo 9
 Kamondi L. 95, 102
 Kányádi S. 71
 Kenessey J. 29
 Kiss G. 11
 Kiss L. 107
 Klemperer, O. 29
 Kordoss J. 52
 Kosáry D. 5, 58, 72, 74
 Kossuth L. 61
 Koszterszitz J. 15
 Kosztolányi D. 35, 84
 Kovács G. 40
 Kováts A. 40, 102
 Kozák I. 55, 97
 Kölber G. 11
 Kőszegi J. 54, 102
 Kuwankler-család 5, 32
 Lakat K. 28
 Láng I. 72
 Lászlóffy W. 37, 97
 Lehel L-né Bartel M. 40
 Lehoczky L. 40
 Lehofer K. 5, 54
 Leistner, F. 39, 95, 105
 Lendvay F 67
 Lendvay P. 101, 102
 Lévai I 75,99,102, 106
 Lóránt Gy. 28
 Lósy – Schmidt E. 83
 Lovas E. 13
 Lőrincz S. 82, 107
 Madácsyné Szóke M. 105
 Mangeron, D. 39
 Marton G. 95
 Mátay L. 58
 Medgyesy F. 71
 Mehta, Z. 84
 Meleghegyi J. 58
 Mensáros L. 71
 Mérő M. 105
 Michailich Gy. 26
 Michelberger P. 74
 Mihalecz B. 13

- Mikszáth K. 84
 Molnár I. 5,42
 Molnár Kálmán 11
 Molnár Károly 104
 Molnárné Galamb E. 40
 Mózes Ö. 40
 Mörk P. 42
 Munkácsy M. 7
 Muti, R. 84
 Nagy G. 40, 74, 97, 102, 103
 Nagy I. 41
 Nagy I.L. IV
 Nándori E. 99
 Németh A. 30
 Németh G. 8, 40, 54, 75, 86, 98
 Németh J. 40, 98
 Németh L. 5, 71, 84
 Neumann J. 63
 Niemann, G. 76
 Nuvolari, T.32
 Orbán K. 13
 Paár B. 40
 Páczelt I. 105
 Páka J. 29
 Pálffy S. 55
 Pattantyús–Á. D. 40
 Pattantyús–Á. G. 12, 13, 18, 20, 21, 26, 29, 36,
 40, 55, 76, 80, 98, 99, 101, 107, III:
 Pattantyús–Á. I. 4, 12, 53, 75, 98, 99
 Pátzai P. 71
 Pávó E. 26
 Péntzes I. 40, 54, 55, 99
 Peskó Z. 29,
 Péter J. 3, 5, 8, 40, 41, 53, 54, 86, 95, 98, 106
 Peternák G. 41, 103
 Petőfi S. 15
 Petrich G. 4, 5, 51, 52
 Pogány B. 4, 5, 24, 25
 Pungor E. 106
 Rajakovics, G. 39
 Raksányi G. 71
 Reichert Gy.-né Terplán E. 69
 Rosch M.-né Terplán Krisztina 4, 45, 46, 49,
 50, 55, 78, 90, III.
 Rosch, A. 46, 50, 90, IV.
 Rosch, I. 46, 50, 90, IV.
 Rosch, M. 78, 90
 Rosenmeyer, B. 32
 Róth Á. 67
 Rössner, W. 39
 Rubik E. 73
 Sályi I. 4, 53
 Sándor Gy. 39
 Sárosi Gy. 28
 Schimanek E. 40, 99
 Scholtz P. 102
 Sipos A.-né Jálícs E. 86
 Siposs I. 5, 10, 40
 Sír J. 35
 Stepán G. 40
 Strauch, H. 5, 76
 Suba G. 40
 Szabaczký K. 102
 Szabados G. 106
 Szabó Á. 40, 50
 Szabó L. 71, 84
 Szabó Z. 71
 Szalóczi K. 82, 107
 Szávai N. 22
 Széchenyi I. 61, 63, 72, 75, 96
 Szeghalmi E. 54
 Szeniczai L. és L.-né 40
 Szente J. 95
 Szerdahelyi L.-né 26

- Szluka E. 40, 80
 Szota Gy. 102
 Szőke B. 40, 80, 99
 Takács E.-né 97
 Tamási Alajos 69
 Tamási Attila (id.) 90
 Tamási Attila (ifj.) 69
 Tamási Attiláné Turcsák Zs. 90
 Tar I. 71
 Tar S. 41, 102
 Tarnóczy T. 5, 37, 97
 Tatár I. 95
 Terplán Kornél (id.) 90, I.
 Terplán Kornél (ifj.) 4, 44, 46, 49, 77, 78, 87, 90, IV:
 Terplán Kornélia 4, 5, 46-49, 78, 90, III.
 Terplán Kornélné (id.) Witte E. 32, 70, 90, I.
 Terplán Kornélné (ifj.) Grosch T. 46, 49, 90
 Terplán O. 90, I.
 Terplán O.-né Tamási E. 69, 90, I.
 Terplán Z.-né Rosik A. 4, 17, 18, 43-45, 48, 68,
 77, 78, 83, 84, 90, I-IV:
 Tolsztoj, L. 84
 Tóth A. 29
 Tóth O. 102
 Tóth P.-né 97
 Unger M. 13
 Ungváry R. 11, 106
 Urbán Nagy R. 105
 Valaska L. 67
 Varga É. 103
 Varga G. 102
 Varga J. 40, 58, 80
 Várszegi A. 55
 Vaszary L. 55
 Vaszy V. 29
 Verdi, G. 29
 Vida A. 102
 Vidéky E. 99
 Vilt T. 71
 Volena-Koczor I. 12
 Voltaire, F.-M. 84
 Vörös I. 40, 55
 Warga L. 29
 Watt, J. 83
 Weltler J. 29
 Winter, H. 57, 67
 Witte, I. 32
 Zalblonszkij, K. I. 39, 95
 Zalblonszkij, K. I. 39, 95
 Zipernowszky K. 83
 Zorkóczy B. 4, 53
 Zrínyi M. 4, 87

A KÉRDEZŐ

Tóth László Debrecenben született 1946. május 24-én. A debreceni Mechwart András gépipari technikumban érettségizett (1964.) és a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen (a mai Miskolci Egyetem jogelődjén) szerzett gépészmérnöki oklevelet (1969.). Már egyetemi hallgatóként a mechanikai technológiai tanszék ösztöndíjasa, végzés után az MTA nehézgépészeti tanszéki munkaközösség tudományos munkatársa, majd a tanszék tudományos főmunkatársa (1978.), docense (1991.), professzora (1996.). Párhuzamosan a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Alapítvány miskolci Gyártástechnikai és Logisztikai Intézetének (1996.) főmunkatársa, osztályvezetője, 1999-től igazgatója. Kutatási területe: az anyagtudomány, számos tudományos tanulmánnyal gazdagítva a szakirodalmat. A műszaki tudomány kandidátusa (1981.), doktora (1995.). Részt vesz az MTA központi tudományos bizottságainak a Miskolci Akadémiai Bizottság, a Gépipari Tudományos Egyesület országos és helyi szervezeteiben. Ezekben ellát különféle tisztségeket. A Gép, Gépgyártástechnológia, az Anyagvizsgálók Lapja és több külföldi szakfolyóirat szerkesztője. 1981 óta szervezi az Országos Törésmechanikai Szemináriumok sorozatát. Nemzetközi kapcsolatainak kiépítését angol, német, orosz nyelvtudása is segíti. Az utóbbi évtizedben egyik kedvtelése: a tudományos szinten művelt technikatörténet fejlesztése elsősorban az anyagvizsgálat és anyagtudomány területén.

A VÁLASZOLÓ

Terplán Zénó Hegyeshalomban született 1921. május 25-én. A győri Czuczor Gergely bencés gimnáziumban érettségizett (1939) és a budapesti József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen (a mai Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem jogelődjén) szerzett gépészmérnöki oklevelet (1943). Már egyetemi hallgatóként a III. sz. gépszerkezettani (szállítóberendezések és hidrogépek) tanszékén díjtalan, majd díjas gyakornok, végzés után tanársegéd, 1945-től adjunktus. 28 éves korában az újonnan létrehozott miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemre (a mai Miskolci Egyetem jogelődjére) helyezték át és megbízták a gépelemek tanszék megszervezésével és vezetésével, 31 évesen már professzor és 39 éven át vezette az általa alapított tanszéket. 70 évesen vonult nyugalományaiba. A gépelemeken kívül számos más gépszerkezettani jellegű tárgyat is tanított. Az utóbbi években az általános géptant és gépelemeket német nyelven adta elő önként jelentkező hallgatóinak, és ő vezette be a technikatörténeti fakultatív tantárgyat. Tudományos témája Budapesten a különleges vízemelő kos vizsgálata volt, Miskolcon pedig elsősorban a fogaskerék – bolygóművek kutatásával teremtett új iskolát, amelyekből német és magyar könyve is megjelent, de írt már gépelemekről, mechanizmusokról is tan- és szakkönyveket, továbbá technikatörténeti értékű életrajzokat, szerkesztett kiadványsorozatokat, kézikönyveket, lexikont. Mindezekről számos magyar- és világnyelven írt tanulmánnyal gazdagította a szakirodalmat. Legnagyobb tudományos elismerése, hogy az MTA levelező (1990.), majd rendes (1995.) tagjává választották és három egyetem tiszteletbeli doktorrá avatta. Munkásságából még kiemelhető a több mint félévszázada működő miskolci egyetem kiépítésében vállalt szerepe (8 tanéven át rektorhelyettesi, 4 esztendőn át gépész dékáni tisztségeket is ellátva), majd a Miskolci Akadémiai Bizottságot szervezte meg 1979-től tudományos titkárként és vezette elnökként (1990-96) és volt végül klubelnök (1996-99.). Számos hazai és külföldi elismerése közül a Széchenyi-díj (1994.) a legnagyobb kitüntetése. 1995 óta Miskolc díszpolgára, 1996-tól Professor Emeritus.